

Matica

broj
no.

8/9

kolovoz/rujan
august/september

2025.

**30. obljetnica
veličanstvene akcije
Oluja**

Brzo, lako i zanimljivo ovladajte temeljima hrvatskoga jezika učite kada želite i gdje želite

A fast, easy and interesting way to learn the basics of Croatian. Learn when and where you want.

Sveučilište u
Zagrebu

@ srce

HIT-1

**Prvi sveučilišni on-line tečaj hrvatskoga
kao drugoga i stranoga jezika**

*The first on-line course of Croatian as second
and foreign language*

Proljetni semestar / Spring semester

2. ožujka – 25. svibnja 2026. (prijave do 20. veljače 2026.)

March 2 – May 24, 2026 (application deadline is February 20, 2026)

Jesenski semestar / Autumn semester

14. rujna – 6. prosinca 2026. (prijave do 4. rujna 2026.)

September 14 – December 6, 2026 (application deadline is September 4, 2026)

- 7 nastavnih cjelina u sustavu MoD (utemeljen na Moodleu)
- 150 nastavnih aktivnosti
- 24 sata online nastave uživo
- iskusni lektori, stručnjaci za hrvatski kao ini jezik
- interaktivan, komunikacijski i individualiziran pristup učenju jezika
- mogućnost stipendije

- 7 learning units in the Moodle-based e-learning system
- 150 learning activities
- 24 hours of real-time communication online
- experienced language instructors, specialists in Croatian as L2
- an interactive, communicative and individual approach to language learning
- the possibility of a scholarship

Pogledajte videopriloge o tečaju na mrežnoj stranici

Look at videos about the course at web page

www.matis.hr

Obavijesti i upisi

additional information and enrollment:

ecroatian@unizg.hr

FOTO: PIXSELL / SANDRA ŠIMUNOVIĆ

Dragi čitatelji,
s rujanskim dvobrojem Matice zatvaramo jedno iznimno bogato i sadržajno ljeto tijekom kojega su diljem Hrvatske održani brojni programi u organizaciji Hrvatske matice iseljenika. I ove godine naši ljetni susreti pokazali su kako ljubav prema domovini, jeziku, običajima i kulturnom naslijeđu ne poznaje granice.

Ovogodišnja Ljetna škola hrvatskoga folklora i program Eco Heritage Task Force okupili su polaznike iz svih krajeva svijeta. U središtu njihova interesa bili su baština, pjesma, ples, nošnje i glazbala, odnosno volontiranje u ekološkim akcijama na zadarskom području. Polaznici su uz druženja i nastavne programe učili hrvatski jezik, a dodajmo tome i nezaobilaznu Malu školu hrvatskoga jezika i kulture koja se već tradicionalno pokazuje kao snažan alat u očuvanju materinskoga jezika među novim naraštajima. U Matici donosimo i reportaže s okupljanja iseljenika - od Istre do Dubrovnika, u kojima fotografije govore više od riječi. Uz

pjesmu, druženje i zajedničko slavljenje identiteta, hrvatski iseljenici okupili su se u rodnom krajevima svojih predaka.

U Matici smo ponosni što naši programi, kao i oni u kojima smo suorganizatori, svake godine okupe više od 3000 Hrvata izvan domovine. I to nije samo statistika, to je priča o povezanosti, o emociji i o odgovornosti koju svi zajedno nosimo - kako bi mostovi između domovine i dijaspor ostali čvrsti, živi i dvosmjerni.

Zato vas pozivamo da i dalje ostanete uz nas, da čitate Maticu i dijelite njezin sadržaj koji možete u digitalnome obliku naći na našem službenom webu te da budete aktivni sudionici zajedničke priče koja se ne prestaje pisati - ma gdje god se nalazili.

Srdačan pozdrav iz redakcije!

Jelena

Jelena

Dear readers,

With this September double issue of Matica magazine, we are bringing to a close an extremely diverse and eventful summer during which numerous programs were organized throughout Croatia by the Croatian Heritage Foundation. This year, our summer encounters once again showed that love for the homeland, language, customs and cultural heritage knows no borders.

This year's Summer School of Croatian Folklore and the Eco Heritage Task Force program brought together participants from all over the world. The focus of their interest was heritage, song, dance, folk costumes and musical instruments, i.e. volunteering in eco-actions in the Zadar area. Through the program and opportunities to socialize, participants learned the Croatian language, to which we must not forget to mention the Little School of the Croatian Language and Culture, which has traditionally proven to be a powerful tool in preserving the mother tongue among new generations. In this issue of Matica magazine, you can also find reports from the gathering of emigrants from Istria to Dubrovnik, and pictures speak louder than words - along with song, socializing and a common celebration of identity, Croatian emigrants gathered in their ancestral homeland.

At Matica we are proud that our programs, including those in which we are co-organizers, gather more than 3,000 Croats outside the homeland every year. And it is more than just statistics; it is a story about connection, about emotion and about the responsibility we all bear together - that the bridges between the homeland and the diaspora remain firm, alive and two-way.

That is why we invite you to stay with us, to read Matica magazine and to share its content, which you can find in digital form on our official web, and be active participants in a mutual story that does not end - wherever you may be.

Best regards from the Editorial Board

Jelena

Jelena

- 5** Ravnatelj HMI-ja u prvome službenom posjetu Hrvatima izvan domovine
- 14** Hrvatska diplomacija pred novim globalnim izazovima
- 22** Jubilarni 30. Dani hrvatskog filma u Orašju
- 40** Klapski zagrljaj u Istri
- 44** Kralj Tomislav u Maloj školi
- 56** Završila još jedna Ljetna škola hrvatskoga folklora
- 64** Hrvatski ljetni kamp na Lovćenu
- 68** Marijan Lipovac: Suvremenska preporodna budnica

34 Mladi iz cijeloga svijeta volontirali za očuvanje prirodne i kulturne baštine na projektu Eco Heritage Task Force

Kolumne

- 13** Globalna Hrvatska
VESNA KUKAVICA
- 31** Jezični podsjetnik
SANJA VULIĆ
- 67** Brand Croatia
BOŽO SKOKO
- 74** (S)kretanja
ŠIMUN ŠITO ČORIĆ

MJESEČNA REVIIJA HRVATSKE MATICE ISELJENIKA/Monthly magazine of the Croatian Heritage Foundation | **Godište/** Volume **LXXV** | **Broj/No.** **8-9/2025.** | **Nakladnik/Publisher:**

Hrvatska matica iseljenika/Croatian Heritage Foundation | **Za nakladnika/For Publisher** Ravnatelj/Director **mr. sc. ZDESLAV MILAS** | Rukovoditeljica Odjela nakladništva/Head of Publishing Department **VESNA KUKAVICA** | Glavna urednica/Editor in Chief **JELENA BADOVINAC DIMITRIJEVIĆ** | Novinar/Journalist **ŽELJKA SABLJIĆ ODRJIN** | Lektorica/Lector **SANDRA ČUDINA** | Dizajn i priprema/Layout & Design **KRUNOSLAV VILČEK** | **Tisak/Print** **SVEUČILIŠNA TISKARA D.O.O.**

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matice.hr

Susret u Hrvatskoj matici iseljenika: **Dragan Čović i Zdeslav Milas** o zajedničkim projektima

Otvorene nove mogućnosti suradnje na očuvanju hrvatskog identiteta i baštine u Bosni i Hercegovini

Ravnatelj Milas primio je Dragana Čovića u službeni posjet u Hrvatskoj matici iseljenika

Ravnatelj mu je darovao Hrvatski iseljenički leksikon

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika mr. sc. Zdeslav Milas sastao se prilikom službenog posjeta s prof. dr. sc. Draganom Čovićem, dopredsjedateljem Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine i vođom hrvatskog naroda u BiH, te s Darijanom Filipović, zastupnicom u Zastupničkom domu Parlamentarne skupštine BiH. Tijekom sastanka razgo-

varalo se o dosadašnjoj suradnji na nekoliko programa koje HMI provodi u BiH te o načinima daljnjeg jačanja zajedničkog djelovanja. U iznimno konstruktivnom razgovoru istaknute su obrazovne, kulturne i demografske politike kao temeljni ciljevi rada, ali su otvorene i nove teme o mogućnostima jače suradnje s ciljem očuvanja identiteta Hrvata u BiH. Ovom prigodom Dragan Čović poželio je

obilje uspjeha u radu ravnatelju Milasu te se upoznao s djelatnicima Hrvatske matice iseljenika. Matica već godinama kontinuirano provodi programe i radi na očuvanju identiteta i baštine Hrvata izvan RH, a u skoroj budućnosti planirane su nove suradnje i aktivnosti uz podršku Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. (Tekst: HMI; Foto: Marijana Žeželj)

Ovom prigodom Dragan Čović poželio je obilje uspjeha u radu ravnatelju Milasu te se upoznao s djelatnicima Hrvatske matice iseljenika

Državno hodočašće Hrvata u Mađarskoj

U Koljnofu su se okupili hrvatski vjernici iz cijele Mađarske, a ravnatelju HMI-ja ovo je bio prvi službeni posjet Hrvatima izvan domovine

Na hodočašće su pristigli i visoki dužnosnici: Ágnes Sárközi, Zdeslav Milas, Mladen Andrić, Ivan Gudan, Marina Šikora, Joso Ostrogonac, Mátyás Firtl, Timea Šakan-Škrliin, Stipan Đurić

U hodočasnoj crkvi Blažene Djevice Marije u Koljnofu održano je 6. rujna tradicionalno državno hodočašće Hrvata u Mađarskoj, u povodu blagdana Male Gospe. Organizator je bila Hrvatska državna samouprava, uz suorganizaciju Hrvatske samouprave Jursko-mošonsko-šopronske županije. Središnje misno slavlje predvodio je velečasni Ivan Karall iz Austrije, uz koncelebraciju kanonika Ive Šmatovića i mjesnog župnika Gabora Szarke. Liturgiju su uveličali pjevači i tamburaši Folklorne grupe Koljnof te kantor László Knull na orguljama i pjevač Joško Grubits. Na kraju mise zahvale su uputile Angela Šokac Marković, zamjenica predsjednika HDS-a i Marija Pilšić, predsjednica Hrvatske samouprave Jursko-mošonsko-šopronske županije. Hodočašću su prisustvovali brojni visoki gosti, među kojima veleposlanik RH u Mađarskoj dr. sc. Mladen Andrić, ravnatelj Hrvatske

matice iseljenika mr. sc. Zdeslav Milas i predsjednik Hrvatske državne samouprave Ivan Gudan. Predsjednik HDS-a naglasio je kako se već gotovo 20 godina državnim hodočašćem potvrđuje važnost vjere i očuvanja identiteta Hrvata u Mađarskoj. Ravnatelj HMI-ja istaknuo je važnost dobre suradnje u sklopu programa Hrvatske matice iseljenika te stvaranje jačih veza s manjinskim zajednicama.

”Bio je to moj prvi službeni posjet u ime Hrvatske matice iseljenika izvan Hrvatske i tako mi je drago što se poklopio s posjetom hrvatskome selu gdje se pet stoljeća živi i prenosi hrvatski jezik i kulturna baština, a time i samosvjesni hrvatski identitet. Nama svima u domovini može biti uzor s kojim respektom i ustrajnošću Hrvati u tom pograničnom selu s Gradišćem, između Mađarske i Austrije, štiju svoju vjeru, jezik, pjesme i stare običaje”, rekao je uz ostalo ravnatelj Milas. U Koljnof su pristigli hodočasnici iz svih hrvatskih regija u Mađarskoj – od Baranje, Zale, Podravine i Bačke do Budimpešte i gradišćanskih sela. Druženje je nastavljeno uz kolače koje su pripremile članice hrvatskih zajednica iz nekoliko mjesta. Crkva Blažene Djevice Marije u Koljnofu sagrađena je u 17.

Ravnatelj Milas u društvu veleposlanika RH u Mađarskoj Mladena Andrića

stoljeću i čuva legendu o čudotvornoj Crnoj Madonni. Proširena u 18. stoljeću, danas je važno marijansko svetište i mjesto okupljanja gradišćanskih Hrvata. (Tekst: Timea Šakan Škrliin; Foto: Mate Gecki i Hrvatski glasnik)

Na misu su stigli brojni hodočasnici, a liturgijsko slavlje pjesmama su obogatili tamburaši i pjevači Folklorne grupe Koljnof

Hrvatska bratska zajednica i danas je glavni most u odnosima Hrvatske i SAD-a

Uz obilježavanje 131. godine djelovanja HBZ-a – najstarije i najmnogoljudnije hrvatske zajednice u svijetu, razgovaralo se o očuvanju hrvatskog identiteta, zajedničkim projektima i budućim programskim aktivnostima

Ravnatelj Hrvatske matice iseljenika mr. sc. Zdeslav Milas primio je 3. rujna u HMI-ju predstavnike Hrvata iz Sjeverne Amerike – glavnoga nacionalnog predsjednika Hrvatske bratske zajednice Amerike Edwarda W. Pazu, nacionalnu tajnicu i blagajnicu Bernadette Luketich-Sikaras te predsjednika Nadzornog odbora Daniela Kochisa.

Povod ovome prijateljskom susretu bilo je uz ostalo obilježavanje 131. rođendana naše najstarije fraternalističke udruge u Sjevernoj Americi koja je ujedno i najmnogoljudnija zajednica Hrvata izvan domovine, a razgovaralo se i o bogatoj povijesti odnosa ovih dviju institucija te o važnosti nastavka suradnje. Ravnatelj Milas istaknuo je neprocjenjivu ulogu Hrvatske bratske zajednice u očuvanju hrvatskog identiteta te iznimno dobre i plodonosne odnose koji traju već više od sedam desetljeća. Posebno je naglasio povijesne trenutke iz 90-ih godina kada je intenzivno lobiiranje i djelovanje Hrvatske bratske zajednice uvelike pridonijelo tome da SAD

prizna Hrvatsku. HBZ je i danas glavni most u odnosima između ovih dviju zemalja, naglasio je ravnatelj Milas dodavši kako Hrvatska ne zaboravlja koliko je Hrvatska bratska zajednica tijekom Domovinskog rata pomagala potrebitima, a njihovo humanitarno djelovanje nastavilo se i danas.

Edwarda W. Pazo i Bernadette Luketich-Sikaras prisjetili su se brojnih događaja koji su ostvareni u suradnji s Maticom, kao primjerice prošlogodiš-

nji jedinstveni glazbeni spektakl "Tambure kroz generacije" održan u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog, a na kojem su prvi put u povijesti održavanja tamburaških festivala HBZ-a sudjelovali svi naraštaji. Tom je prilikom u Hrvatsku stiglo oko 2500 Hrvata iz Sjeverne Amerike.

Iznimni ljudi koji generacijama stoje na čelu HBZ-a poput oca Bernadette Luketich-Sikaras, Bernarda M. Luketicha, održali su ovu instituciju organizacijski i poslovno na vrlo visokoj razini, zbog čega danas mogu financijski poduprijeti i organizirati kulturne događaje s ciljem očuvanja hrvatske baštine. U ime Hrvatske matice iseljenika na sastanku je sudjelovala i Ivana Dvorneković, rukovoditeljica Maticine programske službe koja je prošle godine vodila projekt glazbenog spektakla HBZ-a u Zagrebu te Lucija Starčević, voditeljica Odjela za kulturu koja s članovima HBZ-a blisko surađuje u području folklorne djelatnosti. Buduća suradnja Hrvatske matice iseljenika i Hrvatske bratske zajednice nastaviti će se i dalje uz mnoštvo novih programskih aktivnosti u bliskoj budućnosti, zaključeno je na kraju tog sastanka. (Tekst: Jelena Badovinac Dimitrijević; Foto: Marijana Žeželj)

Hrvatske svjetske igre 2027. u Mostaru

Na skupštini Hrvatskoga svjetskog kongresa u Zagrebu razgovaralo se o jačanju nacionalnih kongresa i povezivanju iseljeničstva s domovinom

Tekst: **ANAMARIJA MANESTAR**

Foto: **HRVATSKI SVJETSKI KONGRES**

Na godišnjoj skupštini HSK-a, održanoj 27. srpnja, prisustvovali su Zdeslav Milas, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika, Ivan Tepeš, zamjenik ravnatelja HMI-ja, Ivana Rora, viša savjetnica u Odjelu za kulturu HMI-ja, te Mirjana Vatauvuk, načelnica Sektora za integraciju i statusna pitanja useljenika pri Ministarstvu demografije i useljeničstva. Tijekom zatvorenoga radnog dijela skupštine raspravljalo se o: jačanju nacionalnih kongresa i povezivanju iseljeničstva s domovinom, statusnim pitanjima povratnika i useljenika te predstavljanju novih publikacija i projekata HSK. Posebnost ove skupštine bio je izravan i otvoren dijalog s predstavnicima državnih institucija, s ciljem boljeg razumijevanja izazova s kojima se suočavaju Hrvati izvan domovine.

U tijeku su intenzivne pripreme za Hrvatske svjetske igre 2027. koje će se održati u Mostaru, a predsjednik Hrvatskoga svjetskog kongresa, Igor Lacković, istaknuo je važnost ovog projekta za jačanje zajedništva hrvatske dijas-pore. Paralelno s organizacijom Igara pokrenuta je inicijativa za reaktivaciju savjetodavnog statusa Hrvatskoga

svjetskog kongresa pri Ujedinjenim narodima u New Yorku, čime se želi osnažiti institucionalna prisutnost Hrvata izvan domovine na globalnoj razini. Ova aktivacija predstavlja strateški korak u međunarodnome pozicioniranju hrvatske zajednice. Poseban naglasak stavljen je i na obnovu suradnje između Hrvatske iseljeničke lirike New York i Hrvatskoga svjetskog kongresa. Nakon 25 godina djelovanja, HIL NY ostaje jedinstvena pjesnička udruga hrvatskih iseljenika koja uz stihove njeguje jezik, identitet i ljubav prema domovini. Kruna ove suradnje bit će

pjesnička večer zakazana za listopad ove godine.

Na večeri će se predstaviti nova zbirka pjesama, a očekuje se dolazak pjesnika iz SAD-a, Kanade, Australije i Europe. Tijekom skupštine nazočnima se predstavio i Ivan Pavić, voditelj Korčulanskoga triatlona – Izazov Marka Pola, koji je u PowerPoint prezentaciji predstavio razvoj i značaj ovoga međunarodnoga sportskog događaja. Pavić je istaknuo da je 15. izdanje triatlona, održano u travnju 2025., okupilo više od 1500 sudionika iz Hrvatske i inozemstva, čime se Korčula potvrdila kao važna destinacija sportskog turizma. Poseban naglasak stavljen je na suradnju između Korčulanskoga triatlona i Hrvatskoga svjetskog kongresa, u sklopu koje se nastoji uključiti hrvatsko iseljeničstvo u sportske i kulturne projekte te jačati povezanost s domovinom. Skupština je završena posjetom grobu dr. Franji Tuđmanu, utemeljitelju moderne hrvatske države, čime je odana počast njegovoj viziji i doprinosu hrvatskom jedinstvu. Događaj je zaključen u prijateljskoj atmosferi uz neformalno druženje, što je dodatno naglasilo duh zajedništva i suradnje. ▀

Skupštini su prisustvovali i ravnatelj HMI-ja Zdeslav Milas, zamjenik ravnatelja Ivan Tepeš i viša savjetnica HMI-ja Ivana Rora

Održan međunarodni stručni skup za odgojitelje, učitelje i nastavnike pripadnike hrvatske nacionalne manjine i hrvatskog iseljeništva

Na skupu u Splitu, održanom od 18. do 22. kolovoza, bili su odgojitelji, učitelji i nastavnici iz osam država (Kanade, Mađarske, Srbije, Slovačke, Slovenije, Makedonije, Rumunjske i SAD-a) te brojni pripadnici hrvatske iseljeničke zajednice

Na skupu je sudjelovalo tridesetak učitelja koji izvode nastavu hrvatskog jezika i kulture u različitim europskim i prekoceanskim državama

Na konferenciji su prisustvovali čelni ljudi iz sustava obrazovanja

Agencija za odgoj i obrazovanje organizira od 2011. godine Međunarodni stručni skup za odgojitelje, učitelje i nastavnike, pripadnike hrvatske nacionalne manjine i hrvatskog iseljeništva kao kontinuiranu podršku odgojiteljima, učiteljima i nastavnicima koji organiziraju nastavu hrvatskog jezika u sustavima odgoja i obrazovanja država u kojima Hrvati imaju status nacionalne manjine, s ciljem razmjene iskustava, unaprjeđenja kvalitete odgoja i obrazovanja na hrvatskome jeziku, povezivanja s matičnom državom te očuvanja nacionalnog identiteta i kulturne baštine među najmlađim naraštajima. Ovogodišnju četverodnevnu Međunarodnu konferenciju u prostorijama Kemijsko-tehnološkog fakulteta Sveučilišta u Splitu otvorila je 18. kolovoza 2025. godine ravnateljica Agencije za odgoj i obrazovanje, mr. sc. Katarina Milković. Prigodnim riječima sudionice i sudionike pozdravili su državna tajnica Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih Zrinka Mužinić Bikić, zamjenik gradonačelnika Grada Splita Ivo Bilić, zamjenik

Dario Magdić naglasio je kako učitelji imaju ključnu ulogu u očuvanju hrvatskog jezika, tradicije i kulturnog identiteta među mladima koji odrastaju izvan granica Republike Hrvatske

državnog tajnika Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Dario Magdić, pročelnik Upravnog odjela za prosvjetu Splitsko-dalmatinske županije Tomislav Đonlić te dekan Kemijsko-tehnološkog fakulteta Sveučilišta u Splitu, prof. dr. sc. Matko Erceg. Međunarodnome stručnom skupu za odgojitelje, učitelje i nastavnike, pripadnike hrvatske nacionalne manjine i hrvatskog iseljeništva nazoče odgojitelji, učitelji i nastavnici, čuvari jezika i kul-

ture, graditelji mostova između domovine i svijeta iz osam država (Kanade, Mađarske, Srbije, Slovačke, Slovenije, Makedonije, Rumunjske i SAD-a) u kojima živi i djeluje hrvatska nacionalna manjina te brojni pripadnici hrvatske iseljeničke zajednice. Teme Međunarodnoga stručnog skupa i ove su godine očuvanje jezika i identiteta uz odgojno-obrazovni rad, interkulturni pristup i dvojezičnost u manjinskom obrazovanju, te suradnja domovine i dijasporu u području obrazovanja. Sudionici su na predavanjima, radionicama i u raspravama imali priliku razmijeniti primjere dobre prakse u radu s djecom i mladima, unaprijediti metode poučavanja i kurikule, ojačati profesionalne i međuinstitucionalne veze, razvijati projekte usmjerene na suradnju između domovine i dijasporu. Uspjeli su se dotaknuti triju velikih obljetnica: 1100. obljetnice Hrvatskog Kraljevstva i kralja Tomislava, 130. obljetnice rođenja Jakova Gotovca, rođenog u Splitu te 100. obljetnice smrti Antuna Branka Šimića. (Izvor i foto: AZOO)

Svečano potpisan Ugovor o dodjeli sredstava za financiranje programa i projekata od posebnog interesa za hrvatski narod u Bosni i Hercegovini za 2025. godinu

Vlada RH donijela je krajem srpnja Odluku o raspodjeli sredstava za financiranje obrazovnih, znanstvenih, kulturnih, zdravstvenih, poljoprivrednih i inih programa i projekata od interesa za hrvatski narod u BiH za 2025. godinu u ukupnome iznosu od devet i pol milijuna eura. Potpisivanje ugovora uz svečani program održano je 12. rujna u Gučkoj Gori

U cilju pružanja potpore povratku i održivu ostanku Hrvata u Bosni i Hercegovini, unapređenju kvalitete života i stvaranju uvjeta za održivi rast i razvoj, Vlada Republike Hrvatske donijela je na 110. sjednici, održanoj 30. srpnja 2025. godine, Odluku o raspodjeli sredstava za financiranje obrazovnih, znanstvenih, kulturnih, zdravstvenih, poljoprivrednih i ostalih programa i projekata od interesa za hrvatski narod u Bosni i Hercegovini. U 2025. godini potporu je ostvarilo ukupno 286 programa i projekata: 37 iz područja kulture, 22 iz područja obrazovanja i znanosti, 12 iz područja zdravstva, 35 iz ostalih područja te 180 iz područja poljoprivrede. Sveukupno je dodijeljeno za tekuću godinu prema odluci Vlade RH 9.500.000,00 eura.

“U Središnjoj Bosni, u Posavini, Hercegovini, u svim mjestima Bosne i Hercegovine gdje žive Hrvati, nalaze se ljudi koji žele graditi, učiti, stvarati i ostati. Oni žele prenositi svoja znanja, običaje i tradiciju novim generacijama, baš kao što su to činili njihovi preci. Ova potpora nije samo materijalna. Ona nosi snažnu poruku zajedništva i suradnje jednog naroda u dvije domovine, ali nosi i obvezu da zajedno trebamo i hoćemo čuvati sve ono što je stoljećima gradilo identitet i dostojanstvo hrvatskog čovjeka i hrvatskog naroda u Bosni i Hercegovini.”, poručio je državni tajnik Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan RH Zvonko Milas u Franjevačkom samostanu Guča Gora gdje je organizirano potpisivanje ugovora o dodjeli sredstava za financiranje programa i projekata od posebnog interesa za Hrvate u Bosni i Hercegovini.

Na svečano potpisivanje stigli su brojni uzvanici iz društvenog, kulturnog, vjerskog i političkog života RH i BiH

Uz korisnike potpore, na prigodnoj svečanosti okupili su se brojni uzvanici iz društvenog, kulturnog, vjerskog i političkog života Hrvatske i Bosne i Hercegovine. Na svečanosti je bio i ravnatelj Hrvatske matice iseljenika, Zdeslav Milas i viša savjetnica u Matičinom Odjelu za kulturu, Ivana Rora. Podsjetimo, Hrvati u Bosni i Hercegovini unatoč teškoćama produžene tranzicije s puno ljubavi njeguju svoj identitet, ostvarujući zapažena postignuća u raznim granama ljudske djelatnosti. Potpora RH umjetničkim i obrazovnim programima nerijetko ima ključnu ulogu. Uz pomoć Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH tako su od 2016. naovamo revitalizirane razne galerije, muzeji i knjižnice u Mostaru, Fojnici, Tolisi, Plehanu, Tomislavgradu, Širokome Brijegu, Ljubuškom, Gučkoj Gori, Jajcu i Livnu. Izgrađene su pojedine zdravstvene ustanove i slično. Potpora Vlade RH putem Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH uključuje i strateške projekte poput Sveučilišta u Mostaru, tamošnjega Hrvatskoga narodnog kazališta i slično..., a ti su projekti uistinu doveli do rađanja inovativnih formi suvremenog djelovanja i uključivanja mladih – što je zalog za budućnost svih građana u susjednoj Bosni i Hercegovini, gdje je hrvatski narod jedan od konstitutivnih naroda. (Tekst: HMI/Vesna Kukavica, Foto: HMI i SDUHIRH)

Održan je i prigodan program

Hrvati iz Perthu ugostili veterane Domovinskog rata

Zahvala ratnim veteranima iz Hrvatske što su ih posjetili tijekom 30. obljetnice vojne operacije Oluja

Fotografija za uspomenu

Siniša Troha i Zoran Maras s članovima WA Croatian Community Centre

"Zahvalni smo na prisutnosti našim gostima i ratnim veteranima Siniši Trohi i Zoranu Marasu", izvijestio je Anthony Sumich, predsjednik Hrvatskoga društvenog centra u North Fremantleu, predgrađu Perthu.

Ondje je 9. kolovoza obilježen Dan pobjede, sjećanje na vojnu operaciju hrvatske vojske u kolovozu 1995. kada je oslobođen okupirani dio Hrvatske. Proslava je započela večerom u Perthu koju je blagoslovio hrvatski svećenik Nikola Čabraja. Lokalna folklorna skupina Zagreb izvela je australsku i hrvatsku himnu, a program je vodio pjevač Raymond Pecotić.

U Sao Paulu predstavljena knjiga *Literatura contemporânea croata: contato em três línguas*

U sklopu međunarodne suradnje Društva hrvatskih književnika i uz potporu Ministarstva kulture i medija RH, Gradskog ureda za kulturu i civilno društvo Grada Zagreba te Grada Rijeke, Željka Lovrenčić i Diana Rosandić Živković boravile su u Sao Paulu gdje je predstavljena knjiga *Literatura contemporânea croata: contato em três línguas*.

Tekst: ANA BARIĆ

Foto: MLADEN BUDIMIR

Riječ je o panorami na portugalskome, španjolskome i hrvatskome jeziku u kojoj je zastupljeno sedamnaest suvremenih hrvatskih pjesnika sa 119 pjesama. Odabrani autori su: Krešimir Bagić, Boris Domagoj Biletić, Tomislav Marijan Bilosnić, Božica Br-

kan, Ružica Cindori, Dunja Detoni Dujmić, Lana Derkač, Goran Gatalica, Ivan Herceg, Ervin Jahić, Daniel Načinović, Mile Pešorda, Ivan Rogić Nehajev, Diana Rosandić Živković, Davor Šalat, Stjepan Šešelji i Drago Štambuk. Stihove su na portugalski preveli Milan Puh i Tomislav Correia-Deur, a na španjolski Željka Lovrenčić. Objavila ju je nakladnička kuća Editora Zouk iz Porto Allegrea, a urednica je Tatiana Tanaka. Knjiga je 23. kolovoza svečano predstavljena u najstarijoj hrvatskoj udruzi u Brazilu – Croatia Sacra Paulistani. Pred brojnom publikom o njoj su govorili prevoditelji Tomislav Correia-Deur koji je ujedno i predsjednik Udruge, Milan Puh, profesor na Sveučilištu u Sao Paulu te dopredsjednica Društva hrvatskih književnika Željka Lovrenčić, pokretačica ovoga projekta. Diana Rosandić Živković, jedna od zastupljenih autorica, čitala je svoju poeziju i govorila o svome stvaralaštvu. Učenici profesora Puha čitali su svoje uratke nadahnute pjesmom Stjepana Šešelja *Hrvatska*. Su-tradan su se naše književnice predsta-

Hrvatski konzul u Zapadnoj Australiji, Zoran Šangut, održao je govor o obljetnici Oluje, a ratni veterani podijelili su svoja iskustva iz Domovinskog rata.

"Vrhunac večeri bio je pljesak za Sinišu Trohu i Zorana Marasa. Uslijedile su ovacije za njih i za veterane iz naše hrvatske zajednice u Perthu", rekao je Sumich za novine Hrvatski vjesnik koje izlaze u Melbourneu. "Svima njima dugujemo zahvalnost i poštovanje", dodao je. Folklorna skupina Zagreb izvela je razne plesove, među njima i one s otoka Hvara i iz Slavonije, predstavljajući hrvatsku baštinu. Kuhar Stipe Lozić pripremio je hrvatska jela poput crnog rižota, kiselog kupusa, ribe i govedine.

Lokalni bend Laganini nastavio je zabavljati goste koji su istaknuli hrvatske zastave. U Australiji živi 250.000 Hrvata i njihovih potomaka, prema podacima Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Hrvatske. (Tekst: Hina, Foto: WA Croatian Community Centre Inc)

Zajedno su proslavili 30. obljetnicu vojne operacije Oluja

vile i u Društvu prijatelja Dalmacije, osnovanom 1959., na čijem je čelu agilna Katia Gavranich. Dana 26. kolovoza Željka Lovrenčić i Diana Rosandić Živković su zajedno s Tomislavom Correia-Deurom i Milanom Puhom sudjelovali u trosatnom programu organiziranom na Sveučilištu u Sao Paulu gdje je uz predstavljanje knjige održana i jezična radionica na kojoj su sudionici prevodili jednu pjesmu Diane Rosandić Živković i zajedno s njom radili kolaž. Željka Lovrenčić održala je predavanje o suvremenoj hrvatskoj književnosti i svojim prijevodima. U kulturnoj udruzi Casa Das Rosas 27. kolovoza sastala se s brazilskim pjesnikom Reynaldom Damásiom, koji joj je na čelu, te s kolumbijskim književnikom Selnichem Vivasom Hurtadom, s kojima je dogovorena književna suradnja. ▣

U Punta Arenasu obnovljena "Škola Republika Hrvatska"

Osnovna škola, koju su prije 69 godina osnovali hrvatski emigranti u čileanskome gradu, obnovljena je te je otvorila vrata za 454 učenika

Escuela República de Croacia, osnovana 1956. godine, redovna je osnovna škola koju danas pohađaju učenici bez obzira na podrijetlo. U utorak je delegacija predvođena Joséom Ruizom Pivcevicem, regionalnim izaslanikom predsjednika države Gabriela Borica, obišla tu školu koja se nalazi u četvrti Hrvatska (Barrio Croata).

"Posjetili smo Hrvatsku školu, nakon investicije od blizu 300 milijuna pesosa (267.000 eura) kojom su zamijenjeni pod, strop, boja, prozori, rasvjeta...", izjavio je medijima Pivcevic, čiji su preci također iz Hrvatske. Rekao je da Boriceva vlada posvećuje pozornost ulaganjima u javno obrazovanje u toj južnoameričkoj zemlji s oko 19 milijuna stanovnika, a gdje se krajem godine održavaju predsjednički izbori.

"Nikada u povijesti ove ustanove, stare gotovo 70 godina, nisu napravljeni radovi ovakvih razmjera", izjavila je pak ravnateljica škole Cecilia Quiñones Álvarez. Dodala je da su se učenici vratili cjelodnevnoj nastavi. "Djeca su ugledala prekrasnu, osvijetljenu i šarenu školu. Bila su jako sretna!", rekla je ravnateljica. Kaže da je to bio poseban dan jer je donio radost cijeloj zajednici, a posebno obiteljima koje su se morale prilagođavati dok su trajali radovi. Završetak radova očekuje se u listopadu. Preostalo je još samo promijeniti vrata učionica te dovršiti bojenje vanjske fasade. Grad Punta Arenas nalazi se na krajnjem jugu Čilea, u regiji Magallanes u kojoj živi 167.000 ljudi. Mnogi stanovnici, poput gradonačelnika Claudija Radonicha, imaju hrvatske korijene. U Punta Arenasu živi i otac čileanskog predsjednika Borica. Hrvati, ponajviše s dalmatinskih otoka Hvara i Brača, počeli su dolaziti brodovima krajem 19. stoljeća u potrazi za poslom. Punta Arenas u to je vrijeme bila važna trgovačka luka koja je povezivala Atlantski i Tihi ocean. (Izvor: HINA; Foto: FB Escuela República de Croacia)

Održana 115. Dužijanca u Subotici – slavlje vjere, rada i zajedništva

Bunjevački Hrvati i građani Subotice u povorci su zahvalili Bogu na plodovima žetve, čuvajući kulturnu baštinu i bogatstvo raznolikosti grada

Okupljenima se obratila i Jasna Vojnić, predsjednica Hrvatskoga nacionalnog vijeća u Republici Srbiji i zastupnica u Hrvatskome saboru

U Subotici je 10. kolovoza 2025. održana središnja proslava 115. Dužijance, tradicionalne žetvene svetkovine bunjevačkih Hrvata. Ova manifestacija, koja ujedinjuje duhovnu zahvalnost Bogu i očuvanje kulturne baštine, okupila je brojne vjernike, KUD-ove i građane koji su ispunili gradske ulice i trgove. Program je započeo blagoslovom i ispraćajem bandaša i bandašice u crkvi svetog Roka, odakle je povorka, predvođena konjanicima i svečano ukrašenim zapregama, krenula prema katedrali svete Terezije Avilske. Ondje je služena svečana misa zahvalnica koju je predvodio zrenjaninski biskup mons. Mirko Štefković.

Program je započeo blagoslovom i ispraćajem bandaša i bandašice u crkvi svetog Roka

"Čast mi je i radost što sam danas ovdje u Subotici na proslavi 115. Dužijance. Osobito je još veća radost jer se nalazimo u Godini jubileja, godini u kojoj mi vjernici pokušavamo ozbiljnije, dublje živjeti svoju vjeru na poticaj sada već pokojnog pape Franje. Bulom kojom je otvorio jubilejsku godinu pozvao nas je da budemo hodočasnicima nade te u tom duhu i slavimo ovu Dužijancu. Zahvalnost je čin vjere, to nije tek

puka riječ, nije tek samo nekakav dug za ono što smo primili, već povod da ponajprije gledamo ono što jesmo, komu pripadamo, a pripadamo Bogu. Ovo je prilika za sve nas da slaveći Dužijancu doživimo tu svoju zahvalnost kao čin vjere pred Bogom", rekao je biskup mons. Štefković. Nakon mise, povorka u kojoj su bili predvoditelji žetvene svečanosti – bandaš Tomislav Ivanković i bandašica Marija Dulić, dužnosnici iz Hrvatske i

Srbije, članovi kulturno-umjetničkih društava u narodnim nošnjama, tamburaški sastavi i građani, uputila se ulicama prema Trgu slobode. Ondje su bandaš i bandašica kruh ispečen od novoga žita predali pomoćniku gradonačelnika Subotice Srđanu Samardžiću. Samardžić je u svom govoru istaknuo kako je kruh simbol rada, truda i volje za razvojem zajednice, ali i zajedništva. Dodao je i da Subotica čuva identitete svih nacionalnih zajednica u gradu. Predsjednica Hrvatskoga nacionalnog vijeća Jasna Vojnić u govoru je istaknula kako proslava Dužijance pokazuje raskoš tradicije bunjevačkih Hrvata, ali i bogatstvo života u Subotici. Također, u govoru je naglasila i važnost zajedništva hrvatske zajednice. Predstavljeni su i svi sudionici povorke te su okupljeni imali priliku uživati u pjesmi, plesu, unikatnim nošnjama, zvucima tamburice te drugim elementima tradicijske kulture. U sklopu središnje proslave Dužijance navečer je na glavnome gradskom trgu održano tradicionalno "Bandašicino kolo". (Izvor i foto: NIU "Hrvatska riječ" Subotica)

Na proslavi su bili mnogobrojni gosti i visoki dužnosnici

FOTO: MATEA SMOLČIĆ SENČAR

Prinosi kulturne diplomacije

Zanimljiv razvojni potencijal ima *Croatian International Film Festival*, koji je u Šibeniku utemeljila Ella Mische iz New Yorka, čiji pothvat uz potporu naše diplomacije spaja svjetska filmska ostvarenja s publikom njezine dalmatinske djedovine, šireći ujedno distribucijsku mrežu na tlu Europe

Piše: **VESNA KUKAVICA**

U sklopu panela o *kulturi, turizmu i sportu u diplomaciji* na ovoljetnoj Konferenciji veleposlanika, generalnih konzula, konzula i vojnih izaslanika ministrica Nina Obuljen Koržinek govorila je o značaju strateškog ulaganja u kulturnu diplomaciju u današnjim izazovnim vremenima, dok je državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH Zvonko Milas, uz ostalo, istaknuo važnost iseljeništva za što bolje pozicioniranje suvremenoga hrvatskoga kulturnog stvaralaštva na međunarodnoj umjetničkoj sceni, usko povezano s fascinantnim razvitkom globalnih profitabilnih kulturnih iliti kreativnih industrija – kao resursa tzv. *meke moći* u izgradnji imidža država. Podsjetimo, u raspravi su razmijenjena mišljenja sa zastupnikom u Europskome parlamentu Nikolinom Brnjac, ministrom turizma i sporta Tončijem Glavinom, predstojnikom Ureda predsjednika Vlade Zvonimirom Frkom-Petešićem te tajnikom Milasom, a panel je moderirala savjetnica ministra vanjskih i europskih poslova Vanda Babić Galić.

Daljnja institucionalna izgradnja skrbi o milijunskome hrvatskom izvandromovinstvu, drže panelisti, temeljit će se na jačanju međunarodne kulturne suradnje u kojoj dominiraju, uz amatersko stvaralaštvo, reprezentativni uzorci suvremene hrvatske kulture koju oblikuju naši kreativci s obje strane granice – od vizualnih umjetnosti do filmskih i glazbeno-scenskih te vrsnih književnih djela. U toj niši kreativne industrije državni tajnik Milas vidi poslovnu privlačnost i za mlade hrvatskih korijena koji žive i stvaraju u razvijenijim društvima zapadne Europe i prekooceanskim kulturnim metropolama od Los Angelesa,

New Yorka, Chicaga, Toronta i Vancovera do Sydneya, Melbournea i Aucklanda, od Santiaga de Chilea do brazilskoga São Paola itd. Neki od njih iz umjetničkih profesija ovih će dana biti izabrani u *Savjet mladih* pri našoj Vladi, a njihova bi inovativna djela širokoga kreativnog spektra mogla biti okosnica buduće moderne manifestacije *Tjedna Hrvata izvan domovine* – koji se planira održati u Zagrebu iduće godine. "Hrvatski identitet, koji živi i izvan granica RH, očituje se snažno u sportu, turizmu i kulturi – od vrhunskih sportaša do uglednih kulturnih stvaratelja i sve većeg interesa za izvorno nasljeđe. Ta snaga i predanost naših sunarodnjaka zaslužuje sustavan pristup i strateško djelovanje. Vrijeme je da je prepoznamo, povežemo i razvijamo – zajedno", ističe Milas.

Iz ovoljetnih postignuća naše kulturne diplomacije (između inozemnih kulturnih središta i RH) izdvajamo tri zadivljujuća primjera dobre prakse. Zanimljiv razvojni potencijal ima *Međunarodni hrvatski filmski festival*, koji je u Šibeniku utemeljila američka glumica i producentica dalmatinskih korijena Ella Mische, čiji festivalski pothvat spaja neke od najboljih svjetskih filmskih dostignuća s publikom njezine mediteranske djedovine, a s druge strane umrežava brojne tržišne zahtjeve producenata hit televizijskih serija, koji sve više žele snimati u RH – od Dubrovnika do Vukovara, zahvaljujući uspjehu koji su postigle *Igre prijestolja*, *Robin Hood* ili pak *Ratovi zvizda*. Umjetnica Mische uočila je prazninu u filmskoj distribuciji u srednjoj Europi pa su njezini potezi u otvaranju poslovnih prilika nezavisnome filmskom tržištu vrlo atraktivni! Naša diplomacija odmah joj je pružila potporu kao i *Hrvatska turistička zajednica*, te bivša američka veleposlanica u RH Nathalie Rayes, koja je za to u Šibeniku primila priznanje.

Uz četverodnevni festival s 40 filmova s raznih meridijana u Krešimirovu gradu održana je i konferencija "Demistifikacija međunarodne distribucije", dok su zadnjeg dana uručene nagrade filmovima. Najboljim filmom na CIFF-u proglašen je dokumentarac o Dalaj Lami, čiji je producent Richard Gere. Nagradu CIFF-a *Didovo oko* za najbolji scenarij osvojio je film "Samoća" Sišćanina s kalifornijskom adresom Bobbyja Grubića i slavnoga dramatičara Mire Gavranca. Uz agilnu Renee Pea, našu generalnu konzulicu u Los Angelesu, šibenskome festivalu podršku su dali svojim poslovnim angažmanom i brojni uspješni američki Hrvati poput poduzetnika Tonyja Keruma iz *Tony's Food Servicea*, jedne od vrsnih tamošnjih tvrtki za *catering* na filmskim snimanjima. Naša Amerikanica Ella Mische ima ozbiljnu namjeru Šibenik pridružiti listi globalno priznatih destinacija filmskih festivala.

U Novome Marofu, gradiću u srcu Varaždinske županije, afirmira se, kao drugi primjer, ljetna *Hrvatska operna akademija*, zahvaljujući umjetniku Davidu Oštrelu, pjevaču prestižne Berlinske državne opere, koji je u rodnome gradu okupio polaznike iz 20 zemalja svijeta. *Hrvatska operna akademija* više je od umjetničkoga projekta, to je most između svjetske glazbene scene i lokalne zajednice. I na kraju, ponosni smo na uspjeh australsko-hrvatskoga slikara Charlesa Billicha, koji je ljetos u Parizu u UNESCO-u odlikovan na proslavi 30. obljetnice Osnivačke povelje *Olymp'Artsa* za cjeloživotnu posvećenost globalnoj kulturi putem *Olimpijskih igara*. ▀

ENG *The Conference of Ambassadors, Consuls General, Consuls and Military Attachés of the Republic of Croatia was held in Zagreb from 25 to 27 August 2025. As part of the panel on culture, tourism and sports in diplomacy at the Conference were discussed about the importance of strategic investment in cultural diplomacy.*

Hrvatska diplomacija pred novim globalnim izazovima

Redovita godišnja Konferencija veleposlanika, generalnih konzula i vojnih izaslanika Republike Hrvatske poslužila je kao važna smjernica hrvatskim predstavnicima u svijetu, kako bi svojim radom još snažnije pridonosili dobrobiti domovine i jačanju ugleda Lijepe Naše na međunarodnoj sceni

Sudionici Konferencije hrvatske diplomacije

FOTO: HINA / ADMIR BRUJUBAŠIĆ

Tekst: **VESNA KUKAVICA** | Foto: **HINA**

U Zagrebu je od 26. do 27. kolovoza 2025. održana Konferencija veleposlanika, generalnih konzula, konzula i vojnih izaslanika Republike Hrvatske u organizaciji Ministarstva vanjskih i europskih poslova. Na Konferenciji su, uz ostale, sudjelovali predsjednik Hrvatskoga sabora Gordan Jandroković, predsjednik Vlade RH Andrej Plenković te domaćin, ministar vanjskih i europskih poslova Gordan Grlić Radman, uz odabrane visoke dužnosnike te ugledne inozemne goste.

Predsjednik Sabora Jandroković naglasio je kako se Hrvatska zna prilagoditi globalnim izazovima, unatoč slabljenju multilateralizma i međunarodnog prava. Osvrnuvši se na brojne međunarodne aktivnosti različitih saborskih odbora i

parlamentarnih izaslanstava pri međunarodnim organizacijama, Jandroković je izvrsnom ocijenio suradnju s Ministarstvom vanjskih i europskih poslova, dodavši kako je upravo to sastavni dio učinkovite parlamentarne diplomacije.

Premijer Andrej Plenković u svom je izlaganju istaknuo važnost dosljedne politike Republike Hrvatske utemeljene na multilateralizmu i međunarodnom pravu, istaknuvši kako je zadaća naše diplomacije zaštita interesa hrvatskoga naroda u zemlji i inozemstvu. Podsjetio je na glavne prioritete Vlade - demografsku obnovu, ulaganja u obrazovanje, zelenu tranziciju i digitalnu transformaciju - te istaknuo kako Hrvatska, kao članica Europske unije i NATO-a, jača svoju ulogu u Europi uz energetske sigurnost, obrambene sposobnosti i mediteransku dimenziju. Zahvalio je svima u hrvatskoj diplomaciji na predanome radu i pozvao ih na dodatni angažman

kako bi još snažnije profilirali Hrvatsku na međunarodnoj sceni.

U radnom dijelu konferencije, nakon svečanog otvorenja, održane su panel-diskusije iza zatvorenih vrata. Raspravljalo se o otvorenim pitanjima Hrvatske sa susjedima, skorom članstvu u Organizaciji za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD), kao i o drugim temama vanjske politike.

Ministar Gordan Grlić Radman ocijenio je da se ova Konferencija pokazala kao važna smjernica hrvatskim predstavnicima u svijetu, kako bi svojim radom još snažnije pridonosili dobrobiti domovine i jačanju ugleda Hrvatske na međunarodnoj sceni. Istaknuo je kako je hrvatska diplomacija danas jasno profilirana i prepoznata te da je njezina uloga širiti suradnju i jačati međunarodni položaj Republike Hrvatske. Podsjetio je da naša diplomacija djeluje u složenome globalnom okruženju, u

Sudionici Konferencije

Predsjednik Sabora Gordan Jandroković, predsjednik Vlade Andrej Plenković i ministar Gordan Grlić Radman

FOTO: HINA / ADMIR BULJUBAŠIĆ

kojem je potrebno čvrsto zastupati nacionalne interese, ali i aktivno pridonositi stabilnosti i miru.

ZANIMLJIVI GOSTI

U sklopu Konferencije svoja izlaganja održali su i visoki međunarodni gosti. Savezni ministar vanjskih poslova Savezne Republike Njemačke Johann Wadepuhl predstavio je stajališta svoje države o europskoj sigurnosti, transatlantskoj suradnji i globalnoj stabilnosti te naglasio važnu partnersku ulogu Hrvatske u Europskoj uniji i NATO-u, osobito u jugoistočnoj Europi. Bivši irski premijer Bertie Ahern podijelio je iskustva iz mirovnih procesa i razmotrio ulogu diplomacije u prevladavanju suvremenih kriza. Palestinska ministrica vanjskih poslova i iseljeničtva Varsen Aghabekian održala je predavanje o humanitarnoj situaciji u Gazi te o izgledima za političko rješenje izraelsko-palestinskoga sukoba.

DOMAĆI IZAZOVI

Osim globalnih, pred hrvatskom diplomacijom su i domaći izazovi. Uskoro se očekuje rotacija veleposlanika, o čemu pregovaraju Vlada RH i Ured predsjednika. Ključna veleposlanstva koja treba imenovati nalaze se u Londonu, Parizu, New Yorku i Vatikanu, gdje poslove trenutno vode otpravnici poslova. Ministar Grlić Radman najavio je rekonstrukciju diplomatske mreže i s obzirom na to da dio veleposlanika uskoro stječe uvjete za mirovinu.

U završnici Konferencije na rasporedu je bila panel-rasprava o ulozi kulture, turizma i sporta u diplomaciji. Državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske Zvonko Milas u svome je obraćanju rekao: "Hrvatski identitet, koji živi i izvan granica Republike Hrvatske, očituje se snažno u sportu, turizmu i kulturi – od vrhunskih sporta-

ša do uglednih kulturnih stvaratelja i sve većeg interesa za baštinu i korijenje. Ta snaga i predanost naših sunarodnjaka zaslužuje sustavan pristup i strateško djelovanje. Vrijeme je da je prepoznamo, povežemo i razvijamo – zajedno." Ministar gospodarstva Ante Šušnjara diplomatskim predstavnicima govorio je o trima strateškim ciljevima među kojima su privlačenje investicija, energetska sigurnost te razvoj otporne industrije i poduzetništva. Istaknuo je da je u RH uloženo više od 54 milijarde eura stranih ulaganja, od čega je 32 posto ostvareno u posljednjih pet godina. Svoj obol konferenciji dao je i Tonči Glavina, ministar turizma i sporta te ministrica kulture i medija Nina Obuljen Koržinek, koja je istaknula značaj kulturne diplomacije na promociji Hrvatske u inozemstvu. Konferencija je završila s temom demografije i useljavanja, uz gostovanje ministra Ivana Šipića, te raspravom o izgledima povratka hrvatskih iseljenika.

Na svečanom prijemu, koji je priredio predsjednik Vlade Andrej Plenković za sudionike te predstavnike diplomatskog kora akreditiranog u RH i uzvanike iz javnog života, bio je i ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas. ■

Načelnik Diplomatske akademije Karlo Kolesar, ravnatelj HMI-ja Zdeslav Milas, ministar Gordan Grlić Radman, veleposlanik Daniel Glunčić na primanju za sudionike i uzvanike Konferencije hrvatskih veleposlanika, Zagreb, 26. VIII. 2025.

FOTO: HINA / ADMIR BULJUBAŠIĆ

Državni tajnik Zvonko Milas

FOTO: HINA / ADMIR BULJUBAŠIĆ

ENG The regular annual Conference of Ambassadors, Consuls General and Military Envoys of the Republic of Croatia was held in Zagreb on Aug 26 and 27, 2025. Minister of Foreign and European Affairs Gordan Grlić Radman opened the two-day event. Over two days, there were discussions on national foreign policy within the context of security challenges at the global level. The Speaker of the Parliament and the Prime Minister also attended the opening ceremony. Participants of the conference were received by the President of the Republic of Croatia. Also in attendance at the ceremonial reception organized by Prime Minister Andrej Plenković for participants and representatives of the diplomatic corps accredited in the Republic of Croatia and guests from public life was Croatian Heritage Foundation Director Zdeslav Milas.

Trideseta obljetnica *Oluje* - kruna suvremenog hrvatskog zajedništva

Taj podvig u nama i danas budi ponos i osjećaj zajedništva, poručio je na svečanosti proslave 30. obljetnice "Oluje" premijer Andrej Plenković. Uz iskrenu zahvalnost cijele nacije za sve što su branitelji učinili za slobodu Hrvatske, izdvojio je ključna postignuća Lijepe Naše u protekla tri desetljeća

Svečani vojni mimohod Hrvatske vojske - simbol suvremene nacionalne obrambene sposobnosti i međunarodne pozicije Republike Hrvatske, članice NATO saveza

Na središnjoj svečanosti u Kninu govor je održao predsjednik Vlade Andrej Plenković

Visoki državni dužnosnici, predsjednik RH Zoran Milanović, predsjednik Vlade RH Andrej Plenković te predsjednik Hrvatskoga sabora Gordan Jandroković pratili su mimohod u Zagrebu

FOTO: DAMIR SENČAR / HINA

Tekst: **VESNA KUKAVICA**

Foto: **PIXSELL I HINA**

Vojno-redarstvena akcija "Oluja" započela je 4. VIII. 1995. godine u zoru, a već do 7. kolovoza Hrvatska vojska oslobodila je okupirana područja u Dalmaciji, Lici, Kordunu i Banovini te ih vratila u sastav Republike Hrvatske. Obljetnica "Oluje" svake godine obilježava se 5. kolovoza, na dan kada su hrvatski vojnici ušli u Knin, glavni grad samoproglašene paradržave Republike Srpske Krajine (RSK). Preostala područja u istočnoj Slavoniji, uz granicu sa Srbijom, Hrvatskoj su vraćena nakon mirne reintegracije Podunavlja 1998. godine. Operacija "Oluja" pokrenuta je tri mjeseca nakon operacije "Bljesak" kojom je RH vratila kontrolu nad zapadnom Slavonijom te nakon što su predstavnici agresorskih srpskih snaga iz RSK odbacili svaku mogućnost mirnog rješenja, uključujući i plan međunarodne zajednice znan po akronimu Z4, koji su izradili veleposlanici zemalja Kontaktne skupine: SAD-a, Rusije, EZ-a i UN-a.

No, odlučnošću naših branitelja predvođenih prvim hrvatskim predsjednikom i vrhovnim zapovjednikom Hrvatske vojske dr. sc. Franjom Tuđmanom, "Olujom" je okončan rat u Hrvatskoj tijekom kojeg su poražene sve snage RSK, potpomognute vojnom i financijskom podrškom iz Srbije. Uz Knin, operacijom "Oluja" oslobođeni su i Gračac,

Obrovac, Korenica, Slunj, Plitvice, Sveti Rok, Benkovac, Kijevo, Vrlika, Dubica i brojna druga naselja, a hrvatske snage došle su na međunarodno priznatu granicu Hrvatske i Bosne i Hercegovine. S druge strane, sa spomenutih područja nakon "Oluje" iselilo se oko 100 tisuća građana, pretežno srpske nacionalnosti, unatoč jamstvima Republike Hrvatske da mogu mirno nastaviti živjeti ako poštuju zakone RH. Vojna operacija kojom je oslobođena jedna petina hrvatskoga teritorija nije prošla bez ljudskih gubitaka, a još ustrajno tražimo 1744 nestale osobe.

VELIČANSTVENI MIMOHOD U ZAGREBU

Trideseta obljetnica "Oluje" obilježena je i veličanstvenim vojnim mimohodom 31. srpnja u Zagrebu u kojem je sudjevalo oko 3400 vojnika, 500 borbenih i neborbenih vozila te ukupno 41 zrakoplov iz sastava Hrvatskoga ratnog zrakoplovstva. Mimohod je održan, u nazočnosti državnoga vrha i mnoštva građana iz zemlje i iseljeničtva, u srcu glavnoga grada svih Hrvata i to na križanju Vukovarske ulice i Ulice Hrvatske bratske zajednice koju krasi spomenik utemeljitelju hrvatske države Franji Tuđmanu, odakle se iz neposredne blizine vidi zgrada Hrvatske matice iseljenika, čiji je ravnatelj Zdeslav Milas nazočio svečanosti.

Također, više od pola milijuna mladih Hrvatica i Hrvata proslavili su 30.

Predsjednik RH Zoran Milanović položio je vijenac ispred Spomenika hrvatske pobjede "Oluja 95"

FOTO: UREĐ PREDSEDNIKA REPUBLIKE HRVATSKE / ANA WARRJA KATIC

Ministar obrane Ivan Anušić također je bio na središnjoj proslavi u povodu 30. obljetnice Vojno-redarstvene operacije "Oluja"

FOTO: ŠIMEŽELIĆ / PIXSELL

jubilej hrvatske slobode pjevanjem pjesama domoljubnoga karaktera na zadivljujućem koncertu Marka Perkovića Thompsona na Hipodromu u Zagrebu. Pjevalo se satima na najvećem ikad održanome koncertu i to na onome istome mjestu na kojem je sveti otac Ivan Pavao II. blagoslovio hrvatski narod i suvremenu Republiku Hrvatsku slavnih devedesetih. Posebnu emotivnu snagu imao je i drugi obljetnički Thompsonov koncert na kojem se u Sinju okupilo go-

tovo 180 tisuća mladih iz Dalmacije, kao i onih koji su pristigli iz naše dijasporae za ljetne praznike sa svih kontinenata, uoči Dana pobjede i Dana domovinske zahvalnosti te Dana hrvatskih branitelja 4. VIII. 2025. Pjevalo se i slavilo na sinjskome Hipodromu do ranih jutarnjih sati – kada su mnogi krenuli na središnju državnu proslavu u Knin, 5. VIII. 2025. Obilježavanje "Oluje" počelo je u zoru na ulicama Zvonimirova kraljevskoga grada uobičajenom budnicom.

ZAVJET ZAHVALNOSTI NA SVEČANOSTI U KNINU

Službeni dio programa nastavljen je polaganjem vijenaca, nakon čega je uslijedila središnja svečanost na stadionu NK Dinare gdje su održani prigodni govori čelnih ljudi hrvatske države i predstavnici veterana Domovinskoga rata. Istodobno, na Kninskoj tvrđavi priređena je ceremonija podizanja zastave, uz čitanje 245 imena branitelja koji su po-

Visoki dužnosnici i gosti bili su i na misi za domovinu u kninskoj crkvi Gospe Velikoga hrvatskoga krsnog zavjeta

FOTO: DUŠKO JARAMAZ / PIXSELL

Tisuće ljudi pratilo je veličanstven mimohod u Zagrebu

FOTO: DANIEL KASAP / HINA

razara nego gradi sve sastavnice hrvatskog društva, od gospodarstva do kulture. Posebno se prisjetio i svih onih koji su dali život za slobodu Hrvatske, istaknuvši da njihova žrtva nije samo broj, nego zavjet – zavjet zahvalnosti jer je Hrvatska zahvaljujući njima postala suverena i slobodna.

PRAVNA "OLUJA" U DEN HAAGU

Uz branitelje i državni vrh, prigodom ove okrugle obljetnice treba se prisjetiti i pravne bitke za "Oluju" i hrvatske generale koja je vođena u pobjedničkome duhu, a na koju nas je podsjetio ovoga ljeta u svome zagrebačkom predavanju o Međunarodnome kaznenom sudu u Haagu odvjetnik iz Chicaga Luka Mišetić.

Nakon odluke Žalbenog vijeća Međunarodnoga kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju (MKSJ) u Den Haagu, kojom su preinačene osuđujuće presude generalima Anti Gotovini i Mladenu Markaču u oslobođajuće, moguće je bilo odmjereno progovoriti o valu neopisive radosti građana diljem domovine i među našim ljudima u svijetu, posebno onima čija je stručnost bila presudna za slom lažne optužnice generalima i Hrvatskoj – koja je počivala na koncepciji udruženoga zločinačkog pothvata (*Joint Criminal Enterprise*). Riječ je o stručnjacima s međunarodnom reputacijom čija je argumentacija uvjerila predsjednika Žalbenog vijeća MKSJ suca Theodo-

ginuli i nestali u "Oluji". Predsjednik Vlade RH Andrej Plenković u prigodnome kninskom obraćanju istaknuo je: "Svake godine ovdje u Zvonimirovu gradu okupljamo se s istim osjećajima: ponosom na pobjedu, zahvalnošću prema braniteljima i pijetetom prema poginulima. Prije tri desetljeća združena snaga hrvatskoga naroda oslobodila je okupirane gradove i sela, porazila agresora,

vratila život i ponos hrvatskim prognanicima. Nadasve je donijela mir, u kojem skloništa više nisu bila utočišta nego uspomena. Danas ta hrvatska snaga više ne brani domovinu oružjem, nego odgovornošću, znanjem i odlučnošću, čuvajući naše temeljne vrijednosti." Plenković je podsjetio da je "Oluja" bila najveći kopneni boj u Europi u tom trenutku od Drugoga svjetskog rata kojim je slomljen projekt Velike Srbije, poražen agresor, a taj junački pothvat hrvatskih snaga promijenio je geopolitički poredak jugoistočne Europe, određivši sudbinu Hrvatske u euroatlantskim integracijama i omogućivši završetak rata u Bosni i Hercegovini. "Oluja" je, prema Plenkoviću, potvrdila hrvatsku snagu koja ne porobljuje nego oslobađa, snagu koja ne

Ceremonija podizanja zastave na Kninskoj tvrđavi uz čitanje 245 imena hrvatskih branitelja koji su poginuli u "Oluji"

FOTO: DUŠKO JARAMAZ / PIXELS

Dok je u Zagrebu trajao mimohod, Hrvatska ratna mornarica sudjelovala je u svečanome mimoplovu na Jadranu i to s 13 brodova HRM-a

FOTO: IGOR KRALJ / PIXSELL

ra Merona, američkoga Židova briljantne profesionalne karijere koji je i sam proživio strahote druge svjetske katastrofe, da je pravda spora ali dostižna.

U odvjetničkim timovima koji su dokazali čestitost Domovinskoga rata i VRO "Oluja" marljivo su radili Amerikanci, Kanađani, Irci, Hrvati i jedan Iranac, uvjerivši uz Merona suce Mehmeta Güneya i Patricka Robinsona u nedužnost generala Ante Gotovine i Mladena Markača. U javnosti je i danas najprisutniji spomenuti predavač Luka Mišetić, rođen 1970. u obitelji čikaških Hercegovaca koji do kasne mladosti nije dolazio u Hrvatsku. Njegov otac Ivan potječe iz Grabovnika, a majka Iva Čuvalo iz Proboja. Nakon završenoga studija politologije, upisuje pravni fakultet u Chicagu, gdje danas ima odvjetnički ured. U središte medijske pozornosti Luka Mišetić dolazi 1999. kada je kao najmlađi

Mimohod u Zagrebu pratio je i ravnatelj HMI-ja Zdeslav Milas koji se ondje susreo i s generalom Antom Gotovinom

FOTO: HMI

odvjetnik u povijesti zastupao nekoga pred međunarodnim kaznenim sudom. Bio je to Haaški sud, a klijent mu je bio bosanski Hrvat Ante Furundžija.

Ne umanjujući slavu odvjetničkog umijeća najistaknutijoj trojci - Luki Mišetiću i Gregu Kehou te voditelju tima generala Markača, zagrebačkome odvjetniku Goranu Mikuličiću, posebno smo ponosni na stručnost dviju kanadskih pravница koje su danonoćno iščitavale megaspis u timu generala Gotovine. Tri ugla Mišetiću i Kehou, pobjednicima specijalnoga rata protiv Hrvatske u 21. stoljeću, godinama je držala u Haagu jedna žena - Ana Katalinic, rođena u gradiću Prince George. Roditelji su joj se doselili iz Brinja i Vratnika. Ističe da je poticajnu iskrus osjetila kad je 1990-ih započeo Domovinski rat. Studirala je međunarodne odnose i prijavila se za službu u UN-u, odakle je upućena

u Haag. Afirmirala se radeći u tužiteljstvu. Bila je istražiteljica u procesu Miloševiću. Uz Anu, zadivljuje pronicavost i druge Kanađanke, samozatajne Diane Juricevic, čiji su roditelji iz Omiša i Pule. U njezinu stručnom fokusu su ljudska prava otkad je doktorirala na Sveučilištu u Torontu 2004. godine. U timu je bila usredotočena na analitiku presešana, tj. analize svih slabosti protivni-

ke tužiteljske strane. Inteligentnim Kanađankama pridružio se u Markačevu timu i američki Hrvat Tomislav Z. Kuzmanovic iz Milwaukeeja.

Obiteljske su im priče poput antičkih drama jer je iza njih egzodus iz domovine šezdesetih godina prošlog stoljeća, koji se smirio na sjevernoameričkome kontinentu, ne zaboravivši svoju dalmatinsku kolijevku u kojoj su bašti-

nili bogoljublje, čovjekoljublje i domoljublje. Od srca im hvala! Kćeri i sinovi iseljenika do pobjede, rame uz rame sa stručnjacima kakav je profesor prava iz Montreala Payam Akhavan, podrijetlom Iranac, koji je uložio fascinantnu energiju u analitiku cijeloga slučaja. Iz timova u Zagrebu, uz Marina Ivanovića, treba pohvaliti svih 20 odvjetnika, istražitelja, informatičara i prevoditelja koji su pet godina obrađivali desetke tisuća stranica dokumenata i tisuće sati video i audio zapisa.

Među najučinkovitijim zajedničkim inicijativama za pomoć u obrani spomenutim generalima je Zaklada za istinu o Domovinskom ratu, utemeljena 16. I. 2006., čiji su formalni utemeljitelji bili zakladnici Dunja Zloić-Gotovina, stožerni brigadir Željko Hučić i načelnik općine Pakoštane Milivoj Kurtov, dok je u Upravnom vijeću Zaklade djelovalo devet uglednih osoba iz različitih područja javnog života domovinske i iseljene Hrvatske. To su Igor Zidić, nekadašnji predsjednik Matice hrvatske, neurokirurg Josip Paladino, glazbenik Miroslav Škoro, reprezentativac Stojko Vranković, poduzetnik iz Australije Marko Franočić, financijašica Dunja Vidošević, poduzetnik iz SAD-a Ilija Letica, te odvjetnici Ivan Ćurković i Ante Župić. Olujni jubilej još jednom je potvrdio snagu zajedničkih postignuća domovinske i iseljene Hrvatske, koje smo dužni poštovati i čuvati za nova pokoljenja. ▣

FOTO: JOSIP BISTROVIĆ / HISTORY JB / PIXEL

GOJKO ŠUŠAK - MINISTAR POBJEDNIČKE HRVATSKE VOJSKE

Hrvatsko iseljeničtvo imalo je neprocjenjivo važnu ulogu u stvaranju i obrani suvremene Republike Hrvatske. Među najistaknutijim aktivistima bio je Gojko Šušak, koji je gotovo dva desetljeća djelovao u Kanadi, gdje je uz poslovnu karijeru organizirao kulturni, prosvjetni i društveni život tamošnje hrvatske zajednice. Bio je pokretač hrvatskih škola, sportskih društava, kulturnih federacija te osnivač Zaklade za hrvatske studije u anglofonij Kanadi, a njegovo djelovanje ostavilo je dubok trag u očuvanju jezika, kulture i nacionalne svijesti među iseljenicima. Nakon povratka u domovinu 1990., Šušak se uključio u politički život, a ubrzo i u obranu zemlje. Od 1991. do smrti 1998.

obnašao je dužnost ministra obrane, a u tim je godinama stekao izvrsnu reputaciju ministra pobjedničke vojske. Pod njegovim vodstvom Hrvatska vojska je ustrojena i modernizirana, poentiravši svoje umijeće "Olujom" i pobjedom u Domovinskom ratu, čime je osigurana teritorijalna cjelovitost Hrvatske. Šušak je simbol povezanosti domovinske i iseljene Hrvatske – iseljenička poslovna iskustva i organizacijske sposobnosti pretočio je u obrambeni sustav nove države. Zbog zasluga u ratu i doprinosa stvaranju Republike Hrvatske odlikovan je najvišim državnim odličjima, a u kolektivnom sjećanju ostaje kao jedan od ključnih ljudi pobjedničke Hrvatske vojske.

ENG The 30th anniversary of Operation Storm was marked with a central ceremony in Knin and a diverse program throughout Croatia, including a tribute to the fallen defenders and an impressive display of the capabilities of the Croatian Army and Police. The Military Operation Storm marks the historical end of the Homeland War, in which Croatian forces, in just three days, from Aug 4 to 7, 1995, liberated more than 11 thousand square kilometers of Croatia's occupied territory. The ceremony in Knin was preceded by a parade of the Croatian Army with its elite units and modern technology – displaying high personnel and technological defense preparedness. In addition to the entire state leadership, hundreds of thousands of Croatian citizens from the homeland and the diaspora participated in the ceremonies for the anniversary of Operation Storm.

Festival je otvoren
svečanom akademijom
u čast Ivi Gregureviću

30. Dani hrvatskog filma “Ivo Gregurević” u Orašju

Festival koji je nastao idejom Hrvatske matice iseljenika, proslavio je 30. rođendan i ponovno na jednome mjestu okupio zaljubljenike u sedmu umjetnost

Tekst: **VEČERNJI LIST BIH I HMI**

Foto: **DANI HRVATSKOG FILMA U
ORAŠJU I HMI**

U subotu, 30. kolovoza 2025. godine, održana je svečana akademija u čast velikanu hrvatskoga glumišta, Ivi Gregureviću. Na ceremoniji u Sportskoj dvorani Orašje, kojom je i službeno otvoren ovaj hvaljevrijedan festival, dodijeljene su tri nagrade za veliki doprinos u stvaranju filmske i kazališne umjetnosti, a ovogodišnji laureati su bili glumci Goran Višnjić i Igor Galo te kazališni redatelj Dražen Ferenčina. Posjetitelji, ugledni gosti te visoki dužnosnici, uživali su u nastupu simfonijskoga orkestra Hrvatskoga narodnog kazališta Osijek, a uz priču o životu i djelu Ive Gregurevića

program je vodio glumački par, Sandra Lončarić i Duško Modrinić.

Tijekom programa riječima o Ivi Gregureviću obratili su se direktor ovog festivala Iljo Benković, posebni izaslanik

Vlade Republike Hrvatske, državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Zvonko Milas te federalna ministrica kulture i športa Sanja Vlasisavljević. Svečanom otvorenju

Mnogobrojni visoki i državni dužnosnici iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine stigli su na otvorenje ovoga hvaljevrijednog festivala

nazočila je i izaslanica ravnatelj HMI-ja, Ivana Rora sa suradnicom. Svečanu 30. obljetnicu nije propustio ni Ante Beljo, koji je ravnatelj Hrvatske matice iseljenika bio u dva mandata 90-ih godina kada je festival i osnovan. Upravo je Matica bila jedan od glavnih nositelja i partnera festivala, kako tada tako i do današnjih dana.

Prije svečanog otvorenja položeni su vijenci na grobu Ive Gregurevića, jedinstvenoga velikana hrvatskoga glumišta, pokretača festivala i dugogodišnjeg suradnika HMI-ja. Ovu najveću kulturnu manifestaciju u Posavini službeno je otvorila zastupnica u Zastupničkom domu Parlamentarne skupštine BiH, Darijana Filipović.

"Ideja o pokretanju Dana filma nastala je i realizirana kao plod Hrvatske matice iseljenika i Centra za kulturu Orašje. Godine 1993. i 1994. Hrvatska matica iseljenika u Zagrebu u suradnji s Uredom Hrvatskoga informativnog centra nabavljala je hrvatske filmove za djecu i odrasle kao pripremu za festival. Godine 1995. Ivo Gregurević pozvao je nekolicinu redatelja i glumaca u Orašje, Matica je organizirala njihov prijevoz i određeni broj najnovijih filmova hrvatske produkcije. Filmovi su se prevozili skelom preko Save jer je most bio srušen, a prikazivani su u starome škri-pavom kinu koje je bilo prepuno. Posavljaci su zaljubljenici u film, a tu godinu obilježavamo kao početak filmskog festivala Dani hrvatskog filma u Orašju", prisjetio se Ante Beljo za Večernji list BiH.

I ove godine dodijeljene su posebne nagrade

Okupljene je pozdravio i Zvonko Milas, državni tajnik Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Tijekom godina manifestacija je rasla i sazrijevala, postajući mnogima omiljeni kulturni događaj – ne samo u Orašju, nego i u čitavoj regiji. Snaga festivala nije bila samo u filmovima, nego i u toplini domaćina, spontanom susretu glumaca i publike, osmijehu, pjesmi, razgovoru do kasno u noć.

"Odlaskom Ive mnogo se toga koncepcijski promijenilo jer teško je popuniti prazninu koju takva gromada ostavi, no mi smo se potrudili da on na svakom festivalu bude glavna uloga i tema. Već punih sedam godina festival počinjemo svečanom akademijom njemu u čast. Festivalski filmski program starta njegovim filmom. Slobodno možemo reći da smo u festivalsko vrijeme svi uz njega i on uz nas. Doduše, ne vidimo se, ali se na poseban način se osjećamo. I to

je ona lijepa strana umjetnosti koja velike umjetnike čini besmrtnima i nezaboravnima, a Ivo je upravo bio takav", rekao je direktor festivala Iljo Benković za Večernji list BiH. A kao i svake godine, u Orašju su mnogi sa zanimanjem pratili domaći film.

"Najveće postignuće festivala je povratak gledatelja u kinodvoranu. Posebice me veseli dvorana ispunjena najmlađim gledateljima jer imamo i dječji festivalski program. Time najmlađe naraštaje od malih nogu uvodimo u čarobni svijet filma", objasnio je Benković.

U programu ovogodišnjeg festivala prikazano je 11 dugometražnih filmova i pet iz dječjeg programa. I dok publika još sabire dojmove, zadovoljni organizatori mogu početi razmišljati već o sljedećim Danima hrvatskog filma u Orašju – festivala koji je sačuvao vjerodostojnu poruku o povijesnoj povezanosti Hrvata s obje strane granice i to uz kulturu, umjetnost i film. ▣

Prije svečanosti otvorenja položeni su vijenci na grobu Ive Gregurevića. U ime ravnatelja HMI-ja čast su odale Ivana Rora i Snježana Đuričković

ENG The festival, which was born from the idea of the great Croatian actor Ivo Gregurević, and in which the Croatian Heritage Foundation has been participating since the very beginning, celebrated its "big" 30th birthday, once again gathering lovers of the seventh art in one place. The opening ceremony was attended by the envoy of CHF Director, Ivana Rora, along with an associate. Also in attendance was Ante Beljo, who was CHF Director for two terms in the 1990s when the festival was founded. Matica was one of the main festival organizers and partners, both back then and to this day.

“Moj iseljenički identitet naučio me razumjeti Hrvate izvan domovine”

Novi ravnatelj Hrvatske matice iseljenika mr. sc. Zdeslav Milas došao je na čelo ustanove koja se 75 godina bavi Hrvatima izvan domovine iz svijeta visokog obrazovanja, s mjesta prodekana na Veleučilištu Algebra Bernays. Vrsni komunikolog s višegodišnjim iskustvom u vođenju organizacija u svojoj karijeri obnašao je brojne dužnosti – od predsjednika Suda časti Hrvatske udruge za odnose s javnošću do počasnog predsjednika Hrvatske akademske zajednice i glavnog tajnika Zajednice utemeljitelja HDZ-a. Milas je društveno, strukovno i politički angažiran od rane dobi, a njegov veliki senzibilitet prema iseljeništvu i razumijevanje potreba Hrvata izvan domovine potječe od njega samog – kao dijete hrvatskog emigranta proveo je 16 godina u Austriji živeći na način kao i tisuće drugih Hrvata koji su morali otići iz domovine. Vizija rada Matice kojoj će sljedeće četiri godine biti ravnatelj usklađena je komunikacijski u potpunosti s potrebama novih naraštaja iseljenika, uz niz jedinstvenih programa i audiovizualnih kanala, s ciljem očuvanja hrvatskog identiteta te posljedično i mogućeg povratka iseljenika. Zdeslav Milas danas predaje kao vanjski suradnik Teorije odnosa s javnošću na Sveučilištu Algebra Bernays te Korporativne komunikacije na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Oženjen je Doroteom Milas, uglednom profesoricom filozofije i religijskih znanosti.

Razgovarala: **JELENA BADOVINAC
DIMITRIJEVIĆ** | Foto: **KRASNODAR
PERŠUN** I **PRIVATNA ARHIVA**

■ **Koji je bio Vaš motiv za zaokret u karijeri? Na čelo Hrvatske matice iseljenika dolazite s pozicije prodekana za akademske poslove Sveučilišta Algebra Bernays.**

— U svijetu obrazovanja proveo sam divnih 17 godina. Počeo sam predavati 2008., a posljednjih 12 godina bio sam prodekan za akademske poslove zadužen za organizaciju, provedbu i nadzor nastavnog procesa na Veleučilištu, koje je danas spojeno u Sveučilište Algebra Bernays. Nisam uopće razmišljao o odlasku s visokog učilišta dok nije službeno raspisan natječaj za mjesto ravnatelja. Tada sam nekako spontano osjetio potrebu da u ovome životnom razdoblju, s obzirom na iskustvo

koje imam u vođenju organizacija te radni elan, ali i iseljenički život izvan Hrvatske, sve to spojim u jedno. Na ovoj časnoj dužnosti vraćam se svojim životnim korijenima.

■ **Odrasli ste i školovali se u Beču. Kako je iskustvo života u austrijskoj dijaspori oblikovalo Vaš identitet?**

— Do šeste godine sam živio u Zagrebu, bio sam srednje dijete, pohađao sam vrtić u Zapruđu. Slijedom okolnosti, moj otac Ivan Milas prebjegao je 1973. iz Hrvatske u Austriju kao politički emigrant i preko noći sve se promijenilo. Otac je kao pravnik bio zaposlen u tadašnjoj mesnoj industriji SOUR Sljeme, bio je na čelu kadrovske i opće službe i s te pozicije vodio je brigu o 5000 zaposlenih. Bio je simpatizer Hrvatskog proljeća, prijateljevao je s istaknutijim zagovornicima hrvatske samostalnosti

poput Marka Veselice, zbog čega se našao pod istragom. U rujnu 1972. je uhićen, odveden u istražni pritvor gdje je proveo šest mjeseci i zatim je osuđen na dvije i pol godine strogog zatvora za četiri navodna kaznena djela, među ostalim "izazivao i raspaljivao nacionalnu mržnju i razdor među narodima i nacionalnostima koje žive u Jugoslaviji". U kratkom razdoblju od presude do izvršenja kazne uspio je sa svojim bratom Tomislavom prebjeći u Austriju jer ga je sudac Vladimir Primorac pustio ta dva tjedna na slobodu. Primorac je zbog svog načelnog stava, poštenja i integriteta sudačke profesije bio kažnjen izbacivanjem iz sudstva. Mi djeca smo s majkom ostali u Zagrebu, tata nas je htio zaštititi pa čak ni njoj nije rekao da planira otići. Ona je ubrzo dobila otkaz na radnome mjestu, bila je odgajateljica u vrtiću. Iako sam bio mali,

Zdeslav Milas preuzeo je dužnost
ravnatelja Hrvatske matice iseljenika
u mandatu od četiri godine

“ Iz mog života izvan domovine proizlazi i moje razumijevanje iseljenika koji su zbog ekonomskih ili političkih razloga morali napustiti Hrvatsku, empatija prema čežnji koju iz druge zemlje ili kontinenta osjećaju prema svojim korijenima, ali i posebna emocija prema manjinskim zajednicama i Hrvatima u BiH.”

■ **Niste govorili njemački, kako ste se snašli kao obitelj?**

— Pa bio je to dosta veliki šok za sve nas, srećom djeca brzo uče jezik pa sam tako i ja. Strogo gledano, ja sam prva generacija iseljenika iako bih se mogao svrstati i u drugu generaciju jer sam došao u Austriju u ranim formativnim godinama, u prvi razred pučke škole. Mladost mi je obilježena druženjem s Austrijancima jer je škola u koju sam

išao bila državna, tada nije postojala izdvojena hrvatska nastava ili pak škola kao što ih ima danas u zemljama gdje žive manjinske zajednice. Nudile su se samo opcije učenja srpsko-hrvatskog jezika, slovenskog i makedonskog, a otac je inzistirao da učim samo hrvatski jer je tamošnji učitelj djecu poučavao na srpskom jeziku i nametao jugoslavensku propagandu. Zbog toga danas osjećam što znači ne imati školsko obrazovanje na materinskom jeziku, jako je teško to kasnije ispraviti, materinski se ne zove bez razloga tako. Nakon osnovne škole upisali su me u Katoličku gimnaziju školske braće Strebersdorf, poznati internat za mušku djecu u kojem sam proveo sedam godina, također s djecom iz Austrije. Bila je to jako dobra škola, tijekom tjedna smo boravili u instituciji koja je bila smještena u okolici Beča, a vikendom sam

dobro se sjećam premetačina u stanu, a mome bratu, koji je imao tada 12 godina, bilo je još teže. Sliku oca objavili su na Dnevniku Televizije Zagreb, prozvali su ga hrvatskim nacionalistom, samim time moj brat bio je u školi obilježen. Generalno, bila su to teška vremena ako nisi bio politički istomišljenik, no tada smo mogli jasno vidjeti tko nam je prijatelj, a tko nije. Nakon dvije godine, u kolovozu 1975., odselili smo se i mi kod oca u Beč i moj život se potpuno promijenio. Sjećam se susreta s tatom, nisam ga vidio više od dvije godine, bile su to druge životne okolnosti od onih na koje smo naviknuli. Naš život krenuo je tada iseljeničkim putem, poput tisuće Hrvata sličnih nama koji su zbog političkih ili ekonomskih razloga napustili domovinu.

Sa zaposlenicima Hrvatske matice iseljenika s kojima planira ostvariti niz novih aktivnosti

išao kući. Na taj način se formirao moj iseljenički identitet koji bi zapravo više odgovarao drugoj generaciji iseljenika. Otac se u Beču nije mogao baviti pravom jer nije bio Austrijanac pa je poput većine iseljenika koji nisu radili u svojoj struci otvorio restoran. Zvao se Agram Grill, što je austrijski naziv za Zagreb.

■ Čini se da Vas je to razdoblje dosta emotivno i profesionalno obilježilo.

— To me potpuno obilježilo, a kasnije i oblikovalo. Iako sam bio jako mali, emotivno sjećanje na cijelo to razdoblje mi je vrlo jasno. Nisam volio živjeti u Austriji, tamo ste kao stranac, uvijek građanin drugog reda. A ako još uz to ne znate domicilni jezik, onda ste građanin trećeg reda. Meni je bilo na početku jako teško, nisam znao njemački, nisam znao pjevati, nisam imao prijatelje, nisam ništa razumio, bio sam dijete koje ništa ne zna i drukčije je. Živjeli smo teško, s posuđenim novcima, dijelili smo sudbinu tisuće političkih emigranata koji su tada emigrirali iz Hrvatske zbog toga što vole svoju zemlju, ali to ne smiju izraziti. Našli smo se u sredini kao što je Austrija gdje se na svakodnevnoj razini suočavate s rasizmom i nepravdom jer ste osuđeni na niže pozicije od Austrijanaca. Ja sam u školi kao dijete osjećao koji me profesor ne voli zbog toga što sam stranac, što nisam njihov, djeca to i te kako osjete. Sve to skupa bilo je jako bolno i iz tog vreme-

na proizlazi moje razumijevanje iseljenika koji su zbog ekonomskih ili političkih razloga morali napustiti domovinu. Razumijem njihovu čežnju koju iz druge zemlje ili kontinenta osjećaju prema svojim korijenima te imam posebnu emociju prema manjinskim zajednicama. Tijekom akademske karijere vodio sam jedan projekt obrazovne podrške romskoj zajednici, dodijelili smo besplatne školarine romskim studentima, znali su me ljudi pitati zašto se toliko damem u to. Meni je odgovor bio logičan – zato što znam kako im je. No, Austrija jest bila moja druga domovina pa se i danas tamo osjećam kao kod kuće. Poštovao sam zemlju koja je dala mojoj obitelji utočište, a ocu politički azil. Austrijanci su divan i susretljiv narod, imam

mnogo prijatelja iz gimnazije s kojima sam još u kontaktu. Posebice sam u katoličkoj školi imao divnih profesora. Sjećam se profesora Petera Kölbla koji je entuzijastički predavao glazbeni odgoj pa nas je čak učio plesati gradišćansko-hrvatske plesove. Zamislite austrijske dječake od 14 godina koji plešu hrvatsko kolo? Profesor je, naime, bio oženjen gradišćanskom Hrvaticom.

■ Jeste li tijekom godina života u Austriji dolazili u Hrvatsku?

— Svake godine dolazio sam tijekom ljetnih praznika majčinim roditeljima koji su živjeli u Gornjoj Vrbi, selu pokraj Slavanskog Broda, i malo rjeđe u posjet djedu i stricu u Zmijavcima. Majka, sestra, brat i ja imali smo jugoslavenski pasoš pa smo mogli putovati, za razliku od oca. Ta dva mjeseca koja sam provodio u Hrvatskoj pomogla su mi da razumijem svakidašnjicu 70-ih i 80-ih godina u okolnostima bivšega komunističkog sustava. Sjećam se svojih dolazaka, bio sam tipično dijete iz dijaspore, imao sam taj iseljenički identitet, govorio sam dosta loše hrvatski, a još mi se događa da se zbunim s padežima. S bratom i sestrom i danas govorim kombinacijom njemačkog i hrvatskog, to će razumjeti svi iseljenici ili njihovi potomci, jer materinski jezik preklapa se s jezikom zemlje u kojoj žive. Mi često počnemo razgovarati na jednom jeziku, a završimo na drugom, čak mi se događa da i sanjam na oba jezika.

Svečana promocija diplomanata na Veleučilištu Algebra Bernays 2025.: prodekan Zdeslav Milas, glavna tajnica Tomislavka Ivanda, dekan Damir Jugo, predsjednik Upravnog vijeća Mario Petrović i prodekan Ivan Pakozdi

■ **Vaš otac Ivan Milas bio je istaknuta ličnost u razdoblju stvaranja neovisne Hrvatske. Koliko je njegova uloga u javnom životu utjecala na Vaše vrijednosti i profesionalne odluke?**

— Otac je govorio da je dobro da steknemo neko konkretno znanje, jer njemu se dogodilo da mu pravo nije bilo korisno kad je otišao u Austriju pa smo tako mi djeca već od rane dobi radili u restoranu. Tada sam naučio raditi s ljudima. Mnogi visokoobrazovani politički emigranti mahom su radili fizičke poslove. Moj otac predstavljao je meni snažnu figuru u svakom smislu i puno toga sam naučio od njega. Bio je jaka i empatična osoba, hrabar i načitan, a osim što je bio vrlo radišan i poštovan prema nama u obitelji, njegovo političko djelovanje prenijelo se i na mene.

■ **Kako ste doživljavali pripadnost hrvatskoj zajednici dok ste živjeli u Austriji i čega se posebno sjećate iz razdoblja uoči stvaranja hrvatske države?**

— Osim Hrvatske katoličke hrvatske misije, u Beču nije bilo hrvatskih organizacija. Bilo je dosta jugoslavenskih klubova, ali s njima nismo imali veze. Smatrali smo ih neprijateljskima. Moj otac je uvijek pratio politiku, kupovao je emigrantski tisak poput Nove Hrvatske, ali istodobno i Večernji list, Vjesnik, Danas i srpsku Borbu. Slušao je uz Radio Zagreb i Beograd jer se slušajući

“ U suradnji sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan RH, na čijem je čelu državni tajnik Zvonko Milas, razgovarali smo o nastavku tradicionalnih programa Hrvatske matice iseljenika, ali i uvođenju novih programskih sadržaja u 2026. godini. Podigli smo suradnju na višu razinu, a cilj nam je ostvariti dodatni sinergijski učinak sa svrhom učinkovitije programske ponude našim iseljenicima i pripadnicima hrvatske manjine. Pojačat ćemo i projektnu aktivnost prema Hrvatima u Bosni i Hercegovini.”

medije iz glavnoga grada te nama omražene Jugoslavije moglo bolje analizirati političke procese. Srpske medije pratio je čak sve do završetka Domovinskog rata. Tata je jako puno čitao i vrlo intenzivno je bio povezan s nizom ljudi iz političke emigracije diljem svijeta kao i s ljudima iz Hrvatskog proljeća. Te 1988. godine preko zajedničkog prijatelja u Beč nam je došao u posjet poznati disident i povjesničar dr. Franjo Tuđman. Sjećam se dobro tog razdoblja, tata je s njim proveo dosta vremena razgovarajući. Tuđman je 1989. s jasnom vizijom stvaranja demokratske i samostalne hrvatske države osnovao stranku Hrvatsku demokratsku zajednicu koja je u iseljeništvu u nekoliko mjeseci okupila ugledne emigrante koji su vodili hrvatske kulturne i političke organizacije i time ujedinila gotovo 90 posto dijas-pore koja je do tada bila dosta fragmentirana, da ne kažem razjedinjena. Pokret je imao jasan cilj - stvaranje

hrvatske države uz nacionalnu pomirbu zavađenog hrvatstva te jedinstvo iseljene i domovinske Hrvatske. Tuđman je znao da bez pomirbe nema hrvatske države. Povijesno gledajući, mnoge europske države imale su sukobe između svjetonazorskih skupina u sklopu političkih podjela. Tuđman je to htio premostiti i moj otac je prepoznao tu želju i cilj te se uključio u pokret u kolovozu 1989. godine. Ubrzo je postao jedan od najbližih suradnika prvoga hrvatskog predsjednika, a na krilima tih događaja i s obzirom na odgoj, i ja sam se politički angažirao.

■ **Kako biste opisali tu važnu godinu političkog angažmana u Austriji do povratka u Hrvatsku?**

— U toj prijelomnoj godini 1989. na 1990. prethodno smo se organizirali u Beču. Dana 1. prosinca 1989. predao sam austrijskoj policiji Zahtjev za osnivanje udruge "Kroatische Demokratische Gemeinschaft in Österreich" sa sjedištem u Beču, koja je de facto bila HDZ u Austriji. Povijesna činjenica jest da je organizacija osnovana prije bilo koje druge hrvatske kulturne udruge u Austriji. To je bilo prvo političko organizirano okupljanje Hrvata u Austriji na kojem je bilo 250 Hrvata, govorio je Franjo Tuđman, a Skupštinu je glazbeno pratio Hrvatski tamburaški zbor "Ivan Vuković", gradišćanskih Hrvata iz Parndorfa. Prekretnica je bilo održavanje povijesnoga Prvoga općeg sabora HDZ-a 24. i 25. veljače 1990. Otac se tada prvi put vratio, nakon 18 godina emigracije, u Hrvatsku. Sletio je u zagrebačku zračnu luku zajedno s nekoliko stotina emigranata iz cijelog svijeta, među kojima

S Osnivačkoj skupštini HDZ-a u Austriji, 13. 1. 1990. Okupljenima se inspirativnim govorom obratio dr. Franjo Tuđman, Zdeslav Milas bio je proponent, zakonski osnivač udruge prema austrijskim propisima

Na Osnivačkoj skupštini HDZ-a u Austriji Gradišćansko-hrvatski tamburaški sastav "Ivan Vuković" iz Parndorfa odsvirao je sve tri himne austrijsku, hrvatsku i gradišćansko-hrvatsku "Hrvat mi je otac"

je bio i Gojko Šušak i Ante Beljo, kasnije ravnatelj Hrvatske matice iseljenika u dva mandata. Otac je slijedom događaja u svibnju 1990. kao prvi politički emigrant izabran za zastupnika u Hrvatskome saboru. Zatvorili smo 1991. restoran u Beču i vratili se u Hrvatsku. Zapravo, mi smo cijelo vrijeme živjeli u Austriji s idejom da ćemo se jednog dana vratiti i znali smo da u Austriji nećemo ostati.

■ **Početkom 90-ih sudjelovali ste u osnivanju Hrvatskoga međunarodnog zbora mladeži čiji je cilj bio povezivanje mladih iseljenika. Sjećate li se tih dana i možete li opisati rad te organizacije i emocije koje ste tada proživljavali?**

— Kao povratnik bio sam angažiran politički u Mladeži Hrvatske demokratske zajednice kao povjerenik za iseljenništvo, a od 1994. bio sam njezin glavni tajnik te jedan od suosnivača organizacije Hrvatski međunarodni zbor mladeži. Bila je to inicijativa hrvatske mladeži iz Kanade temeljena na ideji Ratka Ferrenčića. Prvobitno je osnovana kao Croatian International Youth Corps, čije smo sjedište tijekom 1992. preselili iz Toronta u Zagreb. Bila je to iseljenička i povratnička organizacija i tijekom devedesetih djelovala je u osam država izvan Hrvatske: u Kanadi, Australiji, Argentini, Njemačkoj, Švedskoj, Belgiji, Švicarskoj i Austriji.

Glavni projekt, Task Force, bio je radni kamp za mlade iseljenike čiji je cilj bio davanje doprinosa hrvatskoj domovini. Imao je svoj uzor u židovskim kibucima. Konkretno je zamišljen kao volonterski kamp s ciljem da mlađi naraštaji iseljenika upoznaju domovinu i pomognu u obnavljanju Hrvatske nakon ratnih stradanja. Bio mu je i cilj, u sklopu tadašnje

državne politike predsjednika Tuđmana, povratak mladih Hrvata - da u sklopu tog projekta upoznaju zemlju svojih predaka i pozele se doseliti. Prvi Task Force održan je u ljeto 1992. u razrušenome Voćinu pod geslom "Žuljevi za Hrvatsku" i bio je vrlo uspješan. Naime, Voćin su okupirale srpske snage, a oslobođen je u prosincu 1991. Drugi projekt održan je 1993. u Skradu te 1994. u dubrovačkome zaleđu. Voditelji projekta bili su 1992. Nick Vidak iz Kanade, 1993. Lidija Kotarac iz Kanade te 1994. Jadranka Ostojić iz Argentine. Nick, Lidija i Jadranka, koji pripadaju drugoj generaciji iseljenika, danas su svi povratnici. Imao sam čast kao predsjednik udruge 1993. predvoditi stotinjak sudionika Task Forcea na svečanom prijmu kod predsjednika Tuđmana. Tadašnji ravnatelj Ante Beljo, koji je bio pravi vizionar, našem projektu dao je 1993. i 1994. snažnu potporu te smo u zgradi HMI-ja čak imali svoj međunarodni ured, a od 1995. projekt institucionalno preuzima Hrvatska matica iseljenika pod imenom Eco Heritage Task Force (EHTF).

“ **Hrvatska matica iseljenika u ovom razdoblju modernoga hrvatskog suverenizma ima posebnu i nezamjenjivu ulogu: biti most između domovinske i izvandomovinske Hrvatske, povezivati srca i ljude, prenositi znanja i iskustva, čuvati i promicati ono što nas čini Hrvatima; naš jezik, našu kulturu, našu vjeru i našu pripadnost jedinstvenome hrvatskom narodu.** ”

Danas je to jedan od tradicionalnih Matičinih programa koji osim volontiranja uključuje i učenje hrvatskog jezika te razne druge aktivnosti kojima polaznici upoznaju kulturnu baštinu i prirodne ljepote Hrvatske. Godinama ga je sjajno vodila Nives Antoljak, a sad ga je preuzela vrlo predano naša nova djelatnica Sara Marđetko, povratnica iz Švicarske. Naravno da mi je ovaj projekt izrazito drag i izrazito emocionalno sam doživio završnu priredbu EHTF-a 2025. u Biogradu na Moru u srpnju ove godine. Ovaj projekt održava se svake godine na drugoj lokaciji, a 2026. očekujemo da će se prvi put održati u Lici.

■ **Karijerni put odveo Vas je u svijet visokog obrazovanja gdje ste ostvarili bogato iskustvo. Kako je bilo raditi sa studentima i što biste opisali kao najljepši dio tog posla?**

— Rad sa studentima osjećam kao poziv. Nekako je najljepši osjećaj kad upознаš studente od prvog semestra, na kojem sam predavao Osnove odnosa s javnošću, i pratiš ih tijekom studijskih godina sve do završetka studija. Gledajući ih na svečanoj promociji uručivanja diploma, često sam razmišljao kako je brzo prošlo vrijeme otkako su zakoračili na Veleučilište kao maturanti, a nakon tog svečanog trenutka su komunikacijski stručnjaci spremni oblikovati budućnost. Ovog proljeća na Danima komunikacija u Rovinju susreo sam tridesetak naših alumnijskih, danas već uspješnih ljudi iz svijeta komunikacija i marketinga. Ti susreti potvrđuju da ono što gradimo zajedno ima smisla i ostavlja trag.

■ **Napisali ste prvu knjigu o korporativnoj komunikaciji na hrvatskome jeziku. Koji je njezin najvažniji**

doprinos domaćem obrazovnom i poslovnom prostoru?

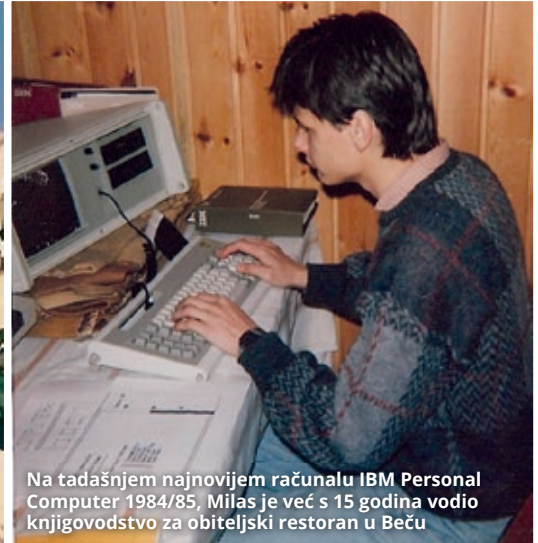
— Ova knjiga nastala je 2012. kao plod magistarskoga znanstvenog rada kojemu je bio cilj dati teorijski doprinos u istraživanju modela i učinkovitosti korporativne komunikacije u velikim poduzećima. Knjiga je namijenjena studentima kolegija korporativnih komunikacija, ali i istraživačima u odnosima s javnošću i menadžmentu. U međuvremenu, o korporativnoj komunikaciji danas postoji više knjiga ili poglavlja na hrvatskome jeziku, ali općenito imamo oskudnu literaturu odnosno dominiraju knjige napisane na engleskome jeziku. Ova knjiga uvrštena je u silabuse kao obvezna ili dopunska literatura na nekoliko hrvatskih sveučilišta i veleučilišta, na komunikacijskim studijima na kojima se izvode korporativne komunikacije.

■ Koja je Vaša vizija djelovanja Hrvatske matice iseljenika u budućnosti?

— Hrvatska matica iseljenika u ovom razdoblju modernoga hrvatskog suverenizma ima posebnu i nezamjenjivu ulogu: biti most između domovinske i izvandomovinske Hrvatske, povezivati

U dvorištu majčinih roditelja u Gornjoj Vrbi, selu pokraj Slavonskoga Broda, u narodnoj nošnji koju mu je ručno izradila baka Ljubica

Na tadašnjem najnovijem računalu IBM Personal Computer 1984/85, Milas je već s 15 godina vodio knjigovodstvo za obiteljski restoran u Beču

“Kao povratnik bio sam angažiran politički u Mladeži Hrvatske demokratske zajednice kao povjerenik za iseljništvo, a od 1994. njezin glavni tajnik te jedan od suosnivača organizacije Hrvatski međunarodni zbor mladeži.”

srca i ljude, prenositi znanja i iskustva, čuvati i promicati ono što nas čini Hrvatima; naš jezik, našu kulturu, našu vjeru i našu pripadnost jedinstvenome hrvatskom narodu. Naš rad ostaje usmjeren na konkretne projekte i programe koji okupljaju, osnažuju i povezuju hrvatske zajednice diljem svijeta. Posebnu pozornost posvećujemo radu s kulturno-umjetničkim društvima, iseljeničkoj periodici, hrvatskim katoličkim misijama koje, uz pastoralnu skrb, imaju nezamjenjivu ulogu u očuvanju kulturne baštine i duhovne povezanosti, hrvatskim školama i lektoratima, jezičnim tečajevima, ljetnim i zimskim programima za mlade te pružanju potpore iseljeničkim tiskanim i elektroničkim medijima, hrvatskim udrugama i angažiranim pojedincima u svim granama ljudske djelatnosti.

■ Istaknuli ste na početku mandata važnost povezivanja s mladim naraštajima hrvatskih iseljenika, čak i onima koji više ne govore hrvatski jezik. Kako to planirate ostvariti?

— Iznimno nam je važno doprijeti do mladih naraštaja iseljenika i njihovih potomaka koji možda ne govore hrvat-

ski, ali u srcu nose osjećaj pripadnosti hrvatskoj obitelji. U vremenu velikih globalnih izazova i digitalne transformacije, Hrvatska matica iseljenika dodatno će osnažiti i prilagoditi svoje programe, sadržaje i aktivnosti, kako u stvarnom prostoru tako i na društvenim mrežama, kako bi svima omogućila uključivanje u život hrvatske zajednice, upoznavanje s vlastitim korijenima, učenje hrvatskog jezika i aktivno sudjelovanje u izgradnji zajedništva. Uz programe i intenzivnu komunikacijsku interakciju, moramo se prilagoditi mlađim generacijama. Iz pozicije nekog tko je radio godinama sa studentima mogu reći da je to vrlo izazovno. Mladi su zapravo posvuda isti – slabo čitaju duži sadržaj, uglavnom informacije traže na društvenim mrežama jer živimo u audiovizualnom svijetu i naš zadatak je da im kratkim pričama privučemo pozornost i na taj način ih informiramo. HMI-jev tim ojačat ćemo mladim ljudima koji će znati prenijeti informacije svojoj generaciji, a okosnica će biti ljudi koji su svojim dugogodišnjim radom u ovoj ustanovi stekli neprocjenjivo iskustvo u vođenju i izvođenju programa namijenjenih iseljenicima.

Zdeslav Milas u ulozi suorganizatora prosvjeda svih hrvatskih udruga protiv vojnog puča JNA krajem siječnja 1991. na središnjem bečkom trgu Stephansplatz. Milas je tom prilikom pročitao proglas tadašnjeg predsjednika SFRJ Stipe Mesića u kojem je pozvao tadašnju jugoslavensku vojsku da se vrati u vojarne

Doček predsjednika dr. Franje Tuđmana i ministra obrane Gojka Šuška u povodu sedme obljetnice Mladeži HDZ-a u Koncertnoj dvorani Vatroslava Lisinskog 1997.

Uoči pete godišnjice Dana državnosti predsjednik Tuđman 1995. odlikovao je Zdeslavovog oca, Ivana Milasa, Veleredom kralja Dmitra Zvonimira s lentom i Danicom za izniman doprinos neovisnosti i cjelovitosti RH, te izgradnji i napretku hrvatske države

■ **Kako vidite suradnju s drugim državnim tijelima koji se bave hrvatskim iseljenicima – Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan RH i Ministarstvom demografije i useljelištva te drugim institucijama?**

— Suradnja sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan RH je izvrsna, to je naše "resorno ministarstvo" koje provodi državnu politiku prema iseljenicima u prekomorskim i europskim državama, pripadnicima hrvatske nacionalne manjine u europskim državama i Hrvatima u Bosni i Hercegovini. S državnim tajnikom Zvonkom Milasom, koji je na čelu ove institucije već devet godina i ima golemo iskustvo, suradnja je vrlo otvorena i daje nam punu potporu u aktivnostima HMI-ja. Početkom rujna imali smo plodonosni radni sastanak na kojem su sudjelovali najvažniji dužnosnici državnog ureda i našeg projektnog tima HMI-ja te smo razgovarali o sadašnjim tradicionalnim programima, ali i uvođenju novih programskih sadržaja u 2026. godini. Podigli smo suradnju na višu razinu, a cilj nam je ostvariti dodatni sinergijski učinak u programskoj ponudi našim iseljenicima i pripadnicima hrvatske manjine. Pojačat ćemo i projektnu aktivnost prema Hrvatima u Bosni i Hercegovini.

Planiramo proširiti programe u smjeru organizacije sportskog kampa za srednjoškolsku dob koji će sadržavati osim sportskih aktivnosti i učenje hrvatskog jezika, kulture i povijesti. Projekt Forum hrvatske nacionalne manjine proširit ćemo također na mlađe naraštaje i uključiti u njega i studente stipen-

diste iz kontingenta hrvatskog iseljeničtva čiji studij financira Središnji državni ured. Također vraćamo projekt Večer hrvatskih povratnika koji vodi dugogodišnja djelatnica Snježana Radoš. Izgledno je da ćemo realizirati i projekt koji bi okupio hrvatske medije izvan Republike Hrvatske, a svakako ćemo pojačati komunikaciju prema hrvatskim župama, udrugama, zajednicama i društvima i to izravnim komunikacijskim kanalima.

Naša programska služba obuhvaća desetak djelatnika u središnjem uredu HMI-ja te još pet voditelja podružnica u Vukovaru, Splitu, Dubrovniku, Rijeci i Puli, koje izvrsno koordinira Ivana Dvorneković. Tradicionalni programi Hrvatske matice iseljenika poput Ljetne i Zimske škole folkloru jedan su od brenda, a taj program sjajno vodi profesorica Lucija Starčević. U suradnji s Institutom za migracije pokrenut ćemo novi znanstveni projekt koji će voditi dr. sc. Ivan Tepeš, a tu je pojačanje programa za učenje hrvatskog jezika i kulture u Odjelu koji vodi naša profesorica Lada Kanajet Šimić. Sa Sveučilištem u Zagrebu produbit ćemo suradnju na projektu Sveučilišne škole hrvatskog jezika za

“U Austriji smo u početku teško živjeli, s posuđenim novcima, dijelili smo sudbinu tisuće političkih emigranata koji su tada emigrirali iz Hrvatske zbog toga što vole svoju zemlju, ali to ne smiju izraziti.”

iseljeničku studentsku populaciju, ali i s Fakultetom hrvatskih studija, posebno s Odsjekom za demografiju i iseljeničtvo i Odsjekom za kroatologiju. S Filozofskim fakultetom već imamo dugogodišnju suradnju vezano uz studij kroatistike.

Ostali projekti poput Izborna najljepše Hrvaticе u narodnoj nošnji i Kulturno-vjerske baštine ostaju i dalje aktivni. Proširit ćemo nakladničku djelatnost, uz već etablirani nakladnički projekt Hrvatski iseljenički zbornik koji uređuje ugledna profesorica Vesna Kukavica, izdat ćemo monografiju o Foreign Press Bureau. S Ministarstvom demografije i useljelištva imamo već suradnju na projektima povratka i to ćemo nastaviti. Dakle, radimo sinergijski.

Našu suradnju koordinirat ćemo i s Ministarstvom vanjskih i europskih poslova jer se prema novoj ovogodišnjoj zakonskoj definiciji iz Zakona o odnosima RH s Hrvatima izvan RH izričito nalaže da veleposlanstva putem diplomatskih misija i konzularnih ureda prate stanje ugroženih hrvatskih zajednica i pojedinaca u državama u kojima žive. I da zaokružim, sve tri državne institucije zajedno s Maticom sinergijski usklađuju strateške ciljeve prema Hrvatima izvan Hrvatske pod vodstvom predsjednika Vlade Andreja Plenkovića koji Hrvatskoj matici iseljenika oduvijek daje punu potporu. Znakovito je i da je predsjednik Ureda Vlade RH Zvonimir Frka-Petešić rođen u Parizu, dakle povratnik iz Francuske, ujedno sjajan čovjek koji i te kako ima sluha za potrebe Hrvata izvan domovine. Sve zajedno daje jasan signal da povratnici, koje smatram četvrtom

skupinom, imaju važnu ulogu u kreiranju državne politike.

■ **Hrvatska matica iseljenika sljedeće godine slavi 75 godina postojanja. Planirate li na poseban način obilježiti ovu veliku obljetnicu?**

— Da. Planiramo posebnu svečanu akademiju popraćenu s nekoliko izložbi u sklopu Tjedna Hrvata izvan Republike Hrvatske koji će Hrvatski sabor, na prijedlog Vlade Republike Hrvatske, proglasiti u 2026. godini. Ujedno obilježavamo i veliku 75. obljetnicu izlaska časopisa Matice, jedinstvene tiskovine za Hrvate izvan domovine, a prema stažu ujedno i najstarijega hrvatskog časopisa koji je dolaskom novog uredništva u potpunosti redizajniran. Matica predstavlja visokokvalitetan sadržaj čiji je cilj očuvanje hrvatskog identiteta izvan domovine i upravo se ona nalazi u vitrinama hrvatskih zajednica diljem svijeta. U iseljeništvu za Maticu s ponosom ističu da je ona njihov fizički dodir s domovinom, što nam dokazuje da i na tom polju ostvarujemo ciljeve. ▀

ENG *The new Director of the Croatian Heritage Foundation, Zdeslav Milas, M.Sc., comes from the world of higher education, specifically, from the position of Vice Dean at the Algebra Bernays University of Applied Sciences to take the helm of the oldest institution dealing with Croats abroad. A skilled communicator with years of experience in leading organizations, he has held numerous positions in his career – from President of the Court of Honor of the Croatian Public Relations Association to Honorary President of the Croatian Academic Union and Secretary General of the HDZ Founders' Club. Milas has been socially, professionally and politically engaged from an early age, and his heightened sensibility towards the diaspora and understanding of the needs of Croats abroad comes from his own experience – as a child of a Croatian emigrant, he spent 16 years in Austria living in the same manner as thousands of other Croats who had to leave their homeland. As Director for the next four years, the vision of the activities of Matica has been fully aligned in terms of communication with the needs of new generations of Croats abroad, through a series of unique programs and audio-visual channels, which will aim to continue to preserve the Croatian identity and, consequently, the possible return of emigrants. Currently, as an adjunct professor, Zdeslav Milas teaches the courses Theory of Public Relations at Algebra Bernays University of Applied Sciences and Corporate Communication at the Faculty of Croatian Studies, University of Zagreb. He is married to Dorotea Milas, a distinguished Professor of Philosophy and Religious Studies.*

JEZIČNI PODSJETNIK

Novi tihi razarači standardnoga jezika

FOTO: MATEA SMOLČIĆ SENČAR

Piše: **SANJA VULIĆ**

O dvojbenu jeziku medija, pogotovu onih elektroničkih, često se govori i piše. Velikim je dijelom to jalov posao jer se jezik medija ne popravlja nego je sve problematičniji (uz rijetke iznimke). U međuvremenu umjetna inteligencija postaje sve izraženiji novi razarač sustava standardnoga jezika, bilo da je riječ o prijevodima sa stranih jezika (najčešće engleskoga) ili o tekstovima koje sama sastavlja (ChatGPT). Primjere bi bilo moguće nizati i nizati, a ovom ću ih prigodom izdvojiti nekoliko.

Jedna vrsta rečeničnih nezgrapnosti nastaje doslovnim prevođenjem engleskih frazema koji su nastali na potpuno drugačiji način od onoga na koji su nastajali hrvatski frazemi. Tako ćemo npr. u suvremenim tekstovima naići na rečenične sklopove kao što je *nalazim se da mi se to sviđa* (prema *I find myself liking it* u američkom razgovornom jeziku) ili *ne osjećam se kao jesti* (prema *I don't feel like eating*). Dvojbenu je i izraz *visoka sezona* (prema engl. *high season*) za razdoblje u godini s najvećim brojem turista u nekom kraju. Osim tih doslovnih preveđenica, i dalje se sve više preuzimaju engleski izrazi u izvornom obliku koji se uklapaju u hrvatske rečenice, npr. *pojavi se u prime time televizijskim emisijama*. Pritom se dobro podsjetiti

da se još donedavno govorilo o televizijskim emisijama *u udarnom vremenu*, premda bi najbolje bilo govoriti o emisijama *u najgledanijem vremenu*, najgledanijem dijelu dana. Hoće li današnjim mladima postati posve prihvatljive rečenice kao npr. *Neko vrijeme bio sam na ulici dok nisam mogao iznajmiti drugi stan* (umjesto *pravilnoga dok nisam bio u mogućnosti iznajmiti drugi stan*)?

Znamo da živimo u vremenu koje je u mnogočemu i na različite načine nezdravo, ali ipak začuđuje količina korištenja pridjeva *toksičan* (*toksične veze, toksični odnosi, toksične obitelji*), premda ga je u svim kombinacijama u kojima se rabi moguće zamijeniti nekom domaćom riječju. Imenica *metar* gotovo se redovito nepravilno sklanja u kombinaciji s brojevima od dva do četiri, tj. *dva metara, tri metara, četiri metara* umjesto *pravilnoga dva metra, tri metra, četiri metra*. Prije nekoliko godina takove su pogreške bile rijetke, a danas su uobičajene. Istodobno, čini mi se da nikada nije bilo više tekstova i medijskih priloga o pravilnom izražavanju, o pravopisu, jezičnoj kulturi itd. Krećemo se u začaranom krugu iz kojega, barem u današnjici, nema izlaza. Nadamo se boljoj sutrašnjici jer *nada umire posljednja*. ▀

**Stajališta iznesena u autorskim kolumnama i komentarima ne odražavaju stajališta uredništva, već su to osobna stajališta autora pojedine kolumne i komentara.*

Škola za sva vremena

Sveučilišna škola hrvatskoga jezika i kulture dugovječni je Matičin program budući da je prva Ljetna škola hrvatskoga jezika i folklor pokrenuta 1980. godine. Suradnja sa Sveučilištem u Zagrebu započela je 1990. godine.

Tekst: **LADA KANAJET ŠIMIĆ**
Foto: **HMI**

Sveučilišna škola hrvatskoga jezika i kulture, koju više od tri desetljeća zajednički organiziraju i provode Sveučilište u Zagrebu i Hrvatska matica iseljenika, i ovoga ljeta okupila je polaznike iz cijeloga svijeta željne sadržajnog i korisnog boravka u Hrvatskoj. Program je održan tijekom četiriju tjedana, od 23. lipnja do 18. srpnja u Zagrebu, uz tradicionalne jednodnevne izlete na Plitvička jezera i u Hrvatsko zagorje.

POLAZNICI IZ 11 ZEMALJA

U radu Škole sudjelovalo je 27 polaznika iz 11 europskih i prekomorskih zemalja (Argentina, Australija, Čile, Engleska, Francuska, Kanada, Mađarska, Nizozemska, SAD, Škotska, Turska). Kao i prethodnih godina, među njima su bili i stipendisti s partnerskih sveučilišta i ustanova: Sveučilišta u Pečuhu, Sveučilišta u Buenos Airesu, Sveučilišta u Rosariju te Sveučilišta u Glasgowu. Jedna stipendija dodijeljena je Ministarstvu

demografije i useljništva koje je, zajedno s Hrvatskom maticom iseljenika, na temelju natječaja dodijelilo stipendiju polaznici iz Čilea.

Dok je većina ovogodišnjih polaznika došla bez ikakvog znanja ili s vrlo malim predznanjem, jedna od polaznica, američka Hrvatica Jennie Movrich, trenutno na magisteriju u Melbourneu, naša je višegodišnja draga znanica. Osim što je već jedanput sudjelovala u Sveučilišnoj školi, bila je polaznica e-tečaja HiT-1 te individualnoga tečaja Hej. "Ovo je bila druga godina kako pohađam program hrvatskog jezika na Sveučilištu u Zagrebu. Obožavam priliku provesti mjesec

dana u prekrasnom Zagrebu, uroniti u svakodnevni život, usavršavati svoje znanje hrvatskog jezika, raditi s izvrsnim profesorima i upoznati polaznike iz cijelog svijeta. Naravno, sve to mi pomaže ponovno se povezati s hrvatskom kulturom moje obitelji", izjavila je na završetku programa.

INTENZIVNI JEZIČNI PROGRAM

Iako je njegov rad u Sveučilišnoj školi započeo 2011., dr. sc. Igoru Marku Gligoriću ovo je prva Škola s voditeljskom ulogom. Naime, nakon umirovljenja dr. sc. Zrinke Jelasko, koja je vodila jezični

Glazbena radionica

program od 1993. godine i u mnogočemu pridonijela uspjehu i dugovječnosti ovoga programa, Sveučilište u Zagrebu imenovalo je u siječnju ove godine Igora Marka Gligorića voditeljem akademskoga jezičnog dijela Škole.

I ove godine sveučilišni akademski jezični program obuhvaćao je 120 školskih sati nastave, uključujući i terensku nastavu. Jezična nastava sastojala se od odvojenih gramatičkih i lektorskih sati. Polaznici su bili raspoređeni u skupine prema jezičnome predznanju, koje su prema tradiciji Škole imale simbolične nazive, ovaj put prema likovima književnice Ivane Brlić-Mažuranić: Kosjenka i Regoč, Potjeh i Tintilinić, Jagor i Svarožić.

No, osim "teškoga" rada, bilo je na nastavi i puno smijeha, zabave, pjesme... I ove godine polaznici su imali glazbenu radionicu u sklopu jezične nastave koju već tradicionalno zajedno s ostalim kolegama održava Marija Bošnjak, dugogodišnja predavačica u Školi koja je prije više od dvadeset godina otkrila motivirajuću ulogu pjesme *Za dobra stara vremena* na polaznike Škole.

UČENJE, ALI I DRUŽENJE

Osim jezične nastave studentima je bio organiziran bogat program kulture: razgled grada, dnevni u pratnji dvoje stručnih vodiča te noćni u pratnji kostimirane pripovjedačice, protkan elementima hrvatskoga folklora i legendi. Također, studenti su slušali predavanje o hrvatskome identitetu, posjetili Etnografski muzej i Tehnički muzej Nikole Tesle, sudjelovali u radionicama Ansambla narodnih plesova i pjesama Hrvatske

Razgled stalnoga postava Etnografskoga muzeja

Izlet na Plitvička jezera

Jedan od obilježaka Zagreba

LADO te bili na praiizvedbi oratorija posvećenoga 1100. godini Hrvatskog Kraljevstva. Odmor od učenja i "ozbiljnoga" kulturnog programa bili su izleti na Plitvička jezera i u Hrvatsko zagorje te svečana večera i druženje u klubu Matiš pri Hrvatskoj matici iseljenika. Pjevalo se i plesalo, posebno kad je zasvirala neslužbena himna Škole *Za dobra stara vremena*.

"Zaista sam uživala u ljetu u Sveučilišnoj školi. Moja gramatika i samopouzdanje u govoru su se jako poboljšali. Izvan učionice, mogla sam se povezati s kolegama iz drugih skupina i zajedno istraživati Zagreb. Voljela bih se vratiti u budućnosti", izjavila je Elena Yang iz SAD-a koja je prije nekoliko godina također pohađala e-tečaj HiT-1.

Nakon završetka Škole studenti su dobili dvojezične dokumente, na hrvatskome i engleskome jeziku: diplomu

Sveučilišne škole, svjedodžbu s prijepisom ocjena u kojoj se, uz ocjene iz Hrvatskoga jezika, onim studentima koji su položili ispit iz predmeta Hrvatska kultura navodi da su odslušali i 30 sati nastave ovoga predmeta, te potvrdu o ostvarenim ECTS bodovima: za položenu oba dijela ispita iz Hrvatskoga jezika 8 ECTS bodova, a za položeni ispit iz Hrvatske kulture 1 ECTS bod.

Hvala svim našim ovogodišnjim Sveučilištarcima! 📖

ENG The University School of Croatian Language and Culture, jointly organized and conducted by the University of Zagreb and the Croatian Heritage Foundation for over three decades, took place from June 23 to July 18 in Zagreb, with traditional one-day trips to Plitvice Lakes and the Croatian Zagorje region. Eager for a meaningful and useful stay in Croatia, 27 participants from 11 European and overseas countries participated in the program.

Mladi iz cijeloga svijeta volontirali za očuvanje prirodne i kulturne baštine

Program Eco Heritage Task Force, u organizaciji Hrvatske matice iseljenika, okupio je od 28. srpnja do 11. kolovoza 2025. čak 24 mlade osobe hrvatskog podrijetla iz devet zemalja — Makedonije, Mađarske, Kanade, SAD-a, Velike Britanije, Australije, Novog Zelanda, Argentine i Njemačke

Tekst: SARA MARĐETKO | Foto: HMI

Sudionici, u dobi između 18 i 35 godina, proveli su dva tjedna ispunjena iskustvima uz volonterski rad u eko akcijama uređenja i čišćenja Parka prirode Vransko jezero, osnovne škole te obavljajući poslove Gradske čistoće u Biogradu na Moru. U sklopu bogatoga Matičina programa sudjelovali su i u edukativnim radionicama, a uz kulturnu razmjenu omogućena im je duboka povezanost s prirodom i bogatom hrvatskom tradicijom. Programska voditeljica iz Hrvatske matice iseljenika bila je Sara Marđetko te Tomislav Jelić, pratitelj polaznika i voditelj kulinarske radionice, a voditeljica jezične radionice bila je Anja Lovrenšćak. Ovogodišnji program sufinanciran je sredstvima grada Biograda na Moru kojima je osiguran smještaj, prehrana, izleti, namirnice za kulinarsku radionicu te prostor za njezino održavanje. Veliku zahvalnost za podršku i gostoprimstvo izražavamo gradonačelniku Biograda na

Polaznici EHTF-a na Vranskome jezeru

Renovacija drvenog namještaja u adrenalinskome parku na Vranskome jezeru

“Danas smo se dignuli u ranu zoru da počnemo čistiti Vransko jezero. Dok su neki trgali grane, neki su skupljali smeće. Lijepo smo popričali s ribarima o ribi koju ulove i o Biogradu. Za ručak smo svi sjeli zajedno i imali pravi hrvatski gulaš koji nismo dugo jeli. Poslije ručka jedna grupa učila je hrvatsku gramatiku i čitala, a druga je radila frišku tjesteninu sa slatkim orasima i makom”

— iz *Dnevnika polaznika*, Viktorija, UK, Emilija, Njemačka i Lucija A., USA

Moru, Ivanu Knezu, čija je potpora bila jedna od ključnih stavki za uspješan tijek programa. Programski partner EHTF-a bilo je Ministarstvo demografije i useljništva koje je za polaznike osiguralo promotivne materijale: majice, šilterice, termos boce, šalice, ventilatore, bilježnice te knjigu *Hrvatska u 30 priča*.

Polaznici su svaki dan bilježili svoja iskustva u dnevnicima koji su se uz fotografije i videozapise redovito dijelili na Facebook stranici programa. Ovaj osobni pristup pružio je širu sliku dojmljivih trenutaka i osjećaja koji su obilježili cijelu volontersku avanturu, a pisanjem dnevnika vježbali su hrvatski jezik. U sklopu programa održavale su se i jezične radionice koje su *Taskforcovima* omogućile znatno poboljšanje govorenja jezika njihovih predaka.

INTENZIVNI RAD I BOGAT KULTURNI PROGRAM NA VRANSKOME JEZERU

Program je započeo u opuštenoj i prijateljskoj atmosferi, što najbolje opisuju sudionici Marko i Mario iz Makedonije, kojima je ovo treće sudjelovanje u jednom od najstarijih Matičinih programa: "Prvi dan bio je ispunjen odličnim dojmovima, a pouzdano znamo da nam predstoji odlično izdanje EHTF-a. Upoznali smo se međusobno, mladi iz različitih zemalja već su uspostavili prve kontakte i razmijenili očekivanja."

Postavljanje mreža za hvatanje ptica na Vranskome jezeru

Čišćenje kanala na Crkvinama, Vransko jezero

Ministar demografije i useljeništva Ivan Šipić i gradonačelnik grada Biograda na Moru Ivan Knez s polaznicima EHTF-a

Sudionici su obišli središte Biograda na Moru u pratnji stručne i duhovite turističke vodičice koja im je dočarala povijest grada i njegove znamenitosti. Posebno su ih se dojmile priče o hrvatskim vladarima i legendi o "bijelome gradu na moru" od kojih potječe ime Biograda. Gradonačelnik Ivan Knez pokazao je ne samo podršku, nego i osobnu uključenost te je, kako su zabilježili sudionici u dnevniku, "osobno posluživao naše goste u lokalnome baru – pravi primjer pristupačnosti i predanosti".

Prvog tjedna mladi sudionici svakodnevno su već rano ujutro kretali na teren oko zaštićenog područja Vranskog jezera, gdje su pod stručnim vodstvom lokalnih stručnjaka vrijedno sudjelovali u praktičnim aktivnostima očuvanja prirode. Kako su zapisali Viktorija iz UK, Emilija iz Njemačke i Lucija iz SAD-a: "Danas smo se dignuli u ranu zoru da počnemo čistiti Vransko jezero. Dok su neki trgali grane, drugi su kupili smeće.

Sudionici, u dobi između 18 i 35 godina, proveli su dva tjedna ispunjena iskustvima uz volonterski rad, edukativne radionice i kulturnu razmjenu, što im je omogućilo duboku povezanost s prirodom i bogatom hrvatskom tradicijom.

Gradonačelnik grada Biograda na Moru Ivan Knez na kušanju domaće štrudle od sira, višanja, borovnica i jabuka

Kulinarska radionica u moderno opremljenoj kuhinji Veleučilišta Baltazar

Lijepo smo popričali s ribarima o ribi koju ulove i o Biogradu.”

Nakon iscrpljujućega jutarnjeg rada, sudionici su se okupljali na zajedničkim ručkovima gdje su uživali u domaćim jelima, poput tradicionalnoga gulaša ili punjenih paprika. Poslijepodne su često provodili na plaži ili u raznim radionicama, primjerice kulinarskim koje su se održavale u moderno opremljenoj kuhinji Veleučilišta Baltazar u Biogradu na Moru, a gdje su uz stručno vodstvo pripremali hrvatske specijalitete: "Poslije ručka ekipa je kuhala tjesteninu s orasima i makom, dok su drugi učili hrvatsku gramatiku i abecedu", zabilježili su Luka i Kristofer iz Australije.

Posebnu vrijednost imalo je i gostovanje djelatnika Ministarstva demografije i iseljništva, koji su održali predavanje o programima povratka Hrvata u domovinu, pružajući sudionicima širi uvid u društvene i demografske politike koje potiču povezivanje iseljenika i potomaka s Hrvatskom.

RAD U ŠKOLAMA I VRTIĆU – DOPRINOS LOKALNOJ ZAJEDNICI

Drugi tjedan programa bio je posvećen izravnoj pomoći lokalnim obrazovnim institucijama. Sudionici su volontirali u OŠ Biograd u Biogradu na Moru kao i Srednjoj školi Biograd na Moru, gdje

“Naš dan započeo je rano ujutro kada smo se ukrcali na brod i krenuli prema Nacionalnom parku Kornati i Parku prirode Telašćica. Od samog početka osjećala se uzbuđenost i pozitivna energija dok smo iščekivali avanturu pred nama”

— iz Dnevnika polaznika, **Lucija i Daniela, Australija**

su s entuzijazmom i predanošću oslikavali i krećili zidove učionica, osvježavajući prostor u kojem svakodnevno borave učenici i nastavnici. U vrtiću su uređivali dvorišni okoliš, obojili drvene igračke, čistili pijesak u pješčaniku i obnavljali ogradu. Ovim aktivnostima dali su svoj konkretan doprinos lokalnoj zajednici, ali i stekli osjećaj odgovornosti i pripadnosti.

“U školi smo brzo završili pa smo prije ručka imali vremena otići na plažu i malo se okupati”, navode Eniko i Zsófia iz Mađarske, što potvrđuje i ugodnu atmosferu koja je krasila cijeli program. Tijekom pauza, uz kavu, hrvatske kekse i osvježavajuće napitke, razvijale su

Polaznici su svaki dan bilježili svoja iskustva u dnevnicima

Druženje s djecom u Dječjem vrtiću "Ivana Brlić Mažuranić" nakon radne akcije

Čišćenje pješčanika u DV "Ivana Brlić Mažuranić"

Polaznici su svaki dan bilježili svoja iskustva u dnevnicima koji su se uz fotografije i videozapise redovito dijelili na Facebook stranici programa. Ovaj osobni pristup pružio je širu sliku dojmljivih trenutaka i osjećaja koji su obilježili cijelu volontersku avanturu, a pisanjem dnevnika vježbali su i hrvatski jezik.

Predstavnicima Ministarstva demografije i useljeništva nakon održanog predavanja pridružili su se kulinarскоj radionici

se prijateljske veze među polaznicima, a bogat program osim rada pružio je i vrijedne trenutke zajedništva i odmora.

SLOBODNO VRIJEME

Uz radne zadatke sudionici su iskoristili priliku za izlete u Nacionalni park Kornate i Krka te su u slobodno vrijeme razmjenjivali iskustva na plaži ili u gradskim izlascima. "Na večer smo se svi skupili na terasi, popričali i popili piće. Neki od nas su čak otišli u grad pogledati noćni život", stoji u zapisima. Posebno emotivan bio je Dan pobjede i domovinske zahvalnosti koji su sudionici proveli na otoku Pašmanu, kupajući se, šetajući i uživajući u zajedničkom druženju. Izlet su završili ručkom u restoranu. A na večer su imali priliku uživati u spektakularnom vatrometu u Biogradu.

ZAVRŠNA SVEČANOST I POSEBAN GOST

Završnoj svečanosti projekta prisustvovao je i ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas koji je pozdravio sve sudionike i istaknuo važnost održavanja programa Eco Heritage Task Force. Ravnatelj Milas podsjetio je kako je i sam nekada bio sudionik ovog projekta, naglašavajući njegov značaj za očuvanje kulturne baštine i povezivanje mladih

Polaznici su bili spretni u obavljanju svih majstorskih poslova

“U srijedu ujutro išli smo u osnovnu školu u Biogradu, gdje smo zajedno bojali zidove. U školi je bila i hrvatska televizija. Kasnije smo se podijelili u dvije grupe, prva je učila hrvatske jezične igre i pisala opise s fotografijama o nacionalnim parkovima u Hrvatskoj, a druga pripremala poznata hrvatska jela, na primjer fritule”

— iz *Dnevnika polaznika*, Judit i Jazmin, Mađarska

Hrvata diljem svijeta. Njegov dolazak i obraćanje dodatno su obogatili završni događaj i potvrdili važnost kontinuiranog ulaganja u buduće generacije. Ravnatelj HMI-ja Zdeslav Milas tom prilikom se susreo i s gradonačelnikom grada Biograda na Moru Ivanom Knezom, a osim druženja sa sudionicima razgovarali su i o novim suradnjama u budućnosti te idejama na zajedničkim programima.

Koliko je emotivan bio zadnji dan za sve polaznike najbolje opisuju Daniela iz Australije i Viktorija iz Engleske. "Imali smo ludo snimanje za Instagram, pjevali, glumili, čitali poeziju i rušili slike. Večera je bila u našoj najslađoj konobi, hrana izvrsna, a pića u izobilju. Našoj noći pridružila se i klapa koja ju je uči-

Joško Brtan, Ivan Knez, Sara Marđetko, Daria Vuksan, Zdeslav Milas, Paula Jurić, Marija Krajić, Šime Mršić i Leo Zorica

nila tisuću puta ljepšom. Tomislav, Anja i Sara nisu mogli prestati plakati cijelu noć. Bravo svima!"

Eco Heritage Task Force Hrvatske matice iseljenika pokazao se kao izvrstan projekt koji povezuje mlade iz ise-

ljeništva s domovinom uz aktivan rad, obrazovanje i druženje. Ovaj program ne samo da potiče zaštitu okoliša, već i njeguje osjećaj zajedništva, pripadnosti i kulturnog dijaloga među budućim generacijama. ▣

ENG *The Eco Heritage Task Force program, organized by the Croatian Heritage Foundation, gathered 24 young people of Croatian descent from nine countries – North Macedonia, Hungary, Canada, USA, Great Britain, Australia, New Zealand, Argentina and Germany during the period from July 28 to August 11, 2025. The participants, aged between 18 and 35, spent two weeks immersed in experiences through volunteer work, educational workshops and cultural exchange, enabling them to establish a deep connection with nature and Croatia's rich cultural heritage. This year's program was co-funded by the City of Biograd na Moru, which provided accommodation, food, excursions, necessary ingredients for the culinary workshop and the venue. Every day, participants recorded their experiences in journals, which were regularly shared on the program's Facebook page, along with photos and videos. This personal approach provided a broader picture of the impactful moments and feelings that marked the entire volunteer adventure. As part of the program, language workshops were also held, which enabled Task Force participants to significantly improve their knowledge of the language of their ancestors.*

Na završnoj večeri sudionici EHTF-a s voditeljima, gradonačelnikom Ivanom Knezom i ravnateljem HMI-ja Zdeslavom Milasom

Klapski zagrljaj u Istri

Klapa Kartolina iz Windsora u Kanadi boravila je od 26. do 30. srpnja u Istri na poziv i "uzvratno gostovanje" ženskoj klapi Teranke iz Pule

Članovi klape Kartolina i klape Teranke s voditeljicom Matičine podružnice Barbarom Buršić nakon koncerta u Puli

Klapa Kartolina nastupila i na pulskoj Portarati

Tekst: **BARBARA BUŠIĆ / HMI PULA**

Foto: **VALTER ZANCO**

“Šotovoće piva klapa u to gluvo litnje doba” poznat je stih Oliverove pjesme koji smo mogli krajem srpnja preslikati u Istru. Klapa Kartolina iz Windsora u Kanadi boravila je od 26. do 30. srpnja u Istri na poziv i “uzvratno gostovanje” ženskoj klapi Teranke iz Pule. Suradnja ovih dviju klapa započela je u jesen 2023. kada su na poziv Kartoline pulske Teranke održale nekoliko koncerata i klapskih radionica u Kanadi. Od ljeta 2023. traje i suradnja pulske podružnice Hrvatske matice iseljenika s Terankama kada je pulska klapa na jadranskoj turneji ugostila žensku klapu Valovi iz Argentine.

Klapa Kartolina je *a capella* mješovita klapa koja promiče klapsko pjevanje izvan Republike Hrvatske, a djeluje u kanadskome gradu Windsoru od 2013. i pridružena je Hrvatskoj župi sv. Franje Asiškoga. Klapa je do danas ostvarila brojne nastupe u Kanadi, SAD-u te Hrvatskoj, a nastupili su i na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu (2016., 2019., 2023.). U Kanadi je Kartolina ugostila više klapa iz Hrvatske, među kojima su i Teranke. Umjetnička voditeljica klape je Višnja Tijardović, diplomirana oper-

na pjevačica i edukatorica. Redovito nastupaju na Danu hrvatske baštine u državi Ontario, a prepoznatljive su i vizualno po izvornim splitskim nošnjama te i na taj način pridonose očuvanju hrvatske baštine.

Tijekom petodnevnog boravka klape Kartolina u Istri održana su dva koncerta. Prva klapska večer održana je na Placi u Svetvinčentu. Čarobni ambijent renesansnoga trga i pozornica uz šternu iz 19. stoljeća svojom su skladnošću i jednostavnošću bili idealna kulisa vrsnim izvedbama domaćina, ženske klape Teranke i muške klape Teran iz istarskoga Trviža i, kao posebnih gostiju, mješovite klape Kartolina. Klapa su izvele tradicionalne klapske napjeve, istarske pjesme i obrade poznatih pjesama i brojnoj publici pružile pravi klapski zagrljaj i radost zajedničkog muziciranja.

Drugi koncert održan je u Puli, na Portarati, uz velebni rimski Slavoluk Sergijevaca gdje su klape Kartolina i Teranke otpjevale dio svog bogatog repertoara tradicionalnih dalmatinskih klapskih pjesama, a klapa Teranke izvela je i nekoliko istarskih tradicionalnih napjeva na klapski način.

Boravak i koncerti klape Kartolina u Istri organizirani su u suradnji i uz potporu Grada Pule, TZG Pula, SAKUD-a Pula, Puhačkog orkestra grada Pule, Hrvatske matice iseljenika – Podružni-

ce Pula, Općine Svetvinčenat, TZO Svetvinčenat i pokrovitelja.

Na svome prvom gostovanju u Istri klapu Kartolina primio je i zamjenik gradonačelnika Pule Vito Paoletić koji je izrazio zadovoljstvo dolaskom klape u Istru i nastavkom kulturne suradnje klape Teranke i Kartolina te istaknuo važnost ovakvih projekata u očuvanju identiteta i promociji hrvatske kulturne baštine u svijetu te jačanju veza iseljeničva i domovine. Uz pratnju članica klape Teranke i voditeljice HMI-jeve pulske podružnice obišli su i Pulu i zapjevali i za svoj gušt u pulskoj Areni. Obišli su i Svetvinčenat, Nacionalni park Brijune, Rovinj i Motovun te upoznali mirise, okuse, zvuke i boje Istre noseći ih sa sobom u Kanadu kao svoju *kartolinu uspomenu na litnje doba*, pjesmu i Istru. ▣

ENG *Klapa Kartolina, an a cappella vocal group from Windsor, Canada, stayed in Istria from July 26 to 30 at the invitation of the women's Klapa Teranke from Pula, serving as host this time. The cooperation between the two klapas began in the fall of 2023 when, at the invitation of Kartolina, Teranke from Pula held several concerts and klapa workshops in Canada. Two concerts were held during Klapa Kartolina's five-day stay in Istria. The first klapa evening was held in Svetvinčenat (Placa), while the second concert took place in Pula. A part of their rich repertoire of traditional Dalmatian klapa songs was performed by Kartolina and Teranke, who also sang several Istrian songs in klapa style.*

Orgulje za istarske crkve

Branko Baf, iseljenik koji već 55 godina živi u Njemačkoj, osigurao je donacije električnih orgulja iz Njemačke za župnu crkvu sv. Ivana Krstitelja u Labincima i crkvu posvećenu blaženome Alojziju Stepincu u Škropetima

Foto i tekst: **BARBARA BURŠIĆ / HMI PULA**

Branko Baf, glazbenik, glazbeni pedagog, zborovođa, dirigent i profesor, istaknuti je istarski iseljenik koji već 55 godina živi u Njemačkoj. Ljubav i čvrstu povezanost s domovinom i rodnom Istrom iskazuje promovirajući hrvatsku kulturu, najviše putem glazbe. Plodonosnu i dugogodišnju suradnju kao zborovođa Mješovitog zbora u Lembecku ostvario je s pazinskim zborom Roženice na turnejama i koncertima u Njemačkoj i Hrvatskoj. Potaknuo je suradnju i razmjenu pazinske gimnazije s gimnazijom u Marlu gdje je nekad radio. Sastavio je i opsežnu pjesmaricu poznatih hrvatskih pjesama (s njemačkim prijevodom), a uz klavir prati i pjevanje tih pjesama na "Večeri hrvatske pjesme" u Dortmundu. Na njegovu inicijativu ostvarena je suradnja Mješovitog zbora i simfonijskog orkestra Confido vocale & Camerata iz Dorstena i Mješovitog akademskog zbora Muzičke akademije u Puli te je održano više koncerata u Istri i Njemačkoj

Branko Baf za orguljama u crkvi u Labincima

u čijoj je realizaciji sudjelovala i pulska podružnica Hrvatske matice iseljenika.

Ovoga proljeća i ljeta Branko Baf osigurao je za dvije istarske crkve donacije električnih orgulja. Njegovom privatnom inicijativom orgulje su dopremljene iz Njemačke u Istru. Župna crkva sv. Ivana Krstitelja u Labincima dobila je na dar orgulje iz župe sv. Ewalda iz mjesta Dorsten-Rhade. Isti model orgulja (s dva manuala i pedalom) dobi-

la je i crkva posvećena blaženom Alojziju Stepincu u Škropetima. Orgulje u Škropetima dar su Branka Bafa, koji je orgulje također dobio na dar i kojima su nakon smrti njegova prijatelja i ravnatelja škole Bruna Pastora prijetili otpis i uništenje.

Zahvaljujući hvalevrijednoj inicijativi i trudu našeg iseljenika Branka dvije istarske crkve bogatije su za vrijednu donaciju koja će zasigurno biti korisna upraviteljima župa i svim župljanima.

Orgulje u Škropetima bit će posvećene prigodom blagdana bl. Alojzija Stepinca, a na orguljama u Labincima, gdje Branko ima kuću, ovoga ljeta već je i zasvirao. ▣

Donirane orgulje u Škropetima

ENG Branko Baf, musician, music educator, choirmaster, conductor and professor, a prominent Istrian emigrant, has been living in Germany for 55 years. He expresses his love and strong connection with his homeland and native Istria by promoting Croatian culture, especially through music. This spring and summer, he organized donations of electric organs from Germany for the parish church of St. John the Baptist in Labinci and the church dedicated to the Blessed Aloysius Stepinac in Škropeti.

Gradišćanci u Puli učili hrvatski i upoznivali baštinu

U organizaciji Hrvatskoga kulturnog društva u Gradišću od 21. do 26. srpnja 2025. održan je Ljetni tečaj hrvatskoga jezika u Puli. Ovogodišnje, 11. izdanje okupilo je 38 polaznika u dobi od 12 do 16 godina koji su u pratnji svojih učitelja i *podvarača* učili jezik i upoznivali Istru i njezinu baštinu.

Polaznici Ljetnoga tečaja hrvatskoga jezika u masliniku na Didaktičkoj farmi u Vodnjanu

Tekst i foto: **BARBARA BURŠIĆ / HMI PULA**

Program se održava u suradnji sa Sveučilištem Jurja Dobrile u Puli i Hrvatskom maticom iseljenika – Podružnicom Pula koja je za polaznike organizirala različite kulturne aktivnosti: radionicu folkloru i radionicu stripa te stručni izlet u Vodnjan i Fažanu.

U prijedpodnevnim satima u učionicama Fakulteta ekonomije i turizma "Dr. Mijo Mirković" održavala se nastava, jezične vježbe i radionice na kojima su djeca učila jezik svojih predaka. Učeni su bili podijeljeni u tri grupe, dvije grupe bile su na gradišćansko-hrvatskome, a jedna na hrvatskome standardnom jeziku. Poslijepodne i večeri bili su rezervirani za kupanje, razonodu, izlete i radionice.

Folkloru radionicu istarskih pjesama i plesova pripremili su i održali plesni voditelji, svirači i pjevači KUD-a Uljanik iz Pule. Na radionici su polaznici učili o tradicionalnoj istarskoj nošnji, istarskim instrumentima – maloj i veloj roženici, dvojnica, šurlama, mišnica-

ma i mihu, učili su istarski balun i pritilicu - špic polku te tradicionalnu istarsku pjesmu "Zora rudi" - kanat na tanko i debelo. Osim folklorne, održana je i kreativna radionica stripa pod stručnim vodstvom prof. Vladimira Papića u kojoj su polaznici crtali, bojili, pisali i pretvorili svoj kreativni rad u gotov strip.

Upoznavanje Istre nastavili su u Vodnjanu i Fažani. Na Didaktičkoj farmi vidjeli su životinje tipične za istarsko podneblje – istarske magarce, istarske koze, istarske ovce - pramenke. Predstavljena im je tradicija maslinarstva i istarske sorte maslinova ulja te aromatične biljke. Obišli su gradić Vodnjan i upoznali njegove znamenitosti među kojima su i najduža ulica u Istri – Trgovačka ulica, ali i najkraća i najuža ulica uz koju je vezana legenda o lopovu i žandaru, Narodni trg, palača Bettica te najveća crkva u Istri – crkva sv. Blaža u kojoj su

Radionica folkloru s KUD-om Uljanik iz Pule

U Parku kažuna

i zapjevali tradicionalnu gradišćansku pjesmu. Posjetili su i Park kažuna gdje su imali priliku vidjeti prave istarske kažune i naučiti ponešto o karakteristikama kažuna i njihovoj važnosti za istarsko podneblje. Nakon predaha uz kupanje s pogledom na Brijune prošetali su se Fažanom te saznali o ribarskim tradicijama Fažane i zanimljivoj povijesti od rimskih vremena te značajnim ličnostima koje su dio svoga života provele u Fažani (boksar Mate Parlov, skladatelj Antonio Smareglia).

Poseban događaj prije povratka u Gradišće bio im je zasigurno i koncert Priljavog kazališta koji se u vrijeme njihova tečaja održao u pulskoj Areni.

Dvojica polaznika tečaja, Tobias i Manuel, pokazali su veliku hrabrost spasivši od utapanja mladića iz Nizozemske. Dok su s prijateljima s tečaja uživali u morskim radostima na pulskoj plaži Saccorgiana prvi su primijetili poziv u pomoć brata mladića koji se gušio i bio bez svijesti te su ga uspjeli izvući iz mora. Iako je mladić bio u teškom stanju, uspješno se oporavio nakon liječenja u pulskoj bolnici čemu je zasigurno pridonijela brza reakcija i vještine mladih Gradišćanaca. ▣

ENG Organized by the Croatian Cultural Society in Burgenland, the Summer School of Croatian Language was held in Pula from July 21 to 26, 2025. This year's 11th edition brought together 38 participants aged 12 to 16 who, accompanied by their teachers, learned the language and more about Istria and its heritage. The folklore workshop on Istrian songs and dances was prepared and led by dance teachers, musicians and singers from the Uljanik Culture and Arts Association from Pula. In addition to folklore, a creative comics workshop was held under the expert guidance of Professor Vladimir Papić, as part of which participants drew, colored, wrote and transformed their creative work into a finished comic strip.

Tradicionalni Susret iseljenika u Labinu

Uza zahvale na donacijama i ulaganjima, posebno se izdvojila inicijativa za očuvanje istarske koze, nekada simbola svakoga istarskog domaćinstva

Župan Istarske županije Boris Miletić zahvalio je iseljenicima na donacijama

Tekst: **HMI**

Foto: **MIRJANA ŽUGEC PAVIČIĆ**

Veselo i nostalgično bilo je 11. kolovoza u Labinu, gdje je održan tradicionalni Susret iseljenika. Uoči svečane

večere, župan Istarske županije Boris Miletić zahvalio je iseljenicima na donacijama za labinski Dom zdravlja, istaknuvši i podršku onima koji su se vratili u domovinu te koji ulažu ponajviše u turizam, ali i u stočarstvo. Posebno je istaknuta prošlogodišnja inicijativa iseljenika za očuvanje istarske koze – autohtone životinje koju je nekada imalo svako domaćinstvo, a danas je pred izumiranjem. U ime podružnice Hrvatske matice iseljenika u Puli okupljene je pozdravila Barbara

Buršić, naglasivši važnost ovakvih druženja i spremnost ureda da pomogne iseljenicima u rješavanju njihovih upita. Organizatori susreta su Grad Labin, općine Raša, Pićan, Kršan, Sveta Nedelja te podružnica Hrvatske matice iseljenika u Puli.

Voditeljica pulske podružnice HMI-ja Barbara Buršić istaknula je spremnost ureda da pomogne iseljenicima u rješavanju njihovih upita

Polaznici i voditelji Male škole zahvaljuju na doniranim majicama gospodinu Ivici Šantiću u ime Kluba navijača Hrvatske reprezentacije CFE – Mi Hrvati i Mi Hrvati – Republika Irska

Kralj Tomislav u Maloj školi

Osim obilježavanja 1100. godina Hrvatskog Kraljevstva, ovogodišnja Mala škola svojim programom zahvalila je Odmaralištu Crvenoga križa Zagreb za 30-godišnju nesebičnu suradnju i kreativnu potporu u provedbi ovoga jedinstvenog programa

Tekst: **LADA KANAJET ŠIMIĆ**
Foto: **MARTINA LOVRIĆ; HMI**

Deset radnih, ali i razigranih dana u svijetu mašte, znanja, kreativnosti, prijateljstva i novih iskustava podarila je i ove godine Hrvatska matrica iseljenika mladim polaznicima Male škole hrvatskoga jezika i kulture. Riječ je o jedinstvenome i tradicionalnome programu koji postoji u kontinuitetu još od 1993. godine te je ove godine obilježio svoj 32. rođendan, no i malu obljetnicu – tri desetljeća suradnje HMI-ja i Crvenoga križa Zagreb u čijem se

dječjem odmaralištu Villi rustici Mala škola održava posljednjih 30 godina.

VAŽNO JE ZVATI SE TOMISLAV

U ovogodišnjem programu koji je trajao od 14. do 25. srpnja sudjelovalo je 72 polaznika u dobi od 9 do 14 godina iz 18 europskih i prekooceanskih zemalja: Austrije, Češke, Danske, Grčke, Irske, Kanade, Luksemburga, Makedonije, Norveške, Njemačke, Poljske, Sjedinjenih Američkih Država, Španjolske, Švedske, Švicarske, Ujedinjenih Arapskih Emirata te Ujedinjenog Kraljevstva i Sjeverne Irske te Škotske. Hrvatski jezik učio se u jutranjim radionicama dok su

se raznoliki dječji interesi mogli kreativno ostvariti u bogatom izboru popodnevnih radionica (dramskoj, novinarskoj, filmskoj, likovnoj i radionici stop animacije), ujedno sudjelujući i u procesu usvajanja jezika.

I Mala škola željela je ovogodišnjim programom obilježiti 1100. obljetnicu Hrvatskog Kraljevstva te je glavna tema kreativnih radionica bio hrvatski kralj Tomislav. Počevši s raznim vježbama i improvizacijama, *dramci* su se poigrali njegovim slavним kipom u Zagrebu kao i hrvatskom poviješću sve do Tomislavove krunidbe na Duvanjskome polju, dok su polaznici novinarske radionice s njim napravili simpatični i duhoviti in-

Jezična radionica

Likovna radionica

tervju, pratili jedan njegov dan u Maloj školi te kreirali razne enigmatske izazove. Uz ostale zadatke, polaznici filmske radionice i radionice stop animacije također su se poigrali njegovim likom u tehnikama plastelina i crteža. I radovi likovne radionice većinom su bili inspirirani kraljem Tomislavom, ali i motivima hrvatskih narodnih vezova.

Neizostavni dio programa bile su i mnogobrojne sportske i zabavne aktivnosti, održana su natjecanja u stolnome tenisu, malome nogometu, košarci i plivanju, a slobodno vrijeme polaznika ispunjavano je i raznim društvenim igrama u moru i na kopnu. Oni najuspješniji su nagrađeni, kao i oni polaznici čija je

Ravnatelj HMI-ja Zdeslav Milas s voditeljima Male škole

soba dobila najviše ocjene tijekom deset dana ocjenjivanja urednosti soba. Mladima su ponuđeni i posjeti novonodolskome kaštelu te središtu grada u vrijeme manifestacije Okolotorno kao i izlet brodom u Selce, a roditelji su svakodnevno imali uvid u dnevne aktivnosti budući da se rad Škole redovito pratio na njezinoj Facebook stranici videoradovima i fotografijama. "Želim izraziti svoju zahvalnost i zahvalnost svoje kćerke na izuzetnoj organizaciji, trudu i toplini koju ste pružili djeci iz cijelog svijeta. Moja kćer nosi kući ne samo nova znanja, već i predivne uspomene, iskustva, prijateljstva i osjećaj pripadnosti hrvatskom narodu i poštovanje njene kulture. Vaš trud ostavlja neizbrisiv trag – ne samo u srcima djece, već i njihovih roditelja", komentirala je na stranici gospođa Borjanka Spasovska.

KRUNA PROGRAMA

Kao i svake godine, kruna desetodnevnog življenja te intenzivnog učenja i stvaranja bila je završna priredba koju su, uz brojne roditelje i članove obitelji polaznika, svojom prisutnošću uveličali ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Zdeslav Milas sa suprugom, predstavnice Ministarstva demografije i useljeništva Mirjana Vataavuk i Ivana Ištuk, predstavnici Središnjega državnog ureda za Hrvate izvan RH Vedran Iskra i Klara Kamenar te domaćini Ante Baričević i Marin Komadina, predstavnici Crvenoga križa Zagreb. Pozdravljajući sve nazočne i zaželjevši toplu dobrodošlicu u Hrvatsku djeci i njihovim obiteljima, ravnatelj Milas uručio je Zahvalnicu predstavnicima Crvenoga križa Zagreb u povodu 30-godišnje nesebične suradnje i kreativne potpore u provedbi Male škole, kao i prigodni dar koji je izradila likovna radionica.

Ovoga puta pojam "kruna" imao je i svoje doslovno značenje jer je kruna bila glavni rekvizit ovogodišnje priredbe, a izradila ju je, čak u dvije varijante, likovna radionica. Naravno, bila je riječ o kruni kralja Tomislava koji je kao važna povijesna osoba bio lik u animiranome filmu "Kralj Tomislav u Zoološkom vrtu", dramskim predstavama "Tomislav gleda grad" i "Krunidba Tomislavova", a likovne

Uzvanici i roditelji uoči priredbe

Nakon sv. mise u crkvi sv. Filipa i Jakova ap.

Scena iz predstave "Sol"

Tomislav, Oliver i "Fešta"

Ravnatelj Milas uručuje Zahvalnicu i dar predstavnicima CK Zagreb

Scena iz predstave "Tomislav gleda grad"

interpretacije njegova poznatoga kipa u Zagrebu krasile su dvorište odmarališta, kao i naslovnicu novina Spomenak. Na završnoj predstavi prikazani su i najbolji radovi filmskih radionica: o svemu što se događalo u Maloj školi "Neka riječ bude Mala škola", o važnosti ekologije "Naša Hrvatska" i o važnosti prijateljstva "Odlikašice", kao i razigrana dramska predstava "Sol" o stonskoj solani te šarmantna modna revija kreacija nastalih u likovnoj radionici.

SNAŽNA VEZA S HRVATSKOM

Mala škola i ove godine je dokazala da, osim učenja hrvatskoga jezika i upoznavanja raznih sastavnica hrvatskoga identiteta na kreativan način, najmlađim potomcima nudi sigurno, poticajno i radosno ozračje kao i nezaboravne trenutke provedene u zemlji njihova podrijetla. Iznimno važnu ulogu u tome imaju voditelji Male škole, ne samo svojom stručnošću, nego i osobnim doprinosom u stvaranju međusobnog povjerenja, poštovanja i sinergije. Zato se naši polaznici već 32 godine vraćaju svojim domovima ispunjeni znanjem, srećom, prijateljstvom i domoljubljem, koji ostaju trajni za cijeli život. Hvala ovogodišnjim voditeljima, kao i susretljivim i vrijednim djelatnicima odmarališta Crvenoga križa Zagreb. A vi, djeco, čuvajte uspomene na maloškolske trenutke kao snažnu vezu s hrvatskim jezikom, kulturom i baštinom predaka. ▣

ENG Ten days filled with work and play in the world of imagination, knowledge, creativity, friendship and new experiences were once again provided this year by the Croatian Heritage Foundation to young learners participating in the Little School of Croatian Language and Culture. The School offers a unique and traditional program that has been taking place continuously since 1993; this year it marked its 32nd birthday, as well as a small anniversary – three decades of cooperation between the CHF and Red Cross Zagreb, in whose venue, the Villa Rustica Hostel, the Little School has been held for the last 30 years. Seventy-four participants aged 9-14 from 17 European and overseas countries participated in this year's program: Austria, the Czech Republic, Denmark, Greece, Ireland, Canada, Luxembourg, North Macedonia, Norway, Germany, Poland, the United States, Spain, Sweden, Switzerland, the United Arab Emirates and the United Kingdom (i.e. Northern Ireland, Scotland, Great Britain).

Dani iseljenika na Susku

Pješčani otok Susak obilježio je 27. srpnja 2025. tradicionalnu svečanost, 40. Dan iseljenika, koja okuplja Sušćane (Sansegoti) iz cijeloga svijeta, pretežno iz Hobokena, New Jersey, SAD-a, te jača njihovu vezu s domovinom

U sklopu programa održana su i brojna sportska natjecanja

Hrvatska matica iseljenika - Podružnica Rijeka jedan je od suorganizatora ovoga tradicionalnog druženja iseljenika

Tekst i foto: **HMI RIJEKA / RENATA GARBAJS**

Ovogodišnji jubilarni program u organizaciji Grada i TZ Maloga Lošinja, Hrvatske matice iseljenika – Podružnice Rijeka te Mjesnog odbora Susak, započeo je jutarnjom misom u crkvi sv. Nikole u gornjem selu, a nastavljen je održavanjem sportskih natjecanja u organizaciji riječke podružnice HMI-ja koje je vodio Martin, mladi student kinziologije. Odazvali su se brojni mladi iseljenici svih dobi. Nakon utrka *karijolama* slijedili su potezanje konopa i dodjela medalja. Voditeljica HMI-jeve riječke podružnice dodijelila je suradnicima prigodne poklone s motivima Suska riječke književnice i likovne umjetnice Diane Rosandić Živković. Kasnije je uslijedilo razbijanje legendarne slastice – lošinskoga krokanta, visokog 14 kato-va. Nastupili su Puhački orkestar "Josip Kašman", folklorna skupina sušačkoga

tanca pod vodstvom Barbare Bušić Ribarić te Dominik Malović s premijernom izvedbom pjesme "Jadrane plavi", nakon čega je uslijedila glazba uživo i fešta do sitnih sati.

Za početak iseljeničkih manifestacija cresko-lošinskoga otočja zaslužan je

Naraštaji iseljenika vesele se povezivanju s krajem odakle su potekli

dr. Julijano Sokolić, publicist i veliki poznavatelj iseljeničtva kvarnerskih otoka. Dana 14. srpnja 1985. kao odbornik skupštine Općine Cres-Lošinj u suradnji s Maticom iseljenika Zajednice općina Rijeka organizirao je prvi Dan iseljenika na Susku, a godinu dana prije 22. srpnja 1984. organizirao je prvi Dan iseljenika na Iloviku. Toliki naraštaji naših iseljenika i njihovi potomci zahvalni su na ova-ko lijepoj inicijativi njihova povezivanja sa starim krajem odakle su potekli. ▣

ENG On July 27, 2025, the sandy island of Susak marked its traditional 40th Emigrants Day, bringing together natives of the island (Sansegoti) from the world over, mainly from Hoboken, New Jersey, USA, and strengthening their connection with their homeland. Responsible for the start of the emigrant manifestations of the Cres and Lošinj islands is Dr. Julijano Sokolić, a publicist and expert on emigration from the islands of Kvarner. On July 14, 1985, as a councillor of the Assembly of the Municipality of Cres-Lošinj, in cooperation with the Heritage Foundation for Emigrants from the Municipalities of Rijeka, he organized the first Emigrants Day on Susak.

Merikani i domaći na Bale Openu u Oštrobradićima

Ljeto je ponovno spojilo Krčane iz domovine i one iz daleke Amerike – na Bale Openu u Oštrobradićima, u organizaciji Hrvatske matice iseljenika – Podružnice Rijeka, igralo se boće, pjevalo, kušala domaća jela i slavilo zajedništvo

Tekst i foto: **HMI RIJEKA**

U ljetnim mjesecima Merikani, naši iseljenici iz SAD-a podrijetlom s otoka Krka, dolaze u svoj stari kraj. Inače se okupljaju u New Yorku, u četiri kluba: Dubasnica Social Club, Omisalj Club, Women's Club of otok Krk i Club of otok Krk.

U organizaciji Hrvatske matice iseljenika – Podružnice Rijeka, a u suradnji s Dubasnica Social Club i pod pokroviteljstvom Općine Malinska-Dubašnica, na novome boćalištu u Oštrobradićima okupile su se ekipe: Merikani, Domaći – Poganka, Mihojci i Brod Moravice.

Dok su se na boćalištu vodile napete partije, ženski dio publike i djeca uživali su u radionici filcanja krčke vune koju je vodila gđa Jasminka Gršković iz Blue Sheep OPG Tohoraj.

Pehar je osvojila ekipa Brod Moravice iz Gorskoga kotara, koja nas je pozvala na uzvratni susret iduće godine – čemu se svi već sada vesele.

Sve ekipe dobile su i utješne nagrade – boće od filcane vune. Velik interes i odličan odaziv potaknuli su dogovor da će iduće godine sudjelovati više ekipa Merikana.

Posebnu zahvalu upućujemo Peka-ri Vrbnik, čije smo delicije kušali, te Općini koja nas je počastila pićem i, pred kraj turnira, domaćim šurlicama. Veliko hvala i ekipi MO Poganka, koja je sve na terenu pripremila i pomogla u provedbi ovoga događaja.

Boćanjem se i danas bave hrvatski iseljenici diljem svijeta

Ženski dio publike i djeca uživali su u radionici filcanja krčke vune koju je vodila gđa Jasminka Gršković iz Blue Sheep OPG Tohoraj

Cijelo okupljanje pratio je zvucima gitare i izvedbama hrvatskih i američkih pjesama poznati glazbenik Zoran Papić – Pape. Među nazočnima bili su i akademik dr. sc. Tomislav Galović s obitelji, jedan od autora knjige o 85. obljetnici Dubasnica Social Cluba, koja bi trebala izići ove jeseni. Događaju je nazočio i zamjenik predsjednika Hrvatske bratske zajednice iz Amerike Franjo Bertović sa suprugom Mirjanom.

Voditeljica riječke podružnice Hrvatske matice iseljenika Renata Garbajs pozdravila je okupljene te zahvalila svima koji su pomogli u organizaciji susreta, uz ostale načelniku Općine Robertu Antonu Kraljiću. ▣

ENG In the summer months, Merikani, Croatian emigrants from the USA descending from the island of Krk, return to their homeland. This year, they gathered at the Bale Open event in Oštrobradići, where they played bocce, sang, tasted local dishes and celebrated unity. Otherwise, they are active in New York, in four clubs – Dubasnica Social Club, Omisalj Club, Women's Club of otok Krk and Club of otok Krk.

Okupile su se ekipe: Merikani, Domaći – Poganka, Mihojci i Brod Moravice

Kad se srca vrate kući - okupljanje iseljenika s otoka Cresa i Lošinja

U organizaciji Hrvatske matice iseljenika - Podružnice Rijeka, iseljenici s Cresa i Lošinja okupili se u Martinšćici kako bi oživjeli priče predaka, mirise i okuse zavičaja

U starome kraju okupili su se članovi iseljeničkih klubova Anchor Benevolent Society, IMAS i Society Chersina, te prijatelji čiji su se preci iselili s Cresa i Lošinja

Tekst i foto: **HMI RIJEKA**

Posjet Zavičajnome muzeju "Andrija Linardić" i predavanje voditelja udruge Magriž, kapetana Ive Saganića, pod naslovom "Kako su iseljavali naši stari" bili su poticaj za okupljanje iseljenika otoka Cresa 8. kolovoza u Martinšćici. Događaj je organizirala riječka podružnica Hrvatske matice iseljenika.

Za vrijeme ljetnog boravka u starome kraju okupili su se članovi iseljeničkih klubova Anchor Benevolent Society, IMAS i Society Chersina, te prijatelji čiji su se preci iselili s Cresa i Lošinja. Svaki od njih nosi svoju jedinstvenu iseljeničku priču, a sve ih povezuje ljubav prema rodnome otoku.

Sudionici su doznali i o prvoj destilaciji eteričnih ulja smilja, kadulje i lovora iz 1908. godine, koju su vodili otac i sin Linardić. Mogli su vidjeti kako su se

nekada odijevali otočni iseljenici te se diviti maketi staroga lošinjskog jedrenjaka, koju je izradio iseljenik i brodomaketa Leonardo Maver. Posebnu čar druženju dale su Zorica i Lucija svojim kroštulama i fritulama.

Voditeljica riječke podružnice HMI-ja Renata Garbajs posjetila je i obližnji Stivan, gdje se iseljenici nedjeljom nakon mise okupljaju pod vodstvom Pere Vlakančića, a donedavno i sada pokojnog Ivana Toića.

Okupljanja iseljenika uz kulturna događanja započela su 1984. zbog potrebe da se unaprijede odnosi s iseljeničtvom općenito, u Rijeci je utemeljena Matica iseljenika Zajednice općina Rijeka (ZOR), kojoj je cilj bio pokrivati iseljenička pitanja brojne emigracije iz ove regije u kojoj se nalazi i cresko-lošinjsko otočje. Općina Cres-Lošinj povjerila je Julijanu Sokoliću taj posao, a on je predložio tajniku Matice iseljenika ZOR Nikoli Borovcu da se organizira prvi dan iseljenika na Iloviku gdje se te 1984. godine očekivala veća grupa iseljenih otočana iz Sjedinjenih Američkih Država u organizaciji njihove *sušajde* Dobrotvornog društva Sv. Petra iz New

Posjetili su Zavičajni muzej "Andrija Linardić", ali i sudjelovali na predavanju voditelja udruge Magriž pod naslovom "Kako su iseljavali naši stari"

Ines Kucich i Eugene Kuljanic, članci iseljeničkog kluba Ankora koji 18. listopada 2025. u New Yorku slavi 130. obljetnicu postojanja

Yorka. Bio je to prvi Dan iseljenika općine Cres-Lošinj, a već sljedeći će uslijediti na otoku Susku 14. srpnja 1985. godine, još bolje organiziran i s brojnim iseljenicima i gostima te bogatim kulturno-umjetničkim programom. Tada je uručeno i prvo priznanje Bruni Morinu, predsjedniku Sansego Soccer Cluba iz Hobokena u državi New Jersey, čovjeku koji je zaslužan za dugi opstanak susačke zajednice u SAD-u, jer je organizirao više od trideset godina svake nedjelje zatvoreni ples za susačku mladež gdje su se potomci ovih otočana upoznavali i družili. Julijano Sokolić zaslužan je za ovu vrijednu manifestaciju koja njeguje identitet hrvatskih iseljenika. ▣

ENG Organized by the Croatian Heritage Foundation – Rijeka Branch, emigrants from Cres and Lošinj gathered in Martinšćica to revive the stories of their ancestors, as well as the scents and tastes of their homeland. In the USA, they still operate within the emigrant clubs Anchor Benevolent Society, IMAS and Society Chersina. Each of them tells its own unique emigrant story, and all of them are connected by their love for their native island.

Izložbu su otvorili Perica Prpić, predsjednik USPDR "Ajkula", Ive Mileusnić, kuštos Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja Rijeka, Iva Rinčić, gradonačelnica Rijeke, Mladen Urem, ravnatelj Muzeja grada Rijeke i župan PGŽ Ivica Lukanović

“Na putu do Oluje 1991. – 1995.”

U organizaciji riječke podružnice HMI-ja iseljenici povratnici posjetili su izložbu posvećenu vojno-redarstvenoj operaciji “Oluja”

Tekst i foto: **HMI RIJEKA**

U povodu 30. obljetnice vojno-redarstvene operacije Oluja u Muzeju grada Rijeke, Kockici, otvorena je izložba “Na putu do Oluje 1991. – 1995.” autora i kolekcionara Damira Batistića i Ive Mileusnića, kustosa Pomorskog i povijesnog muzeja Hrvatskog primorja Rijeka.

Izložbu su otvorili gradonačelnica Rijeke Iva Rinčić, ravnatelj Muzeja grada Rijeke Mladen Urem, predsjednik USPDR “Ajkula” Perica Prpić i župan Ličko-senjske županije Ivica Lukanović, a otvorenje je moderirao Velid Đekić.

Izložba uz stotine eksponata podsjeća na Domovinski rat i hrabre branitelje, a poseban je naglasak stavljen na riječku ratnu proizvodnju. ▣

Iseljenici iz Francuske, SAD-a i Južne Afrike: Ozren i Fredi Babić, Jenny Sowry Peculić, Ledis Gazić i Diana Kunst posjetili su izložbu

Dvojezična izložba povezala Hrvatsku i SAD

U Nerezinama na Malome Lošinju i ovog su se ljeta okupili hrvatski iseljenici, a ovaj put okosnica svečane proslave bila je dvojezična izložba posvećena 80. obljetnici ponovnog osnutka hrvatske osnovne škole

Tradicionalno okupljanje iseljenika u Nerezinama

Tekst i foto: HMI RIJEKA / RENATA GARBAJS

UNerezinama je 16. kolovoza održan već tradicionalni Dan iseljenika u organizaciji društva Benevolent Society of St. Francis of Neresine New York 1898, a uz pomoć Flavije Zorović te dr. sc. Julijana Sokolića koji je uz Marca Pinezicha jedan od osnivača nerezinske podružnice Benevolent Society of St. Francis, ujedno i idejnog organizatora Dana iseljenika. Julijano Sokolić bio je i prvi predsjednik udruge u dva mandata. Okupljene su pozdravili predsjednica Društva sv. Frane Nerezine NY 1898 Flavia Zorović te Sanjin Zoretić, predsjednik Zajednice Talijana Mali Lošinj. Okosnica svečane proslave bila je dvojezična izložba posvećena 80. obljetnici ponovnog osnutka hrvatske osnovne škole u Nerezinama 1945. – 2025. au-

“Ilovik i Sveti Petar, dva otoka istoga imena...”

Na otoku Iloviku održana je prezentacija dugo očekivanoga engleskog izdanja knjige “Ilovik i Sveti Petar, dva otoka istoga imena - na jednome se živi, na drugome vječno počiva”, autorice dr. sc. Gordane Pavoković

Iseljenici s Ilovika Rory Belanich, Flavio Raguzin, Joann Raguzin i Eduard Simichich

Tekst: HMI RIJEKA

Na Veliku Gospu pred župnom crkvom sv. Petra i Pavla okupili su se Ilovčani, prijatelji otoka te iseljenici s Ilovika, pretežno iz New Yorka, članovi iseljeničkih klubova The Ilovik Foundation Fund, Naša budućnost i Društvo sv. Petra Ilovik, koji za vrijeme svojih godišnjih odmora borave u svojim rodnim kućama.

Povod ovome velikom okupljanju bila je prezentacija dugo očekivanoga engleskog izdanja knjige “Ilovik i Sveti Petar, dva otoka istoga imena - na jednome se živi, na drugome vječno počiva”, autorice dr. sc. Gordane Pavoković, mještanke i zaljubljenice u otok Ilovik. Prije devet godina izašlo je hrvatsko

izdanje, a na veliko veselje potomaka Hrvata iseljenih u SAD koji slabije znaju materinski jezik izdana je verzija na engleskome jeziku. To će im omogućiti da saznaju sve o svome podrijetlu. Izdanje je posvećeno nedavno preminulome značajnome mještalinu Ilovika, Sandru Baričeviću.

Knjiga je izašla uz financijsku potporu The Ilovik Foundation Fund, TZ Grada Malog Lošinja i Grada Malog Lošinja, preveo ju je Boris Rukonić, a lektorirao mladi Njujorčanin Eric Raguzin, koji je uz Julijana Sokolića napisao i uvodnu riječ.

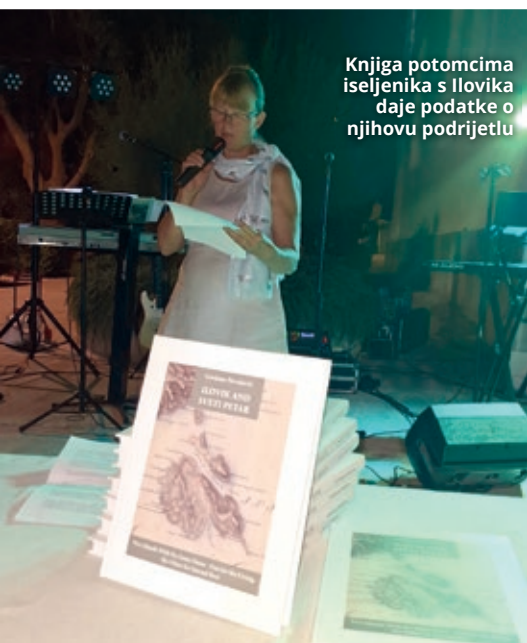
Knjiga obiluje fotografskim materijalom i arhivskom građom te govori i o iseljavanju Ilovčana trbuhom za kruhom nakon 2. svjetskog rata. Na prezentaciji se prisutnima osim autorice obratila i Joann Raguzin, Ericova majka, a nazočne je pozdravila i čestitala

tora Julijana Sokolića, a izložbu je pod pokroviteljstvom Grada Malog Lošinja postavila Irena Dlaka. Izložba u Vijećnici otvorena je do 20. rujna. Suorganizator događaja je i Hrvatska matica iseljenika - Podružnica Rijeka. ▣

zaslužnima za knjigu voditeljica riječke podružnice HMI-ja.

O Iloviku je naš poznati iseljenik Franko Neretich ispjevao poznatu pjesmu "Lumin" na otočnome dijalektu, a Đani Maršan je njome osvojio festival MIK-a 2004. godine. ▣

Otok koji čuva hrvatsku tradiciju

Trodnevna proslava Dana iseljenika na Unijama održana je od 17. do 19. srpnja, a u bogatom programu sudjelovali su i povratnici u domovinu

Tekst **HMI RIJEKA / RENATA GARBajs** | Foto: **HMI RIJEKA, SILVANA PEROŠ, SONJA KRALJEVIĆ**

Proslava Dana iseljenika započela je održavanjem večeri poezije i prezentacijom knjige "Bijelim rukavicama pjesma dotaknuta" Marije Rukljač uz sudjelovanje povratnice Ledis Gazić te književnice Diane Rosandić Živković, a sve su glazbeno popratili Zala Nikolić na klaviru i iseljenik Marko Gazić na gitari. Održana je i unijska alka s *karijola*-ma nakon čega je slijedila prezentacija novog eksponata u etnografskoj zbirci Karniš. Središnji dio programa započeo je dječjim krosom uz nazočnost voditeljice riječke podružnice HMI-ja Renate Garbajs, a nastavljen je prodajom osobnih predmeta povratnika u dobrotvorne svrhe te otvaranjem izložbe "Portreti Unijana 1800" autorice Silvine Peroš. Uz pučku feštu dodijeljene su i medalje.

Ovom manifestacijom njeguje se tradicija i jača kulturni identitet više generacija iseljenika otoka Unija koji su masovno odlazili u SAD nakon zatvaranja tamošnjeg brodogradilišta. Sportska natjecanja tradicionalno su vodili Svetozar i Goranka Vukelić, a održana su uz podršku riječke podružnice HMI-ja koja je, uz VMO Unije, TZ Mali Lošinj, Galeriju Torač i Women's Club of Unije, organizator događaja. ▣

“I kud god idem sa mnom je Hrvatska”

Prigodnim stihom iz naslova pjesme “Hrvatska” Drage Ivaniševića najprimjerenije je predstaviti presjek ljetnih programskih aktivnosti Hrvatske matice iseljenika – Podružnice Split, jer Dalmacija kao rasadište hrvatskog iseljeništva, ali ujedno prostor povezanosti s Hrvatima u Bosni i Hercegovini, multidisciplinarno kreira, stvara i potiče povezanost izvora s prostorima u kojima egzistiraju Hrvati diljem svijeta

U srpnju u Splitsko-dalmatinskoj županiji održan je Međunarodni folklorni festival “Stara škrinja je otvorena”

Tekst: ANTE ČALETA | Foto: SLAVICA PLAZIBAT, IVANA TOPIĆ, KATA IVANČEVIĆ, VELJKO MARTINOVIĆ, FA JEDINSTVO, MDRUS

U Splitsko-dalmatinskoj županiji održan je u srpnju Međunarodni folklorni festival u organizaciji Saveza KUD-ova ove županije. U sklopu smotre održana su četiri događaja: “Stara škrinja je otvorena”, “Za ljubav tance igraše”, “Kolajna od zlata” i “Ljepota u kamenu kamenitom” u mjestima Muć, Kaštel Kambelovac, Dugi rat i Dugopolje.

Na događaju su sudjelovale folklorne skupine iz raznih dijelova svijeta, a najviše ih je bilo iz Bosne i Hercegovine. Kontinuitet je to sinergije i nesebičnog odricanja, ali nada-sve ljubavi prema zavičaju, članova i autentičnih pronosite-lja folklornih skupina: KUD-a “Branimir 888” iz Muća, KUD-a “Ante Zaninović” iz Kaštel Kambelovca, KUD-a “Dalmacija” iz Dugog rata i KUD-a “Pleter” iz Dugopolja. Kulturno-umjetnička društva Hrvata iz Bosne i Hercegovine bila su zastuplje-na preko podružnica Hrvatskoga kulturnog društva “Napre-dak” iz Viteza i Busovače, dok je Hercegovinu reprezentativno predstavio HKUD “Fra Bernardin Smoljan – Rodoč” i HKUD

Članovi HKD-a Napredak iz Busovače

Izložba "Mundimitar: Kraj, ljudi i običaji - u potrazi za Moliseom" autora Gabrielea Romagnolija u Dugopolju

Sv. Ante - CIM iz Mostara, te KUD "Mokro" iz Širokoga Brijega.

PROMOCIJA KNJIGE ANITE MARTINAC

Muzej Domovinskog rata u Splitu u suradnji s Podružnicom Split Hrvatske matice iseljenika i Ogrankom Matice hrvatske u Splitu promovirao je u utorak 29. srpnja 2025. godine knjigu "Kreni! - Memento poginulim braniteljima" autorice Anite Martinac, a čija promocija je održana u Muzejskoj galeriji Muzeja Domovinskog rata u sklopu 30. obljetnice vojno-redarstvene akcije Oluja.

Vrijedan je to zapis koji se poput memoara utjelovljuje u hrvatsko biće, u spomen na one koji su nam žrtvom dali slobodu. Činjenica da je u ovoj promociji sudjelovalo nekoliko uglednih hrvatskih institucija promovira autoričinu želju za inkorporiranjem raseljene i domovinske Hrvatske, odnosno nacionalnog jedinstva oko ove teme.

PROJEKTI KOJI POVEZUJU HRVATE DILJEM SVIJETA

Lirskom narodnom pjesmom moliških Hrvata, nepoznatog autora, u Narodnoj knjižnici u Dugopolju otvorena je izložba "Mundimitar: Kraj, ljudi i običaji - u

Predstavnici država sudionica na Međunarodnom festivalu folkloru u Splitu s članicama Splitsko-dalmatinske županije

potrazi za Moliseom" autora Gabrielea Romagnolija, a u sklopu ljetnih aktivnosti splitske podružnice HMI-ja voditelj Ante Čaleta sastao se s predstavnicima južnoameričkih Hrvata Guillermom Mimicom i Marianom Glavinich Luraschi kako bi nastavili programsku suradnju mnogobrojnim projektima kojima se apostrofira važnost i doprinos južnoameričkih Hrvata u življenju hrvatske državotvorne misli.

FOLKLORNE SKUPINE IZ CIJELOGA SVIJETA

Od 19. do 23. kolovoza u Splitu, Solinu, Trogiru, Šolti i Klisu održan je i četvrti po redu Međunarodni folklorni festival u organizaciji Folklornog ansambla Jedinstvo, a čiji je programski podupiratelj i Hrvatska matica iseljenika - Podružnica Split. Događaj je okupio više od 2700 sudionika i folklornih izvođača iz Kostarike, Francuske, Grčke, Slovenije i Bosne i Hercegovine.

Realizirani programi provedeni su u suradnji s partnerima: Savezom KUD-ova Splitsko-dalmatinske županije, Ogrankom Matice hrvatske u Splitu, Muzejom Domovinskog rata u Splitu, Folklornim ansamblom Jedinstvo, uz podršku Splitsko-dalmatinske županije i gradova Splita, Trogira, Solina te općina Klis, Podstrana, Šolta i Dugopo-

Promocija knjige "Kreni! - Memento poginulim braniteljima" autorice Anite Martinac održana je u Muzejskoj galeriji Muzeja Domovinskog rata

lje, kao i turističkih zajednica koje egzistiraju u navedenim jedinicama lokalne uprave. ▣

ENG As part of the summer program activities of the Croatian Heritage Foundation - Split Branch, two major international festivals were held, with over 2,700 participants and folklore performers from Costa Rica, France, Greece, Slovenia and Bosnia and Herzegovina participating. Dalmatia, not only a nursing ground for Croatian emigrants, but also closely tied to Croats in Bosnia and Herzegovina, creates and encourages connections with the areas where Croats reside around the world using a multidisciplinary approach, resulting in diverse cultural events.

Uspješno završena još jedna Ljetna škola hrvatskoga folklora

Više od 100 polaznika s četiriju kontinenata deset dana je učilo i izvodilo pjesme, plesove i nošnje Alpske zone, a spektakularan završetak ispunio je dvorište HI Hostela glazbom i plesom

Polaznici Ljetne škole hrvatskoga folklora s predavačima, voditeljicom programa HMI-ja Lucijom Starčević i ravnateljem Hrvatske matice iseljenika, Zdeslavom Milasom

Tekst: **LUCIJA STARČEVIĆ** | Foto: **HMI**

Škola hrvatskoga folklora već dugi niz godina jedan je od najatraktivnijih programa Hrvatske matice iseljenika. Folklor kao glazbeni izričaj izrazito je popularan među hrvatskim iseljenicima pa se tako i ova godina u Zadru okupilo više od 100 ljubitelja hrvatskoga folklora sa svih strana Europe, ali i svijeta. I ove godine Hrvatska matica iseljenika sponzorirala je do-

lazak dviju polaznica iz Južne Amerike, dok je projekt prepoznalo i Ministarstvo demografije i useljeništva koje je omogućilo dolazak sedam polaznika iz Južne Amerike.

“U Hrvatsku su otputovale direktorica naše plesne skupine Melisa Maračić i članica našega tamburaškog sastava Sabrina Švoger”, objavio je Hrvatski dom

iz Montevidea, organizacije koja okuplja Hrvate i njihove potomke u Urugvaju. A upravo su Melisa i Sabrina dobile stipendiju Hrvatske matice iseljenika.

“Presretne smo što smo uključene u ovaj proces učenja i što se nastavljamo povezivati sa svojim korijenima”, poručile su polaznice iz Urugvaja. A u Zadru su imale prilike razmijeniti iskustva s polaznicima sa svih strana svijeta jer su i na ovogodišnjem izdanju sudjelovali polaznici iz Hrvatske, Njemačke, Austrije, Srbije, Rumunjske, Bosne i Her-

Hrvatska matica iseljenika sponzorirala je dolazak dvije polaznice iz Južne Amerike

Na završnoj večeri mogle su se čuti i pjesme i plesovi iz Međimurja

“Presretne smo što smo uključene u ovaj proces učenja i što se nastavljamo povezivati sa svojim korijenima”

— Melisa Maračić i Sabrina Švoger, Urugvaj

Svakoga dana naporno se učilo i radilo

cegovine, Švedske, Australije, Kanade, Argentine, Čilea i Brazila.

Ovogodišnje izdanje Ljetne škole hrvatskoga folkloru bilo je fokusirano na program plesova, nošnji i glazbala Alp-skog područja, točnije: Zagorja, Karlovačkog pokuplja, Jaskanskog prigorja i polja, Istre, gradišćanskih Hrvata, Samoborskog, Zaprešićkog, Vrapčanskog, Zagrebačkog prigorja i polja, Sesvetskog, Zelinskog i Vrbovečkog prigorja i polja, Međimurja i Podravine.

PREDSTAVLJANJE MINISTARSTVA DEMOGRAFIJE I USELJENIŠTVA

Polaznici su vježbali, slušali predavanja i sudjelovali u radionicama kako bi stečeno znanje prenosili kasnije članovima svojih folklornih društava. Većina njih učinit će to daleko od Hrvatske, u društvima u sklopu hrvatskih iseljeničkih zajednica na drugim kontinentima. Polaznicima su predstavljene i aktivnosti Ministarstva demografije i useljeničtva za integraciju Hrvata povratnika, posebice aktivnosti Sektora za integraciju i statusna pitanja useljenika. A dok možda neki razmišljaju o trajnome povratku u Lijepu Našu, svi polaznici su i te kako naporno radili i usvajali nova znanja. U slobodno vrijeme uvježbavali su koreografije za završnu večer i kako bi što bolje predstavili naučeno. Definitiv-

Polaznici su odjenuli i rijetke nošnje koje nisu često viđene na sceni

Ravnatelj HMI-ja s polaznicima škole iz Južne Amerike

Ravnatelj Milas bio je, osim na završnoj večeri, u službenome posjetu gradonačelniku Zadra, Šimi Erliću

Informativni panel održali su izaslanici Ministarstva demografije i useljenišтва

no su uspjeli jer je završna priredba od čak sat vremena programa ispunjenog pjesmom, plesom i svirkom oduševila prepuno dvorište HI Hostela u Zadru i sve prisutne.

ZAVRŠNA VEČER ZA PAMĆENJE

Goste je pozdravio ravnatelj Hrvatske matice iseljenika, mr. sc. Zdeslav Milas, koji je naglasio važnost ovog programa:

“Običaji i folklor igraju ključnu ulogu u očuvanju kulturnoga identiteta hrvatskoga naroda. Jedan od referentnih projekata Hrvatske matice iseljenika jest Škola hrvatskoga folkloru koju već više od tri desetljeća svake godine organiziramo u ljetnoj i zimskoj sezoni. Ove

“Ovo je već četvrta godina da sudjelujemo u Školi hrvatskoga folkloru. Iznimno smo zahvalne Hrvatskoj matici iseljenika na ovom programu i prilici da učimo nešto novo te obogaćujemo svoje znanje”

— Snejanca Marica Vlasici i Maria Biljana Beta, Rumunjska

godine okupljamo 105 mladih glazbenika s četiriju kontinenata, u domovini (Hrvatska, Bosna i Hercegovina) i svijetu

(Australija, Kanada, Argentina, Brazil, Čile, Urugvaj, Njemačka, Švedska, Austrija, Rumunjska i Vojvodina). Škola je organizirana u tri sekcije, a to su: plesna, tamburaška i tradicijska glazbala. Voditeljica projekta je naša voditeljica Odjela kulture Lucija Starčević, a projekt i ove godine financira Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske“, rekao je uz ostalo ravnatelj, mr. sc. Zdeslav Milas. Cijenjene gošće na završnoj večeri bile su i Margareta Mađerić, državna tajnica u Ministarstvu rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne skrbi, te voditeljice odsjeka u Upravnome odjelu za obrazovanje, kulturu i šport Zadarske županije, Marina Viduka i Lena Grbić.

Posjetitelji su mogli uživati u nastupima, ali i raskoši i ljepoti hrvatskih narodnih nošnji

“Škola hrvatskoga folklor donijela mi je brojne dobrobiti koje sam primijenio i u svom ansamblu. Naučio sam kako neke stvari raditi na drugačiji, mogu reći profesionalniji način”

— **Marinko Jurić**, Bosna i Hercegovina

Na programu, koji su polaznici uvijek bavili u svoje slobodno vrijeme između predavanja, čule su se pjesme i plesovi Podravine, Međimurja, Zagrebačkog prigorja, Gradišća i Jaskanskog polja.

Voditelj plesa i glavni voditelj programa je Andrija Ivančan, voditelj tambura maestro Tibor Bün te voditelj tradicijskih glazbala Vjekoslav Martinić. Osim njih koji su bili angažirani cijelo vrijeme tijekom održavanja programa, u programu su sudjelovali ovisno o potrebama Katarina Horvatović iz Karlovca, Ivan A. Ivančan uz asistenta Marti-

Polaznici tamburaške sekcije i predavači škole

na Ivančana iz Zagreba, Miro Kirinčić iz Zagreba, Senka Jurina iz Zaboka, Neri-na Štajner iz Pule, Goran Oreb s Korčule, Lydia Novak i Philip Tyran iz Beča, te Kristina Benko Markovica iz Đurđevca, sve ugledni folkloristi, članovi Udruge

hrvatskih folklornih voditelja. Asistenti su ove godine bili i Martin Durbek i Filip Martinić koji su uz voditeljicu programa pripremali završnu priredbu. Gost predavač bio je maestro Siniša Leopold. Ovo izdanje Ljetne škole bilo je posebno što se predavanja tradicijskih glazbala tiče. Naime, nakon dugo vremena polaznici su imali priliku zasvirati neka manje poznata tradicijska glazbala kao što su sopile.

Nakon deset dana druženja, učenja, ali i stvaranja prijateljstava za cijeli život, završna priredba bila je kruna programa. Polaznici su se nakon odlično obavljenog posla zabavljali, plesali i pjevali do dugo u noć, a već ujutro počeli su planirati kako se vratiti u Zadar i Ljetnu školu hrvatskoga folklor. Do tada imaju priliku sudjelovati i u Zimskoj školi hrvatskoga folklor koja se tradicionalno održava u siječnju. ■

Škola je održana pod budnim okom programskog voditelja Andrije Ivančana, voditelja tamburaške sekcije Tibora Büna i voditelja sekcije tradicijskih instrumenata Vjekoslava Martinića.

Polaznici tradicijskih glazbala pokazali su naučeno

ENG For many years, the School of Croatian Folklore has been one of the Croatian Heritage Foundation's most attractive programs. Folklore as a musical expression is extremely popular among the Croatian diaspora. Consequently, more than 100 Croatian folklore enthusiasts from all over Europe and the world gathered in Zadar this summer. This year, once again, the participants worked diligently, and, over the course of the program's ten days, learned and performed songs and dances, and wore costumes from the Alpine zone. A spectacular final evening filled the courtyard of HI Hostel with music and dance.

Održan 11. Vinkovački orguljaški festival

Kao plod dugogodišnje suradnje Hrvatske kulturne zajednice u Švicarskoj, Hrvatske matice iseljenika – Podružnice Vukovar i Ogranka Matice hrvatske u Vinkovcima te na ustrajni poticaj i svesrdnu pomoć prof. Ivana Matarića, pokrenut je Vinkovački orguljaški festival sa željom da se publici predoči čarobno bogatstvo i raskoš zvukova orgulja

Koncert u Otoku, slijeva nadesno: Martin Granić, Dragan Trajer i Kristijan Granić

Koncert u Đakovu, Javor Valjak

Tekst: **SILVIO JERGOVIĆ**

Foto: **SILVIO JERGOVIĆ I SILVIJA BUTKOVIĆ**

Glavni cilj Festivala je popularizirati orgulje kao koncertni instrument te podignuti razinu kulture slušanja orguljaških koncerata. Drugi cilj Festivala je potaknuti mlade osobe na sviranje orgulja u koncertne svrhe. Treći cilj Festivala je mladim orguljašima pružiti priliku da pokažu svoje umijeće sviranja orgulja. Ovim festivalom željelo se pokazati kako se orgulje mogu svirati osim u liturgijske svrhe, i u koncertne svrhe te time podignuti kulturnu razinu.

Ovaj festival sastoji se od nekoliko dijelova. Prvi dio predstavlja mlade neafirmirane orguljaše, na način da im se pruži prilika da pokažu svoje umijeće i dostignuća u sviranju orgulja. U drugom dijelu predstavljaju se mlađi, već pomalo afirmirani orguljaši. U trećem dijelu nastupaju već ugledni i afirmirani orguljaši koji zajedno s drugim umjetnicima prikazuju koncertne mogućnosti orgulja ili kako orgulje koncertno funkcioniraju s različitim drugim instrumentima. Četvrti dio je orguljaška radionica kako bi se mla-

di orguljaši educirali o boljem i kvalitetnijem sviranju orgulja te ispravili svoje pogreške prilikom sviranja.

"Hrvatska kulturna zajednica u Švicarskoj sentimentalno je vezana uz vaš kraj od samog početka Domovinskog rata. Razoreni Vukovar, teško stradala bolnica u Vinkovcima, protjerani narod... sve je to i nas teško pogodilo. Željeli smo i pomogli smo u granicama naših mogućnosti. Prve orgulje u crkvi svetog Filipa i Jakova u Vukovaru kupljene su uz našu pomoć. Naš prvi boravak među vama dogodio se prigodom kolaudacije orgulja u Vukovaru (13. ožujka 2005.), a nastavio se 2008. otvaranjem dječjeg igrališta u Vinkovcima za koje smo u Švicarskoj organizirali nekoliko humanitarnih akcija pod imenom *Pazi, ne gazi*. I na kraju, predstavljanjem našeg časopisa *Društvene obavijesti* na Slavonijaliberu 2012. godine", istaknuo je Ivan Matarić, predsjednik HKZ iz Švicarske. Tako je počela suradnja vukovarske podružnice HMI-ja s HKZ iz Švicarske, Franjevačkim samostanom u Vukovaru, a kasnije su se priključili OMH u Vinkovcima i Gradsko društvo Crvenog križa Vinkovci, te preko ovog festivala OMH u Vukovaru i Đakovačko-osječka nadbiskupija. Prvi kontakt s HKZ iz Švicarske imala je vukovar-

Naslovnica ovogodišnje programske knjižice

ska podružnica HMI-ja preko nekadašnje novinarke Matice Željke Lešić koja je surađivala s Dunjom Gaupp iz HKZ. Ovaj festival postigao je odličan rezultat. Ugostio je brojne vrsne glazbenike poput Ivana Matarića, Edmunda Borića Andlera, Milana Hibšera, Gorana Končara, Krešimira Marmilića, Javora Valjka, Josipe Bainac-Hausknecht, Davida Hausknechta, Nine Kobler, Brunne Philippa, Elizabete Zalović, Katarine Javore, Vedrana Kocelja, Ive Ledenko, Eve Kirchmayer Bilić, Nikoline Pinko Behrends, Ivana Rakonca, Ognjenke Havel, č.s. Mirele Štraub, č.s. Josipe Pavle Jakić, č.s. Svjetlane Paljušević, Ane Glasnović... Tijekom ovih jedanaest godina bilo je vrlo zanimljivih koncerata na kojima su uz orgulje bili zastupljeni i drugi instrumenti poput gitare, flaute, bisernice, trube, harmonike, oboe, violine, klarineta... Time se željelo pokazati kako su orgulje kraljica instrumenata i da se s njima odlično sviraju i drugi instrumenti. Uz pratnju orgulja nastupale su i brojne sopranistice te Vokalni ansambl Stretta iz Vinkovaca. U sklopu ovoga festivala 9. rujna 2018. godine u Vukovaru održan je u crkvi sv. Filipa i Jakova, prigodom obilježavanja 150. obljetnice dolaska Milosrdnih sestara sv. Križa u Đakovo, orguljaški koncert orguljašica časnih sestara sv. Križa iz Đakova uz harmoniku, flautu i gitaru, te pjevački zbor Milosrdnih sestara sv. Križa iz Đakova. U sklopu festivala

Koncert u Vukovaru, organizatori i orguljašica, slijeva nadesno: Silvio Jergović, Lidija Miletić, Lorena Herman i Dražen Švagelj

Orguljašica i voditeljica vinkovačkoga Mješovitoga crkvenog zbora "Sv. Cecilija" Dubravka Vukovarac

svake godine se održi koncertna misa u povodu obljetnica hrvatskih skladatelja. Na tim misama pjevaju Mješoviti crkveni zbor "Sv. Cecilija" iz Vinkovaca kojemu je orguljašica i voditeljica prof. Dubravka Vukovarac, Mješoviti crkveni zbor "Sv. Cecilija" iz Vukovara kojemu je orguljašica i voditeljica s. Mirela Štraub, dok je 7. rujna 2019. godine u crkvi sv. Nikole biskupa u Vinkovcima pjevao Zagrebački katedralni mješoviti zbor kojemu je dirigent Matija Škvorc, a orguljaš Milan Hibšer. Od samog početka na Festivalu sudjeluju mladi orguljaši poput Dragana Trajera, Martina Raguža, Lorene Herman, Jana Antuna Valenčika, Mateja Šibalića, a u posljednje vrijeme Kristijana Granića.

Organizatori su ponosni na mladu orguljašicu Lorenu Herman koja se odlučila, prateći od početka koncerte u sklopu ovog festivala, a na poticaj profesorice Željke Berić iz vinkovačke Glazbene škole Josipa Runjanina, na sviranje orgulja i upis na studij orgulja na Mu-

zičkoj akademiji u Zagrebu. Ove godine održani su koncerti u Otoku u crkvi sv. Antuna Padovanskog na kojem su nastupili mladi orguljaši Martin Raguž, Kristijan Granić i Dragan Trajer, u Đakovu u katedrali sv. Petra na kojem je nastupio vrsni orguljaš Javor Valjak, dok je u Vukovaru u crkvi sv. Filipa i Jakova nastupila mlada orguljašica Lorena Herman. U Vinkovcima je održana koncertna misa posvećena 125. obljetnici rođenja poznatog skladatelja i teološkog pisca Pere Ivanišića Crnkovačkog. Na misi je pjevao Mješoviti pjevački zbor "Sv. Cecilija" koji vodi orguljašica Dubravka Vukovarac. Ovaj zbor obilježava ove godine 100 godina postojanja. Orgulje u đakovačkoj katedrali temeljito su obnovljene prije dvije godine od kada se u organizaciju uključila i Đakovačko-osječka nadbiskupija s voditeljem nadbiskupijskog ureda za crkvenu glazbu maestro Ivanom Andrićem. Na koncertu u Đakovu prisustvovao je pomoćni biskup Ivan Čurić. Svi koncerti profesionalno se snimaju i snimke obrađuju kako bi se u dogledno vrijeme mogao izdati nosač zvuka. Organizatori pozivaju orguljaše iz hrvatske dijaspori i Hrvate iz susjednih zemalja da se priključe ovom festivalu ako to žele. ▀

Koncert u Đakovu, organizatori s orguljašima, slijeva nadesno: Silvio Jergović, Dražen Švagelj, Javor Valjak i pomoćni đakovački biskup Ivan Čurić

ENG As a result of many years of cooperation between the Croatian Cultural Association in Switzerland, the Croatian Heritage Foundation – Vukovar Branch and Matrix Croatica – Vinkovci Branch, and with the persistent encouragement and wholehearted assistance of Professor Ivan Matarić, the organ festival in Vinkovci was launched with the desire to present to audiences the magical richness and splendor of the sound of organs. This year's 11th edition of the ORGANUM CIBALAE organ festival in Vinkovci took place from August 31 to September 7, 2025, and many audiences enjoyed the sounds of organs played by top musicians.

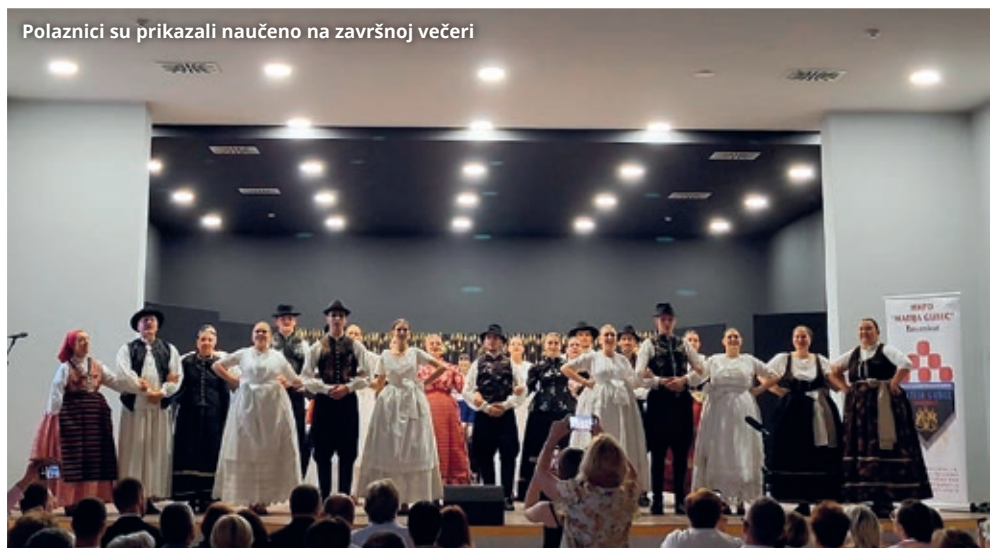
Više od 50 ljubitelja tradicijske kulture na Seminaru bunjevačkog stvaralaštva

U organizaciji HKPD-a "Matija Gubec", a u suradnji s Hrvatskom maticom iseljenika u Tavankutu je od 7. do 12. srpnja održan XIV. Seminar bunjevačkog stvaralaštva

Tekst i foto: **NIU HRVATSKA RIJEČ**

Seminar je i ove godine, na autentičnoj lokaciji baštinka tradicijske kulture bunjevačkih Hrvata, okupio 53 polaznika iz Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Slovenije i Njemačke. Polaznici su imali priliku birati između triju sekcija, a to su: ples, tamburaška glazba i tradicijske vještine – izrada predmeta od slame, osiguravajući polaznicima praktična i teorijska znanja. Ovogodišnja središnja tema je običaj "kraljica". Voditelj Seminara je i ove godine bio Ivica Dulić, koji vodi i najbrojniju sekciju plesa.

Polaznici su prikazali naučeno na završnoj večeri

Tamburaška sekcija
kod prof. Vojislava
Temunovića

Prof. Kata Suknović predavala je o modnim
trendovima, tekstilnim materijalima i nošnji

"Seminari uvijek okupljaju polaznike različitih dobnih skupina i interesa. Možemo reći da smo zadovoljni odazivom. Neki od polaznika bili su tu već ranije, nekima je ovo prvi put da su stigli na naš Seminar", rekao je voditelj Ivica Dulić te objasnio kako se ciklus tema svake četiri godine mijenja.

"Osim ovogodišnje teme 'kraljica', tu su još teme: Dužijanca, prelo i svatovski običaji. Neki od polaznika žele proći cijeli ciklus, odnosno sve četiri teme. Ove godine 'kraljice' obrađujemo priređujući scenski prikaz 'kola na Dove', gdje prvo imamo 'kraljice' sa svojim 'pismama', a onda slijede i drugi plesovi, kola i pjesme bunjevačkih Hrvata. Plesača je 27, tamburaša 20 dok u sekciji slamarstva imamo sedam polaznika", rekao je Ivica Dulić.

Osim Dulića, voditelji radionica i predavači su: Vojislav Temunović, Tamara Štricki Seg, Kata Suknović, Ljubica Vuković Dulić, Ladislav Suknović, Jozefina Skenderović, Marija Rukavina i Branka Vujić. Što su naučili na seminaru polaznici su prikazali na "Risarskoj večeri" i zatvaranju kolonije u Domu kulture. Jer osim Seminara, istodobno je održan i

40. saziv Prve kolonije naive u tehnicima slame.

"Od srca zahvaljujemo svim sudionicima kolonije slamarki i Seminaru bunjevačkog stvaralaštva: predavačima, slamarkama, plesačima, pjevačima, Gupčevim članovima koji su svojim trudom, znanjem i prisutnošću dali poseb-

Polaznici i predavači s voditeljem Ivicom Dulićem

nu vrijednost i radost ovim danima. Ovi događaji nisu samo prilika za stvaralački izraz, već i snažan podsjetnik na to tko smo, otkud dolazimo i koliko je važno to sačuvati, ali i podijeliti s drugima. Naši gosti ovih su dana mogli dotaknuti više aspekata naše baštine: govor, pjesmu, ples, nošnju, upoznati tradicijsku arhitekturu, kušati tradicijska jela. Posjetili su Orluškov salaš, ali i Paličku obalu te svetište na Bunariću. Ova večer svečani je završetak našega tjednog druženja, ali vjerujemo i nastavak buduće suradnje", rečeno je uz ostalo na zatvaranju.

Bila je ovo prilika da se predstavi kruna od slame koju je izradila Jozefina Skenderović za Dužijancu koja je sutradan održana u Tavankutu, te nositelji ovogodišnje Dužijance bandaš Ni-

kola Vujić, bandašica Ana Skenderović te mali bandaš Nikola Vojnić Mijatov i mala bandašica Danica Iršević. ▣

ENG The 14th Bunjevac Creativity Seminar, organized by the HKPD "Matija Gubec" association, in cooperation with the Croatian Heritage Foundation, took place in Tavankut from July 7 to 12. This year, once again, at an authentic location of the heritage of the traditional culture of Bunjevac Croats, the seminar gathered 53 participants from Serbia, Croatia, Bosnia and Herzegovina, Slovenia and Germany. Participants had the opportunity to choose from three sections: dance, tamburitza music and traditional skills – making straw artifacts, providing participants with practical and theoretical knowledge. This year's central theme was the "kraljica" custom. The leader of this year's seminar was, once again, Ivica Dulić, who was also in charge of the largest dance section.

Hrvatski ljetni kamp na Lovćenu

Na Ivanovim koritima održan je od 26. do 29. kolovoza 2025. Hrvatski ljetni kamp u Crnoj Gori – projekt koji je na jedinstven način spojio jezik, kulturu, igru i planinu

U kampu je sudjelovalo 33 polaznika

Tekst i foto: HMI

U ljetnom kampu na Lovćenu sudjelovalo je 33 polaznika u dobi od 8 do 15 godina. Organizator kampa bilo je Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija Crne Gore, u suradnji s Hrvatskom maticom iseljenika, a uz podršku Veleposlanstva Republike Hrvatske u Podgorici i Hrvatskoga nacionalnog vijeća u Crnoj Gori. Kamp je okupio djecu hr-

vatskih iseljenika i njihove prijatelje iz raznih krajeva Crne Gore, a u fokusu su bile radionice koje su poticale usvajanje hrvatskoga jezika, tradicijskih običaja i kulturne baštine uz interaktivne metode rada i neposredan boravak u prirodi.

PODRŠKA INSTITUCIJA

Na otvaranju su sudjelovali brojni predstavnici institucija koje su zajedničkim naporima omogućile održavanje kampa. Marko Vukašinić, generalni direk-

tor Direktorata za međunarodnu saradnju, evropske integracije i EU fondove, istaknuo je važnost ovakvih susreta za jačanje kulturnih veza i obrazovnih prilika mladih. U ime Republike Hrvatske obratio se Boris Belanić, opunomoćeni ministar u Veleposlanstvu RH u Crnoj Gori, naglasivši trajnu potporu Hrvatske projektima koji povezuju iseljeničtvo s domovinom. Posebno važnu ulogu imala je Milodarka Vukašinić, samostalna savjetnica u Direkciji za evropske integracije i EU fondove, koja je ujedno bila i koordinatorica kampa. S hrvatske strane, sadržaj kampa kreirali su i provodili predstavnici Hrvatske matice iseljenika – Lucija Starčević, rukovoditeljica Odjela za kulturu i Sara Marđetko, viša savjetnica Službe za kulturu, obrazovanje, znanost i nakladništvo, uz Viktoriju Vidović, vanjsku suradnicu HMI-ja.

DANI ISPUNJENI IGROM I UČENJEM

Program kampa bio je pažljivo osmišljen kako bi se djecu uključilo u raznolike aktivnosti koje povezuju učenje jezika, kreativnost i tjelesni pokret. Prvog dana djeca su se uz igre upoznavanja i zajedničke zadatke zbližila i formirala manje skupine. Poslije ručka uslijedila je planinarska šetnja pod nazivom "Ko-

Polaznici su imali jezične, no i likovne radionice na kojima su vježbali hrvatski jezik

Učenje je lakše svladati uz igru

Nakon uspješnih likovnih radionica ostali su sjajni radovi

rakom kroz mitologiju", u kojoj su djeca otkrivala svijet slavenskih božanstava – Peruna, Velesa, Mokoši i vila – te učila kako su upravo ti mitovi utkali svoje tragove u hrvatsku narodnu predaju. Drugoga dana naglasak je bio na tradiciji. Djeca su prije podne posjetila Njegošev muzej, gdje su naučila više o povijesti i kulturnoj ostavštini Crne Gore.

U poslijepodnevним satima na radionici "Četiri doba običaja" istraživala se hrvatska narodna baština – od poklada i Ivanja do božićnih običaja i dječjih ophoda. Priče su bile obogaćene pjesmom, plesom i korištenjem rekvizita skupljenih prethodnog dana u šetnji šumom. Dok je jedna skupina bila na

glazbenoj radionici, druge dvije učile su na jezičnoj te su se izmjenjivale s obzirom na to da su prostorije na Lovčenu prilagođene manjim skupinama, što je omogućilo rad u dinamičnom, interaktivnom okruženju.

Dan je zaključen likovnom radionicom na kojoj su učenici kombiniranim likovnim tehnikama pastele i kolaža prikazivali tradicionalne hrvatske predmete i baštinu, poput dijelova nošnji, predmeta, instrumenata, igračaka. Treći dan bio je rezerviran za spoj igre i jezika. Radionica "Na jezičnim stazama" uz štafetne igre, pantomimu i timske kvizove potaknula je djecu da prirodno i spontano koriste hrvatski jezik. Nakon toga usli-

jedila je novinarska radionica, gdje su djeca pokušala prenijeti vlastite dojmove u obliku kratkih članaka i bilježaka. Kako bi kamp bio u potpunosti zaokružen, polaznici su dobili potvrde o sudjelovanju koje su ponosno ponijeli kući.

JEZIK, BAŠTINA I ZAJEDNIŠTVO

Cilj kampa bio je, prije svega, oživjeti hrvatski jezik u svakodnevnim situacijama i učiniti ga mostom između generacija i zajednica. Djeca su uz pjesmu, igru i pokret stekla sigurnost u izražavanju, a istodobno su upoznala bogatstvo narodnih običaja i mitova koji su oblikovali hrvatsku kulturu. Lovćen, sa svojom prirodom i simbolikom, pokazao se idealnim mjestom za ovakav susret – prostor gdje se planina, priča i igra stapaju u jedno. Hrvatski ljetni kamp na Ivanovim koritima bio je više od obrazovnog programa. Bio je to susret djece i baštine, igre i jezika, prošlosti i budućnosti – i snažan podsjetnik na to da su upravo najmlađi čuvari tradicije i identiteta. ▣

S hrvatske strane, sadržaj kampa kreirali su i provodili predstavnici Hrvatske matice iseljenika – Lucija Starčević, Sara Marđetko i Viktorija Vidović, vanjska suradnica HMI-ja

ENG At the Ivanova korita venue, in the heart of Lovćen, held from 26 to 29 August 2025 was the Croatian Summer Camp in Montenegro – a project that combined language, culture, play and mountain in a unique manner. Thirty-three learners aged 8 to 15 participated in the camp. The organizer of the camp was the Ministry of Education, Science and Innovation of Montenegro, in cooperation with the Croatian Heritage Foundation, and with the support of the Embassy of the Republic of Croatia in Podgorica and the Croatian National Council in Montenegro. The camp brought together children of Croatian emigrants and their friends from various parts of Montenegro, and the focus was on workshops that encouraged the learning of the Croatian language, traditional customs and cultural heritage.

Tradicionalni Susret iseljenika u Dubrovniku

U prostorijama dubrovačke podružnice Hrvatske matice iseljenika predstavnici hrvatskoga društva Club Dubrovnik Inc. iz New Yorka uručili su vrijednu donaciju u sklopu tradicionalnoga Susreta iseljenika

Tekst i foto: **HMI DUBROVNIK**

U podružnici Hrvatske matice iseljenika u Dubrovniku 20. kolovoza 2025. predstavnici hrvatskoga društva Club Dubrovnik Inc. iz New Yorka uručili su vrijednu donaciju Mirjani Vujnović, ravnateljici Doma za starije i nemoćne osobe Domus Christi i Ivici Puljiću, ravnatelju Doma za starije osobe Dubrovnik. Novčani dar predali su predsjednik kluba iz New Yorka Šime Šimunović i Vesna Gjivoje, rizničarka kluba, zaželjevši im uspješan budući rad.

Ovaj događaj dio je već tradicionalnoga programa Susreta iseljenika koji se svake godine održava u kolovozu u Dubrovniku u organizaciji HMI-ja.

Inače, Club Dubrovnik u New Yorku osnovali su 1941. godine dubrovač-

Predstavnici hrvatskoga društva Club Dubrovnik Inc. iz New Yorka s voditeljicom HMI-jeve podružnice Dubrovnik Majom Mozarom i glavnom urednicom časopisa Matica Jelenom Badovinac Dimitrijević

ki pomorski kapetani, a njihovo djelovanje aktivno je kako u SAD-u tako i u Hrvatskoj. Do danas su donirali značajna sredstva za razne udruge i instituci-

je u Dubrovniku, a pomažu godinama i potrebitim pojedincima. Sljedeće godine slave veliku obljetnicu - 85 godina postojanja kluba, koja će se svečanim programom obilježiti i u njihovu Gradu.

Događaju u Matici pridružili su se i Niko Hazdovac, predsjednik udruge iseljenih Hrvata Libertas Foundation iz San Pedra i njegova kći Marijana. Tom prilikom najavili su dodjelu stipendija učenicima obrtničkih i deficitarnih zanimanja za školsku godinu 2025./2026. koja će se održati u Deži u Dubrovniku. ▣

Predstavnici hrvatskoga društva Club Dubrovnik Inc. iz New Yorka uručili su vrijednu donaciju Mirjani Vujnović i Ivici Puljiću

ENG At the Dubrovnik branch of the Croatian Heritage Foundation, on 20 August 2025, representatives of the Croatian association Club Dubrovnik Inc from New York presented a valuable donation to Mirjana Vujnović, Director of Domus Christi Nursing Home, and to Ivica Puljić, Director of Dubrovnik Nursing Home. The donation was handed over by the Club President from New York, Šime Šimunović, and Vesna Gjivoje, Club Treasurer, wishing them much success in their future endeavors.

Tisuću otoka hrvatskoga Jadrana

Otoci su utkani u naš identitet i važan su dio našega nacionalnog bića. Upravo tamo su se javljali prvi oblici pismenosti, skladale pjesme, podizale veličanstvene građevine, krčile šikare, sadili vinogradi i zidali suhozidi....Oдавde se odlazilo u tuđinu kad su godine bile škrte, a neimaština nije ostavljala izlaza

Piše: **PROF. DR. SC. BOŽO SKOKO**

Mnogi kažu kako je na dalmatinskoj obali i otocima najljepše u takozvanoj posezoni, kad se smanje gužve i vrućine, kad je more još uvijek toplo, a dani sunčani. Zapravo, za sve one koji imaju vremena, Miholjsko ili Bablje ljeto (Amerikanci bi rekli Indijansko ljeto) idealno je razdoblje za uživanje u čarima hrvatskih otoka, ne samo u kupanju i dobroj gastronomiji već i šetnjama, vožnji biciklom, berbi grožđa, pravljenju vina, zatim i branju maslina te proizvodnji vrhunskog maslinova ulja, po kojem je Hrvatska sve poznatija u svijetu.

Mnogi od vas su vjerojatno ovog ljeta uživali na obalama hrvatskoga Jadrana, a oni koji nisu zasigurno često sanjaju o obilasku tih bisera našeg dijela Mediterana. A kako i ne bi kad već godinama oduševljavaju svjetske državnike, bogataše i zvijezde *šou biznisa*, koji su vidjeli svijeta i nauživali se na njegovim najljepšim dijelovima. No, za nas Hrvate tisuću i nešto otoka hrvatskoga Jadrana, osim prirodne ljepote, imaju i dodatno značenje. Oni su utkani u naš identitet i važan su dio našega nacionalnog bića. Preko njih smo od davnina bili povezani s ostatkom svijeta. Život na škrotoj zemlji u suglasju s morem oblikovao je naš način života. Otoci su nas inspirirali, ali i razvijali našu žilavost i upornost, snalažljivost i kreativnost. Baš na otocima su se javljali prvi oblici pismenosti, skladale klapske pjesme, podizale veličanstvene građevine, krčile šikare i podizali vinogradi, zidani kilometri suhozida... Oдавde se odlazilo u tuđinu kad su godine bile škrte, a neimaština nije ostavljala izlaza. Supruga

i majke s hridi naših otoka su ispraćale muževe i sinove kad su odlazili brodovima u daleke svjetove, a oni su podizali zavjetne kapelice Gospi – Zvijezdi mora, da se sretno vrate. A valjalo je prebroditi i duge zime kad udare jugo i bura... I tada se nalazilo načina kako skratiti duge zimske noći i uživati u životu. O posebnosti toga našega otočnog života trajno svjedoče naše konobe, koje su oduvijek bile posebna mjesta okupljanja, koja slave ljudski rad te skromnost i ljepotu našeg načina života.

Naši otoci su i kolijevka ribarstva, a znanje i tradicija naših ribara već stoljećima oplemenjuju mora i obale diljem svijeta. Ribarstvo je stoljećima bilo glavni gospodarski i životni temelj otočnog i priobalnog stanovništva, a ribari simbol povezanosti s morem, prirodom i tradicijom. Mario Puratić, hrvatski izumitelj, patentirao je u San Pedru 1955. Puratićevo vitlo koje je revolucioniralo izvlačenje mreža iz mora i postalo globalni standard. Brački ribari Mike Pulišelić i Ante Nižetić izumili su najlonski mrežni teg 1956., omogućivši duže i čvršće mreže, dok su Jakov Kuljiš i Ivan Dellaitti iz Rijeke uveli acetilenske svjetiljke za noćni ribolov. U Americi, Čileu i Australiji hrvatski doseljenici otvarali su velike pogone za konzerviranje ribe i razvijali industriju tune... Na otocima su stasali i kapetani, i moreplovci, koji su umijećima i hrabrošću fascinirali svoje kolege i na najizazovnijim plovidbama uzburkanim morima. A osim na ribarstvu i pomorstvu, na hrvatskim otocima generacije su odrasle zahvaljujući vinovoj lozi i maslinarstvu. Neka od najkvalitetnijih vina dolaze s naših otoka... A o upornosti otočnih ljudi, koji nisu mogli ploviti svjetskim morima, svjedoče tone iskopanog kamena i ozidani ki-

lometri suhozida, koji poput čipke ili kave mreže prekrivaju jadranske otoke i čuvaju ono malo obradiva tla. Tijekom pisanja knjige *Hrvatska u 30 priča*, moj suautor Zvonimir Frka-Petešić napravio je stručnu procjenu kako ukupna dužina suhozida na Hrvatskom primorju i otocima iznosi oko 200 tisuća kilometara, a volumen upotrijebljenog kamena premašuje obujam svih egipatskih piramida! Nije li to najljepši spomenik radišnosti i upornosti hrvatskoga čovjeka!?

Klasko pjevanje, koje ćete čuti na svakom hrvatskom otoku, a koje je zaštitio i UNESCO kao važan segment nematerijalne hrvatske baštine, izrazito je važan dio hrvatske kulturne baštine. Pjeva se o sretnim i nesretnim ljubavima, suočavanju s teškim povijesnim izazovima, ali i o svakidašnjici, životu, ljepoti podneblja. Na kraju podsjetimo kako je više od tisuću i dvjesto hrvatskih otoka i otočića na istočnoj obali Jadranskoga mora najbrojnije otočje na Mediteranu, odmah nakon Grčke. Danas ih je nastanjeno samo pedesetak, a na ostalima uživaju nautičari i ribari. Na mnogima od njih vrijeme je stalo pa ćete uistinu doživjeti "Mediteran kakav je nekada" bio, kako je glasilo stari slogan hrvatskoga turizma. Zbog svoje izoliranosti izvrsno su sačuvali svoju prirodnu i kulturnu baštinu, ali na žalost njihovi stanovnici sve su stariji. Imate li imalo avanturističkoga duha, doslovno možete izabrati otok ili otočić samo za sebe. A poželite li obići baš sve hrvatske otoke, trebat će vam više od tri godine ako budete svaki dan na drugom otoku. ▣

**Stajališta iznesena u autorskim kolumnama i komentarima ne odražavaju stajališta uredništva, već su to osobna stajališta autora pojedine kolumne i komentara.*

Svevremenska preporodna budnica

Osim himne *Lijepa naša domovino*, vjerojatno nijedna hrvatska pjesma nije bila predmet tako detaljnih historiografskih, filoloških i muzikoloških istraživanja kao *Još Hrvatska ni propala*. A priča o njezinu nastanku i širenju doista je zanimljiva

Pjesma *Još Hrvatska ni propala* za mnoge je postala i simbol hrvatskoga narodnog preporoda (Istoimeni svečani zastor u Hrvatskome narodnom kazalištu u Zagrebu rad je Vlahe Bukovca)

FOTO: ARHIVA HNK U ZAGREBU

Tekst: **MARIJAN LIPOVAC**

Foto: **PRIVATNA ARHIVA, HRVATSKA ENCIKLOPEDIJA - MREŽNO IZDANJE I PIXSELL**

Hrvati imaju bogat repertoar domoljubnih pjesama koje slave hrvatsku povijest, veličaju prirodne ljepote Hrvatske ili jednostavno pobuđuju osjećaje ponosa i ljubavi prema domovini. Velik broj tih pjesama nastao je u vrijeme kad su se Hrvati borili za svoju opstojnost, za svoje pravo na samobitnost, državnost i slobodu u okolnostima nametnutih višenacionalnih državnih zajednica, kao i u doba uspostave samostalne Hrvatske te njezine obrane i konačnog oslobođenja devedesetih godina 20. stoljeća, ali domoljubne pjesme nastaju i stječu popularnost i danas kad se u ozračju globalizacije i relativizacije svih vrednota očito osje-

ća potreba da se i pjesmom osnaži hrvatski nacionalni identitet i sjećanje na slavne dane hrvatske prošlosti.

HRVATSKA MARSELJEZA

A sve je započelo prije 190 godina kad je prvi put izvedena prva hrvatska domoljubna pjesma, točnije budnica, *Još Hrvatska ni propala* čiji tekst je napisao vođa hrvatskoga narodnog preporoda Ljudevit Gaj, a glazbu skladao Ferdo Livadić. Ova pjesma stekla je golemu popularnost i postala simbol cijeloga

Hrvati imaju bogat repertoar domoljubnih pjesama koje slave hrvatsku povijest, veličaju prirodne ljepote Hrvatske ili jednostavno pobuđuju osjećaje ponosa i ljubavi prema domovini.

jednog razdoblja kada se intenzivirao proces stvaranja moderne hrvatske nacije i njezinih institucija, uz standardiziranje hrvatskoga jezika i pravopisa i svekoliki razvoj kulturnoga života. Zbog poticajnoga nacionalno-političkog sadržaja, jednostavne i poletne melodije i živog ritma postala je uzor za stotinjak budnica koje su do 1848. nastajale u svim hrvatskim zemljama. *Još Hrvatska ni propala* prvi put je javno izvedena 7. veljače 1835. u Zagrebu i postala je neslužbenom himnom hrvatskoga preporodnog pokreta, svojevrsna hrvatska Marseljeza. Bilo je to mjesec dana nakon što je Gaj 6. siječnja 1835. počeo dvaput tjedno izdavati svoje *Novine Horvatzke* s književnim prilogom *Danica Horvatzka, slavonszka y Dalmatinzka*, prve novine u potpunosti na hrvatskome jeziku i to na kajkavštini (od 1836. na štokavštini pod nazivom *Ilirske narodne novine* s prilogom *Danica Ilirska*), što se smatra početkom središnjeg razdoblja hrvatskoga narodnog preporoda. U to vrijeme u Hrvatskoj je na scenu stupila mlada građanska generacija predvođena Ljudevitom Gajem koja će zajedno s dijelom plemstva povesti sustavno organiziranu preporodnu djelatnost zasnovanu na nacionalnoj ideji i započeti proces hrvatske nacionalne integracije. Gaj je zamislio da će se hrvatske zemlje ujediniti preko zamišljenoga jedinstvenog jezika za sve Južne Slavene, a prvi korak trebao je biti pravopis. Gaj je 1830. objavio svoj prijedlog reforme hrvatskoga pravopisa nazvan *Kratka osnova horvatsko-slavenskog pravopisanja*, čime je postao pokretač dotad nekoordiniranih preporodnih aktivnosti u Hrvatskoj. Stoga ne treba čuditi zašto Gajeva pjesma *Još Hrvatska*

nim razgovorima potvrđivao svoje i Livadićevo autorstvo i pripovijedao kako je *Još Hrvatska ni propala* nastala. Inspiraciju za pjesmu Gaj je dobio tijekom studija u Pešti od 1829. do 1831. kada je od poljskih emigranata čuo pjesmu *Jeszcze Polska nie zginęła* (Još Poljska nije poginula), današnju poljsku himnu. Od tada se u Gajevim rukopisima sačuvanim u njegovoj ostavštini, u kojima je nastojao dokazati kontinuitet povijesnog postojanja hrvatskoga naroda, njegovu jezičnu zasebnost i politiku individualnosti, više puta pojavljuje stih "Još Horvatska ni propala". Ideja za pjesmu očito je dugo sazrijevala i postupno se oblikovala umjetnički, ali i idejno, u skladu s Gajevim idejnim i političkim sazrijevanjem.

LIVADIĆ JE ODMAH POČEO PRATITI GAJA

Sam Gaj u razgovorima s Franjom Kuhačem i Gjurom Deželićem dao je svoju verziju nastanka pjesme prema kojoj bi njezin tekst, ali i glazba, bili plod trenutnog nadahnuća. Gaj im je pričao kako je zimi 1833. zaprežnim sanjkama putovao u Samobor svom prijatelju skladatelju Ferdi Livadiću i zadržan večernjim zimskim pejzažem sam sebi rekao "Još Hrvatska ni propala dok mi živimo" i odlučio prvom prilikom napisati pjesmu s tim početnim stihom. Zadržan u svoje misli Gaj je odjednom u daljini čuo seosku glazbu, vjerojatno s neke svadbe, no uspio je razabrati samo "mumljanje bajsa" čiji ritam se poklapao s ritmom njegova stiha te je, kako je tvrdio, već u sanjkama ispjevao prvu kiticu pjesme. Čim je došao u Samobor u Livadićev dvorac užurbano je bez objašnjenja zatražio papir i pero kako bi zapisao tekst, mumljajući i dalje ritam bajsa koji mu nije izlazio iz glave. Shvativši o čemu se radi, Livadić je sjeo za klavir i počeo pratiti Gajevo mumljanje i tako skladao pjesmu za koju je istu večer napisao note. Tridesetak godina kasnije Livadić je Franji Kuhaču potvrdio točnost Gajeve priče. Ubrzo nakon što ju je u svibnju 1869. čuo, Kuhač je u okolici Samobora obavio terensko istraživanje i slušajući plesnu glazbu s repertoara glazbenoga sastava u selu

Portret Ljudevita Gaja

FOTO: GAJ, LJUDEVIT. HRVATSKA ENCIKLOPEDIJA, MREŽNO IZDANJE, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2025.

Konščica utvrdio da se jedna od njih poklapa s motivima iz Livadićeve skladbe. Daljnjim istraživanjem Kuhač je zaključio da je skladba koju je Gaj čuo nastala prema pjesmi *Zora bela, sunce jasno* čija melodija je slična jednoj njemačkoj i francuskoj pjesmi pa se pretpostavlja da su je u Hrvatsku donijeli Napoleonomi vojnici.

NADMUDRIO JE CENZURU

S obzirom na meteorološke prilike i podatke o Gajevu kretanju, vjerojatnije je da se njegov put u Samobor i nastanak pjesme umjesto u zimu 1833. dogodio oko 10. veljače 1832. Gaj tada nije napisao cijelu pjesmu, nego samo prvu kiticu koja je poručivala da je Hrvatska sada mala i podijeljena, ali će zahvaljujući preporoditeljima ("kad ju zbudimo") postati jaka i ujedinjena kao nekada. Ostalih devet kitica Gaj je napisao u siječnju 1833. u Beču, kako i sam navodi u sačuvanom prvopisu, a 1835. je za potrebe Schweigertova igrokaza dopisao i dvije dodatne kitice koje pjevaju vojnici u Glogovi izražavajući odanost caru Franji. Time je ujedno nadmudrio cenzuru ublaživši stvarni sadržaj i poruku pjesme. Pjesma *Još Hrvatska ni propala* izražava optimizam koji u vrijeme njezina nastanka nije bio sasvim opravdan jer su hrvatske zemlje bile podijeljene, pri čemu su Hrvatska i Slavonija imale skromnu političku autonomiju koju je sve agresivniji mađarski nacionalizam želio u potpunosti ukinuti uz nametanje mađarskoga jezika. Bila je sasvim izgledna mogućnost da stanovnici ban-

Nekadašnji dvorac Ferde Livadića danas je Muzej u Samoboru

FOTO: IGOR KRALJ / PIXSELL

ske Hrvatske postanu dio mađarske nacije, o čemu pjeva Pavao Štoos 1832. u pjesmi *Kip domovine* u kojoj Hrvatska žali nad svojim sinovima koji žele napustiti svoj jezik i postati drugi narod. Hrvatima nisu na ruku išle niti koncepcije tada još mlade i konfuzne slavističke filologije koja je sve štokavce smatrala Srbima, zaobilazeći činjenicu da je štokavski govorila većina Hrvata, a za čakavštinu gotovo nije niti znala, dok je sve kajkavce smatrala Slovencima.

Kitice pjesme koje je Gaj napisao 1833. i kasnije djelomično mijenjao izražavaju njegov tadašnji politički program i viđenje položaja Hrvata u sklopu šire slavenske cjeline. U njima Gaj iznosi alegorijsku priču o Hrvatskoj koja sanja svoju prošlost, ali i svoju djecu iz svih hrvatskih zemalja. Na prvome mjestu Gaj navodi Slovence (Gorotance, tj. stanovnike Koruške, i Kranjce) koji poručuju da nisu zaboravili da su Hrvati unatoč germanizaciji ("Stari smo i mi Horvati nismo zabili, da smo vaši pravi brati, ak smo i nemčili"), jer ih je ista majka rodila ("Nas je negda jedna mati draga rodila, z jednim nas je bog joj plati mlekom dojila"). Zatim Gaj navodi ostale "Horvate stare deržave", tj. "vse Horvate" koji se "rukuju i zpozna-

Portret Ferde Livadića

vaju, iztinski se sad kušuju rech si davaju", a to su "svati z Like Kerbave, Krainci Štajer, Gorotanci i Shlavonia, zkup Boshnyaci Istrianci ter Dalmacia." U verziji iz 1835. objavljenoj u izdanju *Danicze* namijenjenom područjima izvan uže Hrvatske zadnji dio navedenoga stiha glasi "Boszna, Szerblji, Istrianci ter Dalmaczija", pri čemu se pod "Szerbljima" misli na Srbe u hrvatskim zemljama, a ne na

Srbiju. Gaj je prihvatio činjenicu da postoji snažna srpska individualnost i da Srbi neće pristati da ih se obuhvati hrvatskim imenom. Gaj će 1835. izostaviti stih o germanizaciji Slovenaca ("ak smo i nemčili") koji bi teško prošao cenzuru i zamijeniti ga s izrazom "zlo prebavili". "Stara deržava" koju Gaj spominje je srednjovjekovna Hrvatska koju su Hrvati stvorili nakon doseljavanja i koju Gaj u svojim neobjavljenim rukopisima naziva "Horvatskom republikom" ("Horwatische Republik"). Ona je, prema Gaju, uz Hrvatsku, Slavoniju, Dalmaciju i Istru obuhvaćala i Bosnu te Korušku, Kranjsku i Štajersku. Gaj je 1833. Slovence smatrao dijelom hrvatskoga naroda polazeći od tadašnjih stavova slavističke filologije koja je sve kajkavce, i Hrvate i Slovence, smatrala jednim narodom, pri čemu ih je Josef Dobrovský definirao kao Hrvate, a Pavel Jozef Šafárik kao Slovence. Kao Hrvat, Gaj je dakako prihvatio prvu teoriju, pogotovo zbog činjenice da Slovenac nije nacionalno ime, već izvedenica općeg naziva za Slavene.

Gajeva vrludanja u osmišljavanju nacionalno-jezičnih koncepcija nisu bila odlučujuća za uspjeh pjesme *Još Hrvatska ni propala* jer stihovi gdje nabraja stvarne ili pretpostavljene hrvatske zemlje ionako se nisu pjevali. Pjevale su se prva i četvrta kitica koje iznose općenito preporodno i domoljubno raspoloženje i sveltremensku poruku da Hrvatska nije i neće propasti dok žive Hrvati i dok su složni. U tom se obliku pjesma izvodi i danas, premda možda rjeđe nego što zaslužuje s obzirom na povijesnu važnost i pozitivan duh kojim zrače i Gajev tekst i Livadićeva glazba. ▀

ENG Croats have a rich repertoire of patriotic songs that celebrate Croatian history, glorify the natural beauty of Croatia or simply evoke feelings of pride and love for their homeland. A large number of them arose at a time when Croats were fighting for their existence. However, patriotic songs are still being composed and gaining popularity even today. It all started 190 years ago when the first Croatian patriotic song, a so-called budnica, was performed for the first time – *Još Hrvatska ni propala* (Croatia Has Not Yet Fallen). The lyrics were written by the leader of the Croatian National Revival, Ljudevit Gaj, and the music was composed by Ferdo Livadić. This song gained immense popularity and became the symbol of an entire period.

Bista Ferde Livadića, autora glazbe ove slavne budnice

FOTO: SINIŠA KALAJDŽIJA / HINA

ŠPANCIRFEST OSVOJILI INFLUENCERI

Ovogodišnji Špancirfest, koji je održan u Varaždinu od 22. do 31. kolovoza, obogaćen je s tri nove zone koje su oduševile posjetitelje, a to su: Retro zona, *Preloved Market* i Okusi svijeta. Retro zona je, uz nastupe proslavljenih glazbenika, prikazala riznicu rariteta - gramofonske ploče, kasete, stripove, VHS-ice, plakate i kolekcionarske predmete, a posebnom atrakcijom pokazao se *photo booth* za najbolje fotografije "koje su osvojile društvene mreže". Svidjeli su nam se i parkirani *oldtimeri*, gramofoni i bicikli, edukativni kutak za djecu te gastronomska ponuda inspirirana okusima djetinjstva. Osim influencerima, *Preloved Market* privukao je i građane koji su imali priliku izlagati i prodavati vlastite dražesne komade. U novoj gastro zoni na Kapucinskome trgu dodirivali su se okusi s gotovo svih strana svijeta - od Latinske Amerike i Bliskoga istoka, preko Italije, pa sve do slavonskih ravnica. Uz kulinarske radionice i vodstvo poznatih chefova, gastro oaza funkcionirala je desetak dana i kao pravi dnevni boravak festivala pod zvijezdama s nastupima DJ-eva.

POSVETA ZAGORSKOJ MAJCI

Kulturna glazbena uspješnica "Suza za zagorske brege", koju pjevaju generacije hrvatskih pečalbara, dobila je svoj spomenik u liku zagorske majke. Tu iseljeničku odu napisala je pjesnikinja Ana Bešenić (1952. - 2012.), a uglazbio ju je Zvonko Špišić za Krapinski festival 1969. godine - kada ju je prvi put maestroлно otpjevao Vice Vukov. Slijedile su bezbrojne izvedbe i tamburaške obrade slavnih izvođača, ali i običnih kućnih zabavljača kamo god je hrvatski čovjek išao trbuhom za kruhom. Spomenik je otkriven u Krapini u sklopu ovogodišnjeg *Tjedna kajkavske kulture*, koji je održan od 6. do 13. rujna, uz jubilarni 60. *Festival kajkavskih popevki*. Predsjednik *Društva za kajkavsko kulturno stvaralaštvo - Krapina* Damir Novina nadahnuto objašnjava kako je to spomenik *zagorskoj mami*, onoj snažnoj hrvatskoj majci čija je magična snaga bila presudna za odluku svakog našeg čovjeka da se vrati iz tuđine domu svome, opjevana u nostalgičnome stihu: *...samo sem bregima dragim obećal da vrnul se bum nazaj!*

Zadatak izrade spomenika koji je simbol onoga što je opjevano u pjesmi "Suza za zagorske brege" povjeren je Krapincu - kiparu Tomislavu Hršaku. Ideja je bila da skulptura odražava emocije iz stihova toga *evergrina*, kako bi trajno

ovjekovječila muku koju su zagorske majke proživljavale kad su im djeca odlazila u svijet. Nakon otvorenja spomenika održan je tradicionalni *Dječji korzo* na Trgu Ljudevita Gaja na kojem je nastupilo 15 grupa iz cijeloga Zagorja.

FOTO: SINIŠA KALAJDŽIJA / HINA

FOTO: JURE DIVIČ / HINA

MARATON LAĐA NA BOŽANSTVENOJ NERETVI

Tradicionalni Maraton lađa na Neretvi, koji je u Metkoviću 28. put organizirala Udruga lađara Neretve, uspješno je održan 9. VIII. 2025. Start se označava plotunom kuburaške skupine nakon kojega su 32 posade ispod mosta u Metkoviću veslale 22,5 kilometara do cilja u pločanskome zaljevu. Prva lađarska posada "Zagreb" pobijedila je na neretvanskome 28. Maratonu lađa. Drugo mjesto osvojila je posada "Gusar" iz Komina, dok je treće mjesto osvojila posada "Stabline". Zanimljivo, natjecatelji u lađama naprave oko devet tisuća zaveslaja. Maraton lađa na Neretvi je amatersko sportsko natjecanje u tradicionalnim autohtonim neretvanskim lađama, a posadu svake natjecateljske lađe čini po deset veslača, bubnjar i paričar, odnosno kormilar. Pobjednik dobiva veliki prijelazni štit kneza Domagoja. Prema pravilima ovog natjecanja, posada koja tri puta u nizu pobijedi na Maratonu lađa na Neretvi dobiva u trajno vlasništvo veliki štit kneza Domagoja.

VUKOVARSKI FILMSKI FESTIVAL POD ZVIJEZDAMA

Na 19. Vukovarskome filmskom festivalu, održanom od 27. do 30. kolovoza 2025., prikazan je 61 film u četiri kategorije, koje su s užitkom gledali brojni posjetitelji. Odlukom žirija za najbolji igrani film proglašena je austrijska komedija "80 Plus" redatelja Gerharda Ertla i Sabine Hiebler. Svečano zatvaranje festivala održano je u Hrvatskome domu Vukovar. Posebno priznaje dobio je hrvatski film "Dobra djeca" redatelja Filipa Peruzovića. Za najbolji kratki igrani film proglašen je film "Laganini" redateljice Robina Kirscha. Najbolji dokumentarni film 19. VFF-a je hrvatski film "Fiume o Morte" redateljice Igora Bezinovića, a posebno priznanje dobio je film "Geni moje djece" redateljice Vladimire Spindler. Redatelj Daisuke Nishio dobio je

nagradu "Zlatni šlep" za najbolji animirani film "Čarobni bomboni". Vukovarski festival, čije je umjetnički ravnatelj Dragan Despot i direktor Darko Puharić, konceptijski je obogaćen s dvije dodatne kategorije. Uz kategoriju dugometražnoga igranog i dokumentarnog filma uvedene su kategorije kratkometražnoga igranog filma te animiranoga filma.

FOTO: MIA SLAFHAUZER / PIXELL

Prošlostoljetni prijepori i narativi dnevne politike

Piše: **FRA ŠIMUN ŠITO ĆORIĆ**

s_coric@bluewin.ch

Niz događaja u ljetnim mjesecima obilježili su društvenu i političku scenu u Hrvatskoj, a neki od njih ostavit će neizbrisiv trag u povijesti, ali i riješiti razne prijepore oko kojih se desetljećima lome koplja tko je u pravu, a tko nije. Tako je Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti svojom Deklaracijom o povijesnome hrvatskom grbu rehabilitirala hrvatski grb s početnim bijelim poljem, a koji je jednako povijesni kao i onaj s crvenim. Donijela je ta povijesna odluka i razne reakcije u medijskome prostoru sa svih strana i kako stvari stoje bit će onih koji će to osporavati i dalje, no velika je stvar i korak naprijed da je jedna institucija kao HAZU pronašla način da Deklaraciju proglasi službenom.

U povodu nedavnog obilježavanja Dana sjećanja na stradanja Srba za vrijeme Drugog svjetskog rata, oko čega također ima raznih tumačenja, želio bih usporediti dva popisa stanovništva. Prema onome iz 1931. godine, u Kraljevini Jugoslaviji živjelo je 6.785.499 pravoslavaca i 6.085.482 katolika. Nakon stradanja Srba u Drugom svjetskom ratu popis stanovništva 1948. godine pokazao je da je katolika bilo 5.199.770 ili 884.712 manje nego 1931., a pravoslavaca 7.783.046 ili 997.547, dakle gotovo milijun više nego na popisu 1931. godine.

Mediji su izvijestili o pola milijuna ljudi na Thompsonovu koncertu u Zagrebu. Slijedom tog događaja, neki od njih vraćaju se na Hrvatsku u Drugom svjetskom ratu, a ističu uz "otvoreno kometiranje s fašizmom" i "kršćanski nacionalizam". Ovdje bih istaknuo da hrvatska nogometna reprezentacija, a i brojni drugi uspješni hrvatski sportaši,

redovito slave svoje uspjehe upravo uz Thompsonove pjesme, političari gotovo svih stranaka puštaju ih tijekom izbora, slušaju na privatnim feštama i rođendanima, a na jadranskim plažama odjekuju u sezoni. Thompsonov koncert ostat će zabilježen kao svjetski glazbeni spektakl na kojemu je prodano najviše ulaznica na svijetu, korišteni su najmoderniji audiovizualni scenski elementi i oko 30 posto ulaznica kupili su, prema službenim podacima, Hrvati izvan domovine. Zaključno, koncert je prošao bez incidenta iako se histerija zbog rizika održavanja ovakvog spektakla podigla na vrlo visoku razinu. Pametnome dosta.

Nadalje, jedan visoki dužnosnik iz susjedne Bosne i Hercegovine lukavo brani Hrvatima pravedan Izborni zakon: "Imali su šansu da to riješe *Travanijskim paketom* koga je odbio HDZ-90, *Fuleovim modelom* koga je odbio HDZ i konačno neumskim pregovorima što je također odbio HDZ. I zašto optužuju nas?" A svi koji poštuju odredbe Daytonskog sporazuma znaju da ni po *Travanijskome modelu* nije bilo jamstva da će Hrvati moći izabrati svoga predstavnika u troglavo Predsjedništvo BiH, dok je neumske pregovore minirao upravo isti taj Izetbegović. Talijanski literarni klasik Ariosto još je u 15. stoljeću o takvima zapjevao: "Koliko puno ima čarobnica i čarobnjaka neznanih među nama..., što ne čine čine vrača i vještica, već lažju, varkom, himbenim govorom... vezuju srca nerazrješivim čvorom."

Prigodom jednoga sportskog slavlja nabrojeno je da je među 33 dosadašnja predsjednika HNS-a Vlado Ranogajec vodio hrvatski nogomet od 1953. do 1957. U objavljenoj knjizi *Jugoslavenski komunistički zločin – strijeljane osobe u Zagrebu 1945. - 1946.* među 30 vojnih sudova koji su donosili presude na smrt strijeljanjem ili vješanjem bili su i Vojni sud komande grada Zagreba (804 presude stri-

jeljanjem) i Divizijski vojni sud u Zagrebu (230 presuda strijeljanjem). Od potpisanih presuda Vlado Ranogajec potpisao je na Vojnom sudu njih 748 (sedamsto četrdeset i osam)! Zvuči nevjerojatno ili možda u nas ipak ne da on već 30 godina ima ulicu u zagrebačkome kvartu Jarunu.

Neki političar od strane lijeve vlasti na sav glas viče o stavljanju Tita na pijedestal u Zagrebu. "Zar je moguće da nikad nije čuo što se događalo za komunističke diktature pod Titom, likvidacije, Goli otok, jednoulmje, robijanje Hrvata zbog verbalnog delikta, zar ništa nije čuo o 'hrvatskom proljeću'?", čudi se u jednome dnevnom listu Marinko Jurasčić. Neki ne prestaju ganjati majice HOS-a s natpisom "Za dom spremni". Tim povodom čak ih je predsjednik Republike Hrvatske Zoran Milanović upozorio da se ne bi trebalo vraćati na ono od prije "stotinu godina" te dodaje: "U obitelji s majčine i očeve strane imam ustaša i partizana. I bez nedvojbene potvrde da su osobno sudjelovali u zločinima, ne odričem se jednih ni drugih." Kad je bilo zabranjeno pjevati "Ustani, bane", mnogi su to činili i uz rizik zatvora, a danas kad se smije, nigdje ga se ne čuje.

Ovoga ljeta kada obilježavamo Europski dan sjećanja na žrtve svih totalitarnih i autoritarnih režima ponovno su preda mnom na stolu neki tekstovi Hannah Arendt, glasovite američke filozofkinje židovskog podrijetla. Posebice je proučavala društvene procese i pojave, osobito totalitarizam, antisemitizam i imperijalizam. Završavam čitanje eseja u kojem Hannah donosi i ovu rečenicu: "Nije antifašist, nego je lažni antifašist onaj koji brani komunizam, slavi njegove protagoniste i ne osuđuje njegove postupke." ■

**Stajališta iznesena u autorskim kolumnama i komentarima ne odražavaju stajališta uredništva, već su to osobna stajališta autora pojedine kolumne i komentara.*

Hrvatski iseljenički zbornik 2025.

Sedamdeseti svezak HIZ-a fokusiran je na najdinamičniju hrvatsku migrantsku zajednicu u EU, onu koja živi diljem Njemačke. Hrvati u Njemačkoj neupitno predstavljaju ogroman ljudski kapital za RH koja kreira sve atraktivnije useljeničke politike. Uspješnoj integraciji povratnika s raznih meridijana, školovanih u multikulturnim sredinama domicilnih zemalja, u suvremeno hrvatsko društvo najviše pridonosi dobro poznavanje hrvatskoga jezika i kulture. Slijedom te činjenice Matičin godišnjak donosi novosti o *Croaticum*ovim priručnicima za brže učenje jezika. Optimizam ulijeva poticajan uvodni esej našeg europarlamentarca Davora Ive Stiera, koji dokazuje kako je za RH važno da EU nastavi s kohezijskom politikom koja će joj omogućiti brži razvoj. Sažeto, sedam tematskih cjelina – *Znaci vremena*, *Kroatistički obzori*, *Mostovi*, *Povjesnica*, *Baština*, *Znanost* te *Nove knjige* – donose razne studije s 25 autorskih priloga koji propituju postmodernu stvaralaštvo hrvatske dijaspore. Osigurajte svoj primjerak najčititanijeg iseljeničkog godišnjaka!

310. Sinjska alka

I ovogodišnja Sinjska alka bila je događaj za pamćenje. Alka je slavlje hrvatske tradicije, identiteta i ljubavi prema domovini. Brojni posjetitelji, među kojima su i turisti, domaći gosti, ali i branitelji s obiteljima, pridonose stvaranju posebne atmosfere u kojoj se na jednome mjestu prošlost i sadašnjost stapaju u jedinstven doživljaj. Alkar Frano Talaja slavodobitnik je 310. Sinjske alke. Pobjedio je u prijetavanju s ukupno 10 osvojenih punata, za što je dobio zlatnu plaketu Alke i zlatni prsten s hrvatskim grbom.

"Pobjedu posvećujem svojoj obitelji i mojoj kćerki Niki, vrhuncu moga postojanja", izjavio je slavodobitnik Frano Talaja nakon pobjede. Pokrovitelj Alke, izaslanik predsjednika Republike Hrvatske Tihomir Kundid, nagradio je slavodobitnika zlatnim prstenom s hrvatskim grbom i sabljom.

